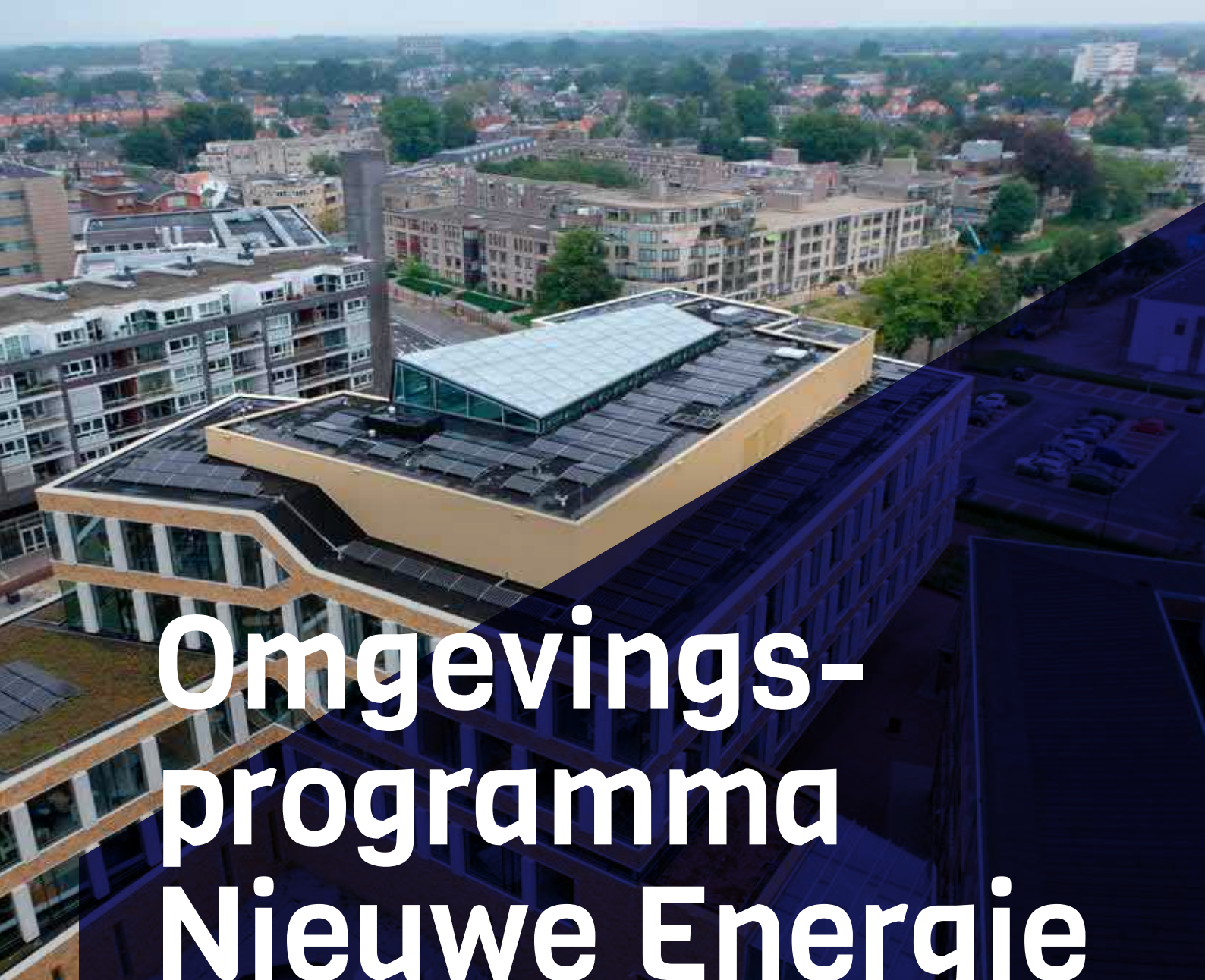

Omgevings- programma Nieuwe Energie

2021-2030

Samen duurzame
elektriciteit opwekken
met wind- en
zonne-energie

november 2021

www.hengelo.nl

Gemeente
Hengelo

Inhoud

Samen duurzame elektriciteit opwekken met wind- en zonne-energie	1
Voorwoord	3
1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Totstandkoming van het Hengelose beleid	5
1.3 Reikwijdte	6
1.4 Relatie tussen beleidsdocumenten	7
1.5 Leeswijzer	8
2 Nut en noodzaak duurzame elektriciteit	9
2.1 Waarom duurzame energie?	9
2.2 Doelstelling Hengelo	9
2.3 Regionale Energiestrategie (RES)	9
2.4 Waarom grootschalige zonne- en windenergie?	11
2.5 Wat wordt verstaan onder grootschalig?	11
2.6 Sub-regionale samenwerking	11
2.7 Wat wordt verstaan onder kleinschalig?	11
2.8 Waarom zon op veld en niet alleen op dak?	12
2.9 Systeemefficiëntie (netinpassing)	12
3 Afwegingen en voorkeursvolgorde	13
3.1 Afwegingen	13
3.2 Voorkeur hoe we energie duurzaam willen opwekken in 2030	13
3.3 Zoeklocaties en zoekgebieden voor zon en wind	16
4 Zoeklocaties wind en zon	17
4.1 Zoeklocaties zonnenvelden	17
5 Ruimtelijk afwegingskader	19
5.1 Windenergie	19
5.2 Zonne-energie	20
5.3 Tijdelijkheid	23
5.4 Opruimplicht	23
6 Participatie	25
6.1 Tijdlijn participatie	26
7 Participatie bij energieprojecten	27
7.1 Procesparticipatie meedenken – meedoen	27
7.2 Participatiewaaiër	28

Voorwoord

De temperatuur op aarde stijgt, omdat er steeds meer broeikasgassen zoals CO₂ in de lucht komen. Dagelijks merken we de gevolgen. Extreme regenval, hete en droge zomers, een stijgende zeespiegel, enzovoort. Als we nu niet ingrijpen zijn we te laat. Er zijn wereldwijd afspraken gemaakt om de opwarming van de aarde te beperken. Daarvoor moeten we wel de CO₂-uitstoot sterk verminderen. Hengelo wil daarom ook minder CO₂ uitstoten. Dat kan door duurzame energie op te wekken via zon en wind en het gebruik van fossiele brandstoffen tegen te gaan. Dus geen aardgas en kolen meer.

Het is een enorme klus om helemaal over te gaan op duurzaam opgewekte energie. Hengelo staat hier niet alleen in. Wereldwijd is er overeenstemming om hieraan bij te dragen. Er zijn afspraken gemaakt om de opwarming van de aarde te beperken. In Hengelo doen we dat op drie manieren tegelijkertijd:

1. Zorgen dat we zo min mogelijk energie nodig hebben: dus energiebesparen;
2. Zoeken naar duurzame manieren van energie opwekken, bijvoorbeeld met windturbines en zonnenvelden;
3. Beschikbare duurzame warmtebronnen inzetten als alternatief voor aardgas, want als we onze gebouwen elektrisch gaan verwarmen, moeten we nog meer elektriciteit opwekken.

Er is dus een sterke relatie tussen het opwekken van elektriciteit en het verwarmen van gebouwen. We kijken dan ook integraal naar de opgaven en maken daarin verstandige keuzes. Het omgevingsprogramma Nieuwe Energie gaat over duurzame energieopwekking. De Transitievisie warmte geeft een doorkijk hoe we woningen en gebouwen in de toekomst verwarmen.

In 2030 maakt meer dan de helft van de huishoudens en een groot deel van de bedrijven in Hengelo gebruik van energie van windturbines en zonnepanelen. Daarvoor moeten we nu al beginnen. Niet alleen omdat het moet, maar ook omdat we dit willen; voor nu, maar ook voor de generaties na ons.

In dit omgevingsprogramma leest u hoe en waar we dat gaan doen. Uw inzet daarbij is van groot belang. Samen gaan we aan de slag voor een duurzaam Hengelo!

Claudio Bruggink
Wethouder Duurzaamheid
gemeente Hengelo

1 Inleiding

In dit omgevingsprogramma Nieuwe Energie geven we duidelijkheid aan inwoners, ondernemers en andere partners hoe we de komende jaren in Hengelo duurzame energie gaan opwekken. In dit programma staat de verduurzamings-opgave van het elektriciteitsverbruik voor 2030 beschreven. Ook bieden we aan initiatiefnemers en inwoners duidelijkheid over locaties die we kunnen benutten voor het opwekken van duurzame energie. En dat is hard nodig! Om klimaatverandering tegen te gaan, staan we samen met inwoners, maatschappelijke partners en bedrijven, voor de opgave om onze CO₂-uitstoot fors naar beneden te brengen. Daarbij is het belangrijk om de komende jaren zuiniger om te gaan met energie, want de energie die we niet gebruiken hoeven we ook niet duurzaam op te wekken. Dat doen we op verschillende manieren:

- bestaande gebouwen verduurzamen;
- energiezuinig nieuwbouwen;
- het verduurzamen van de industrie en bedrijven.

Naast besparen is het ook nodig om duurzame energie op te wekken. Dat doen we door ruimte te maken voor windturbines en zonnepanelen. Gemeenten hebben een forse opgave om hier een steentje aan bij te dragen. De gemeente Hengelo doet dat door het stimuleren, faciliteren en ontwikkelen van duurzame energieprojecten. Op een manier dat deze haalbaar en betaalbaar zijn en passen bij de lokale omstandigheden. Daarbij zoeken we nadrukkelijk samenwerking op met lokale bedrijven en maatschappelijke partners op die willen meewerken aan lokaal eigenaarschap.

Pilots

We bieden ruimte aan innovatieve ontwikkelingen en initiatieven uit de samenleving. Daarvoor starten we pilots die bij succes opgenomen worden in het definitieve omgevingsprogramma.

1.1 Aanleiding

Om opwarming van de aarde tegen te gaan hebben in 2015 195 landen het internationale Klimaatakkoord van Parijs getekend. Daarin zijn afspraken gemaakt om:

- De opwarming van de aarde niet verder op te laten lopen dan 1,5° Celsius en met een uiterste bovengrens van 2° Celsius.
- Het gebruik van fossiele brandstoffen te verbannen.

In het Nationaal Klimaatakkoord uit 2019 geeft Nederland invulling aan de doelstelling uit het Klimaatakkoord van Parijs. Hierin zijn afspraken gemaakt om de CO₂-uitstoot in 2030 met 49% te verminderen ten opzichte van 1990. En in 2050 moet de uitstoot van broeikasgassen met 95% afgenomen zijn. Alle gemeenten moeten daaraan bijdragen. Dat doen ze door met elkaar samen te werken aan Regionale Energiestrategieën (RES) maar ook door lokale inzet. Om elektriciteit duurzaam op te wekken zijn naast

zonnepanelen op daken ('zon op dak') ook windturbines en zonnevelden nodig.

1.2 Totstandkoming van het Hengelose beleid

Om een goede balans te vinden tussen de energie die we in de toekomst nodig hebben en hoe en waar we die energie kunnen opwekken kiest Hengelo er voor om met de instrumenten uit de Omgevingswet te werken. Namelijk de omgevingsvisie en het omgevingsprogramma. Maar ook de wijze waarop het tot stand is gekomen, zoals in de Omgevingswet is voorzien. Belangrijk onderdeel daarin is het vroegtijdig betrekken van de samenleving en het doorlopen van een participatieproces. In hoofdstuk 6 beschrijven we hoe we dat in Hengelo hebben gedaan. Omdat de Omgevingswet nog niet in werking is getreden behandelen we het Omgevingsprogramma als een structuurvisie op grond van de Wro, waarvoor een inspraakproces wordt doorlopen. En na het vaststellen van het omgevingsprogramma moet het worden opgenomen in het omgevingsplan, waarin de gemeentelijke regels voor de fysieke leefomgeving opgenomen worden. Het biedt de basis voor uitwerking van gemeentelijk beleid en dient als voor realisatie van energieprojecten.

Omgevingsvisie Hengeloos Buiten

In cocreatie (een traject waarbij inwoners konden meepraten, -denken en -doen) met Hengeloërs in het buitengebied zijn er zoekgebieden aangewezen waar wind- en zonne-energie opgewekt kan worden. Dit is opgenomen in de omgevingsvisie Hengeloos Buiten die door de gemeenteraad is vastgesteld. In de omgevingsvisie worden ambities en doelen voor alle aspecten van de fysieke leefomgeving in één visie geïntegreerd. Daarbij is rekening gehouden met de verschillende thema's die spelen in het buitengebied, waaronder duurzame energieopwekking.

Afwegingen uit omgevingsvisie Hengeloos Buiten:

- Leg de daken eerst vol met zonnepanelen.
- Windturbines en zonnevelden langs snelwegen en op industrie- en bedrijventerreinen.
- Gronden langs snelwegen en stadsranden met industrie zijn geschikt voor zonnevelden.
- Zonnevelden mogen bij voorkeur niet ten koste gaan van landbouwgrond. Inwoners moeten kunnen meedelen in de opbrengst.

Omgevingsprogramma Nieuwe Energie

In dit omgevingsprogramma geven we aan waar en hoe we duurzame energie gaan opwekken met zon en wind. Maar ook waar ontwikkelingen aan moeten voldoen en met wie we dat doen. Om hierover een goede afweging te maken hebben we naar de mogelijkheden in de hele gemeente gekeken (en niet alleen in het buitengebied). De oplossingen die in dit omgevingsprogramma staan komen voort uit gesprekken met de samenleving, reacties van het Hengelo-Panel en onderzoeken van adviesbureau Bosch & van Rijn. Voor het omgevingsprogramma wordt een inspraakprocedure doorlopen.

Uitvoeringsprogramma Nieuwe Energie

In het uitvoeringsprogramma (uitnodigingskader) dat onderdeel uitmaakt van het omgevingsprogramma wordt de uitvoering van het omgevingsprogramma beschreven. Zo staat uitgewerkt wat de gemeente zelf in de komende periode te doen staat. Ook staan de randvoorwaarden voor windturbines en zonnevelden beschreven. Hierdoor weten initiatiefnemer zoals lokale energiecoöperaties of ontwikkelaars hoe ze hun projecten moeten vormgeven.

Omgevingsplan

In het omgevingsplan komen alle gemeentelijke regels voor de fysieke leefomgeving te staan. De keuzes die we maken in het omgevingsprogramma komen dan ook terug in het omgevingsplan. Hoe het omgevingsplan eruit zal komen te zien en hoe het omgevingsprogramma daar inpast is nog niet duidelijk. In 2021 bereidt de gemeente Hengelo zich voor op het werken met een tijdelijk omgevingsplan. Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 juli 2022 kunnen via een zogenoemde binnenplanse bevoegdheid vergunningen worden verstrekt. Uiterlijk 31 december 2029 moet het volwaardige omgevingsplan vastgesteld zijn. Daarin zullen de uiteindelijke regels over duurzame energie-opwekking opgenomen zijn.

1.3 Reikwijdte

In dit omgevingsprogramma formuleren we een aantal uitgangspunten die betrekking hebben op de inhoud, het proces en te betrekken partijen. De basis voor het omgevingsprogramma wordt gevormd door een technisch onderzoek naar de potentie voor duurzame elektriciteitsopwekking met zon en wind binnen de zoekgebieden en een locatieonderzoek naar de effecten van zon en wind op de zoekgebieden met een landschappelijk (bijlage A). Een ecologisch onderzoek is uitgevoerd door Bureau Waardenburg (bijlage B). De andere onderzoeken door adviesbureau Bosch & van Rijn. De potentiestudie laat zien dat met de huidige kennis en technieken de doelstellingen voor 2050 niet binnen de zoekgebieden ingevuld kunnen worden. De technische mogelijkheden voor het op grotere schaal opwekken van energie zijn nog steeds in ontwikkeling. Er kunnen in de loop van de jaren nieuwe inzichten ontstaan. Daarom ligt de focus in dit omgevingsprogramma op het invullen van de doelstellingen voor 2030. Inwoners, bedrijven en stakeholders hebben hiervoor input geleverd.

Dit resulteert in drie beleidsproducten:

- Een afwegingskader (het omgevingsprogramma).
- Zoneringskaart (de kaart met zoeklocaties in het omgevingsprogramma).
- Een uitnodigingskader (het uitvoeringsprogramma).
- Een stimuleringsplan voor zon op dak, parkeerplaats en gevel.

De afwegings- en uitnodigingskaders voor windturbines en zonnevelden zijn positief gericht en bevatten onder andere onderdelen als landschappelijke voorwaarden, lokale financieringsmogelijkheden en het jaarlijks tempo van de uitgifte van vergunningen voor de te ontwikkelen locaties.

We doen het samen

In gesprek met de samenleving maken we een afweging over hoe windturbines en zonnevelden passen in het landschap door groene heggen, houtwallen of andere omheiningen (inpassen) en de ruimtelijke kwaliteit, maar ook over hoe we inwoners en bedrijven op een haalbare en betaalbare wijze van energie kunnen voorzien en wat ze daarin zelf kunnen doen.

Voor de doelstellingen voor 2050 moet er een nieuwe afweging worden gemaakt hoe en waar die ingevuld kunnen worden. Daarvoor moeten gemeentebreed nieuwe zoekgebieden worden gekozen.

Zonnepanelen op het dak van de Klokstee van het Zonnecollectief Tuindorp

1.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 1 beschrijft de totstandkoming van het Hengelse beleid, de relatie met andere beleidskaders voor grootschalige energieopwekking en belangrijke ontwikkelingen voor het realiseren van ruimtelijke projecten. In hoofdstuk 2 gaan we in op het nut van duurzame opwekking en de doelstellingen en impact op het elektriciteitsnet. Hoofdstuk 3 beschrijft hoe we in Hengelo invulling geven aan duurzame opwekking, de afwegingen en de voorkeursvolgorde. Hoofdstuk 4 beschrijft hoe we binnen de zoekgebieden tot zoeklocaties komen. Hoofdstuk 5 beschrijft het ruimtelijke kader. Hoofdstuk 6 beschrijft het doorlopen participatieproces en in hoofdstuk 7 wordt uitgelegd hoe de participatie bij projectontwikkeling vormgegeven moet worden.

1.5 Relatie tussen beleidsdocumenten

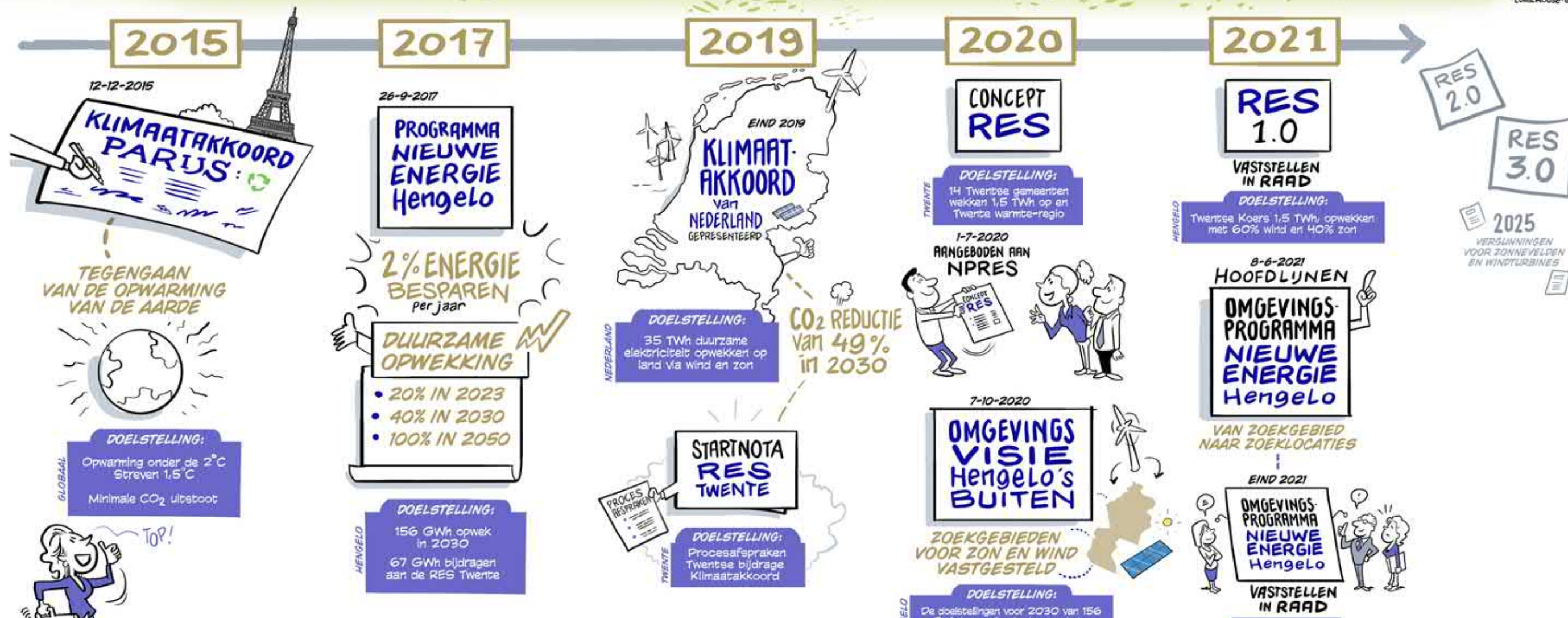
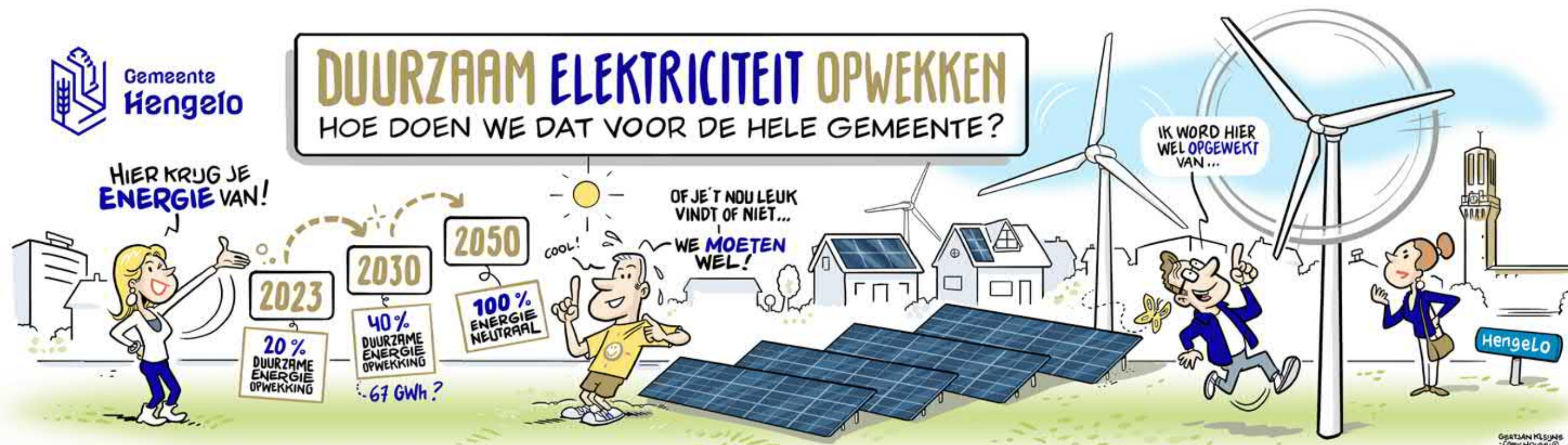
Afspraken over het opwekken van duurzame elektriciteit zijn aan verschillende onderhandelingstafels gemaakt en vastgelegd in akkoorden, afspraken en beleidsdocumenten. In onderstaande tabel geven we een overzicht van de onderlinge verhoudingen, samenhang en de totstandkoming van deze documenten.

Schaalniveau	Akkoord afspraken	Tijdslijn	Afspraken over elektriciteitsopwekking	Doelstellingen	Beleidskader
Mondiaal	Klimaatakkoord van Parijs.	12-12-2015 Door 195 landen ondertekend.	Tegengaan van de opwarming van de aarde.	Opwarming onder de 2 °C. Streven 1,5 °C. Minimale CO ₂ -uitstoot	Klimaatwet.
Nationaal	Klimaatakkoord van Nederland.	28-6-2019 gepresenteerd. 2020 getekend.	CO ₂ -reductie van 49% in 2030.	35 TWh duurzame elektriciteit opwekken op land via wind en zon.	Nationale omgevingsvisie
Regionaal	RES Twente.	Startnota: 2019. Concept RES Twente: 8-6-2020 aangeboden aan Nationaal Programma Regionale Energie Strategie (NPRES).	CO ₂ -reductie 49% in 2030.	Alle Twentse gemeenten wekken 1,5 TWh op.	Provinciale omgevingsvisie
Lokaal	Programma Nieuwe Energie Hengelo 2017-2021.	26 september 2017.	2% energie besparen. Duurzame opwekking: 20% in 2023 40% in 2030	156 GWh-opwekking in 2030. 67 GWh bijdragen aan de RES Twente.	Resultaatgebieden en doelstellingen.
Lokaal	Omgevingsvisie Hengeloos Buiten.	7-10-2020 vastgesteld door de gemeente raad.	Hierin zijn de zoekgebieden voor zon en wind vastgesteld.	De doelstellingen voor 2030 van 156 GWh in te vullen in deze gebieden. Ten minste 67 GWh via grootschalige opwekking via zon en wind.	Zoekgebieden verankeren in de gemeentelijke omgevingsvisie
Lokaal	Omgevingsprogramma Nieuwe Energie Hengelo.	8-6-2021 hoofdlijnen vastgesteld door het college van B en W en opengesteld voor inspraak	Van zoekgebied naar zoeklocaties.	De bijdrage aan de RES Twente opgehoogd naar 100 GWh om in te vullen via grootschalige opwekking zon en wind.	Afwegingskader.

Figuur 1. Relatie met verschillende akkoorden, afspraken en beleidsdocumenten.

DUURZAAM ELEKTRICITEIT OPWEKKEN

HOE DOEN WE DAT VOOR DE HELE GEMEENTE?

Zoutputten in Twello

2 Nut en noodzaak duurzame elektriciteit

De wereld waarin we leven verandert. Het wordt warmer op de aarde. Elke jaar breken we nieuwe records, met de droogste zomer, de warmste. Er zijn steeds meer periodes met heftige neerslag, stormen en overstromingen. Dat is bijvoorbeeld slecht voor de landbouw. En daarmee voor onze voedselvoorziening. We ervaren de veranderingen, maar het valt hier relatief nog mee. Er komen daardoor mensen in de problemen. Ze raken hun huizen kwijt en krijgen gebrek aan voedsel en water. Er ontstaan spanningen en dat leidt tot oorlogen en meer (klimaat)vluchtelingen.

2.1 Waarom duurzame energie?

Het is belangrijk om nu maatregelen te nemen om te zorgen dat de opwarming in ieder geval langzamer gaat. En beter nog: wordt gestopt. De laatste 60 jaar zijn er meer broeikasgassen in de lucht gekomen; van onze auto's, brommers en vliegtuigen, de uitstoot van onze fabrieken en de manier waarop we huizen bouwen en voedsel produceren.

Van fossiele energie naar duurzame energie

CO₂ is het belangrijkste broeikasgas dat zorgt voor opwarming. Veel CO₂-uitstoot wordt veroorzaakt door het soort energie dat we gebruiken. We halen die energie nu nog voornamelijk uit fossiele brandstoffen die we uit de aarde halen: olie, kolen, gas. Om er energie van te maken, moet je ze verbranden. Daar komt zo veel CO₂ bij vrij dat de CO₂-concentratie in de lucht sterk stijgt en te veel warmte wordt vastgehouden waardoor de aarde opwarmt. Die stijging moet stoppen. Onze energie kunnen we ook op andere manieren opwekken. Windenergie, zonne-energie, waterkracht, geothermie en aqua-thermie zijn op dit moment de schoonste en meest duurzame vormen van energie. Ook over andere vormen van energie wordt gepraat, zoals kern-energie en waterstof. Dit zijn innovatieve technieken waarmee we de opgave van 2030 nog niet kunnen halen. Daarom vormen die geen onderdeel van het omgevingsprogramma.

2.2 Doelstelling Hengelo

De doelstellingen voor duurzame energieopwekking zijn opgenomen in het programma Nieuwe Energie Hengelo (NEH 2017-2021). Zo willen we 20% van de energie die we verbruiken duurzaam opwekken in 2023, 40% in 2030 en 100% in 2050.

Op dit moment wordt er al 56 GWh (oftewel gigawattuur) elektriciteit duurzaam opgewekt door bijvoorbeeld Twence en de rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's) van het

waterschap Vechtstromen, maar ook liggen er al veel zonnepanelen op daken. Op dit moment moeten we voor 2030 nog 100 GWh extra opwekken via zon en wind.

Figuur 3. Doelstellingen gemeente uit omgevingsprogramma Nieuwe Energie Hengelo

Verbruik*	
Het elektriciteit verbruik in Hengelo bedraagt	390 GWh
Duurzaam op te wekken in 2030	156 GWh
Duurzaam op te wekken in 2050	390 GW
Gerealiseerd*	
Hernieuwbare opwekking Twence (12%)	35 GWh
Hernieuwbare opwekking overig	21 GWh
Totale hernieuwbare opwekking	56 GWh
Nog duurzaam op te wekken	
Totaal nog duurzaam op te wekken	100 GWh

*Deze cijfers komen uit de klimaatmonitor en worden ieder jaar bij gewerkt

* gebaseerd op de beschikbare informatie in mei 2019/2020.

2.3 Regionale Energiestrategie (RES)

Grootschalige energieopwekking gaat over gemeentegrenzen heen. Vaak liggen de ontwikkellocaties langs de randen van gemeenten. Daarom is het belangrijk om vroegtijdig regionaal af te stemmen met partners. Over het inpassen van zonnevelden, clusteren van windturbines, maar ook over het toepassen van beleidskaders. Hengelo is namelijk niet de enige gemeente die bezig is om voor grootschalige elektriciteitsopwekking zoekgebieden, zoeklocaties en kaders op te stellen. Alle 14 Twentse gemeenten, het waterschap, de provincie, netbeheerders en andere partners werken samen aan de Regionale Energie Strategie (RES) Twente en dragen bij aan de regionale opgave. Op 9 juli 2021 is de RES Twente 1.0 aangeboden aan het Nationaal Programma RES, na vaststelling door Provinciale Staten, het algemeen bestuur van waterschap Vechtstromen en twaalf Twentse gemeenteraden. Twee gemeenteraden moeten de RES Twente nog vaststellen.

De koers van Twente is:

- 1,5 TWh elektriciteit duurzaam opwekken met zon en wind (grootschalig).
- De koers uit de Regionale Structuur Warmte realiseren en dit verankeren in de lokale Transitievisie Warmte.
- Energiemix van 60% wind en 40% zon.
- Minimaal 50% lokaal eigendom.
- Subregionaal samenwerken en afstemmen met partners en regionale belanghebbenden.

- Gezamenlijke afspraken uit de RES Twente zijn een bouwsteen voor de gemeentelijke en provinciale omgevingsvisie.
- Voor Twente betekent het dat in 2030 de helft van het huidige elektriciteitsverbruik duurzaam opgewekt wordt met wind- en zonne-energie én dat gebouwen op betaalbare wijze aardgasvrij verwarmd kunnen worden. De verschuiving van 40% wind en 60% zon naar 60% windenergie en 40% zonne-energie is efficiënter voor het elektriciteitsnet en er hoeft minder geïnvesteerd te worden. Daarmee houden we de energierekening voor inwoners betaalbaar.

Bijdrage Hengelo aan de RES Twente 1.0
De bijdrage van Hengelo aan de RES Twente 1.0 is gebaseerd op lopende ontwikkelingen en activiteiten die voortkomen uit het uitvoeringsprogramma Nieuwe Energie Hengelo, het coalitieprogramma van het college en regionale samenwerking.

Wind: De gemeente Hengelo wil 2 windturbines realiseren. Dit is opgenomen in het coalitieprogramma. Grote windturbines wekken meer energie op dan kleinere (in hoofdstuk 4 leest u hier meer over). Grotere windturbines leveren dan ook een belangrijke bijdrage aan de doelstellingen voor duurzame elektriciteitsopwekking. Daarom biedt de gemeente ruimte voor grotere windturbines. We gaan uit van een tiphoogte van 210 tot 250 meter (dat is het hoogste punt van een wiek).

Zon: De gemeenteraad heeft in 2017 opdracht gegeven aan het college om gemeentelijke gronden in te zetten om energie op te wekken. Hiervoor zijn locatie- en haalbaarheidsonderzoeken uitgevoerd en voor één locatie een businesscaseberekening.

Figuur 4. Opbouw van de bijdrage aan de RES Twente

Opwekking via	Opwekkings-potentie
20% daken van bedrijven, maatschappelijk vastgoed en landbouwschuren. Boven parkeerterreinen en benutten gevels.	32 GWh
Zon in veldopstelling.	20 GWh
2 windturbines van 210-250m tiphoogte.	15 GWh
Totaal	67 GWh

De technologische ontwikkelingen staan niet stil. Zonnepanelen leveren steeds meer stroom, net als windturbines. Daarom verwachten we zelfs dat we in plaats van de 67 GWh uit de bovenstaande berekeningen met de huidige technieken circa 85 GWh kunnen opwekken.

Bijdrage Hengelo aan de RES Twente 2.0
De gemeenteraad wil de bijdrage aan de RES Twente in lijn brengen met de eigen doelstellingen. Uitgaande van het verbruik van de gemeente Hengelo en de doelstellingen om 40% van het verbruik in 2030 duurzaam op te wekken, moet er 156 GWh duurzaam worden opgewekt. 56 GWh wordt er nu al duurzaam opgewekt. Daarmee komt de bijdrage van Hengelo op 100 GWh. Dit moet via zon en wind worden opgewekt en in 2030 worden opgewekt. Daarvoor moet in 2025 een vergunning zijn afgegeven voor de energieprojecten die hier aan bijdragen.

Met de omgevingsvisie Hengeloos Buiten en het omgevingsprogramma is de bijdrage van de gemeente Hengelo verankerd in de ruimtelijke kaders en geeft Hengelo invulling aan de vier hoekpunten van het afwegingskader voor de RES Twente:

- Ruimtelijke kwaliteit.
- Systeemefficiënte.
- Maatschappelijk draagvlak.
- De potentie in de zoekgebieden.

2.4 Waarom grootschalige zonne- en windenergie?

In het Klimaatakkoord zijn er afspraken gemaakt dat er in Nederland voor 2030 35 terawattuur (TWh) aan elektriciteit duurzaam wordt opgewekt op land via zonnenvelden, windturbines en zonnepanelen op daken met grotere installaties (meer dan 45 panelen). Die opgave ligt bij 30 RES-regio's, waarvan Twente er één is. Zonnepanelen op daken van woningen (minder dan 45 zonnepanelen) tellen niet mee in de regionale opgave, maar wel in de nationale opgave. Het onderstaande figuur geeft de opbouw van de elektriciteitsproductie weer tot 2030. Zie figuur 2.

2.5 Wat wordt verstaan onder grootschalig?
De gemeente moet keuzes maken hoe duurzame elektriciteit wordt opgewekt. Om de doelstellingen voor 2030 te kunnen invullen, kiezen we voor bewezen technieken die haalbaar en betaalbaar zijn en waarvan we weten dat ze realiseerbaar zijn.

Wind: In het omgevingsprogramma gaan we uit van windturbines groter dan 150 meter.
Zon: Alleen opwekking met een zonne-installatie van >15 kWp (kilowattpiek) (meer dan 45 zonnepanelen) tellen mee voor grootschalige elektriciteitsopwekking in de regionale opgave en de bijdrage van de gemeente Hengelo aan de RES Twente. Hiervoor geldt de stimuleringsregeling duurzame energieproductie SDE++-subsidieregeling.

2.6 Sub-regionale samenwerking
Gemeenten werken in subregio's samen aan het verder ontwikkelen van energieprojecten langs de gemeentegrenzen. Het is belangrijk om vroegtijdig afstemming te hebben over netcapaciteit, maar ook het inpassen van zonnenvelden, clusteren van windturbines en toepassen van beleidskaders.

Figuur 5. Opbouw van de elektriciteitsproductie in 2030 over heel Nederland.
Bron: Klimaat en Energieverkenning - PBL november 2019

2.7 Wat wordt verstaan onder kleinschalig?
Windturbines met een tiphoogte lager dan van 150 meter zijn geen onderdeel van het omgevingsprogramma. Deze zijn tegenwoordig moeilijk te realiseren, omdat de SDE++-subsidie uitgaat van grotere turbines die meer opwekken. Er is minder subsidie beschikbaar voor kleinere turbines. Toch zijn er uitzonderingen.

Lagere windturbines:
De gemeente biedt via een pilot een initiatiefnemer die lagere windturbines wil realiseren de mogelijkheid om te onderzoeken of hiervoor een sluitende businesscase mogelijk is. Afwegingen:

- De bijdrage van kleine windturbines (tiphoogte maximaal 40 tot 60 meter, ongeveer de hoogte van een hoogspanningsmast) aan de gemeentelijke duurzaamheidsdoelstellingen is beperkt. Deze turbines kunnen een bijdrage leveren aan de doelstellingen voor 2030, maar dan zijn er tussen 50 tot 75 nodig om een significantie bijdrage te kunnen leveren. Daarvoor loopt nu een onderzoek met een initiatiefnemer.
- Inwoners in het buitengebied die willen verduurzamen, kunnen kiezen voor het plaatsen van een kleine windturbine (20 tot 27 meter). De omgevingsvisie Hengeloos Buiten biedt hiervoor ruimte.

Eventuele initiatieven voor lagere windturbines worden op individuele basis beoordeeld. Uitgangspunt daarbij is dat de locaties voor grote windturbines voorrang krijgen, om de schaarse ruimte voor de meest efficiënte windturbines binnen de gemeente optimaal te benutten. Tegelijkertijd is het aantal van dergelijke locaties zeer beperkt, waardoor lagere windturbines alsnog een bijdrage zouden kunnen leveren aan de gemeentelijke doelstelling van 2030 en 2050.

Zonne-installaties < 15 KW (minder dan 45 zonnepanelen) rekenen wij niet mee in het omgevingsprogramma voor opwekking. Deze tellen mee voor de landelijke opgave en mogen daarom niet dubbel berekend worden. Kleinere zonne-installaties dragen wel bij aan het besparen van elektriciteit. Daarom besteden wij hier in het stimuleringsplan 'Zon op dak' wel aandacht aan. Hiervoor geldt de zogenoemde salderingsregeling, waarbij de opwekking verrekend wordt met het verbruik. Voor de aanschaf van kleinere zonne-installaties kan de btw teruggevraagd worden.

2.8 Waarom zon op veld en niet alleen op dak?

Niet alle daken zijn geschikt om zonnepanelen op te leggen. De oriëntatie van daken ten opzichte van de zon, de draagkracht of de aanwezigheid van luchtbehandelingsinstallaties, schoorstenen, ramen, maar ook bomen kunnen een belemmering vormen. De gemeente is geen eigenaar van de daken en niet alle pandeigenaren zullen mee willen werken aan initiatieven om zonnepanelen op hun dak te plaatsen.

Uit landelijke ervaringen blijkt dat het realistisch is om ervan uit te gaan dat 20% van het onbelemmerde dakoppervlak benut kan worden in 2030. Dat is onvoldoende om de doelstellingen van Hengelo voor het opwekken van duurzame elektriciteit te behalen.

2.9 Systeemefficiëntie (netinpassing)

Om het elektriciteitsnet zo efficiënt en optimaal te benutten is het belangrijk om te kiezen voor een goede mix tussen wind en zon. In de RES Twente is daarom afgesproken om bij duurzame elektriciteitsopwekking te kiezen voor een mix van 60% wind en 40% zon, omdat wind efficiënter gebruik maakt van de netaansluiting. De kostprijs van elektriciteit uit zonnevelden is hoger dan van windturbines. Daar komen nog de kosten bovenop die de netbeheerder moet betalen om de turbines aan te sluiten.

De energietransitie biedt ook kansen voor een kwaliteitsimpuls door verzwaring en verbeteren van het elektriciteitsnet. Ook de inzet van kleinschalige opslag en smart grids kunnen bijdragen aan een aanzienlijke versnelling.

We starten een pilot om de mogelijkheden van opslag en smart grids te verkennen, wat kan bijdragen aan systeemefficiëntie

Zonneveld boven parkeerplaats Eaton

3 Afwegingen en voorkeursvolgorde

Het buitengebied van Hengelo heeft een landelijk en kleinschalig karakter. Hier willen we rekening mee houden bij het halen van de doelstellingen voor 2030. Daarom moeten keuzes gemaakt worden. Daarbij spelen de volgende keuzes een rol.

3.1 Afwegingen

Versnippering voorkomen

De komst van windturbines en zonnevelden zorgt ervoor dat de omgeving en het landschap zullen veranderen. Daarom zijn we met de Hengeloërs, maar ook met inwoners van buurgemeenten een zorgvuldig participatieproces aan het doorlopen (zie hoofdstuk 6 en 7). Daarin zijn de effecten van windturbines en zonnevelden op de omgeving in kaart gebracht. Ook zijn de gebieden onderling met elkaar vergeleken. De gegevens vormen de basis van de zogenoemde 'voorkeursvolgorde' waar en hoe we de duurzame elektriciteit willen opwekken. Om versnippering te voorkomen kiezen we er in Hengelo voor om energieprojecten zoveel mogelijk bij elkaar te plaatsen: in energiegebieden. Daarbij is de afweging gemaakt om energieopwekking vooral te clusteren op en langs industrie- en bedrijventerreinen en langs de Rijkswegen. Deze voorkeur is een uitkomst van het participatieproces rond de omgevingsvisie Hengeloos Buiten het omgevingsprogramma, maar ook uit het locatieonderzoek.

Impact op de leefomgeving

We houden zoveel mogelijk rekening met de impact op de leefomgeving en het landschappelijke en ecologische karakter van het Hengelose buitengebied, maar ook van de buurgemeenten.

De hele gemeente

We betrekken de hele gemeente bij het opwekken van duurzame energie op de locaties die vanuit een zorgvuldige afweging zijn aangewezen. De basis daarvoor was de input van inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners en de uitkomsten van het technische onderzoek en het locatieonderzoek.

Jaarlijks afwegen

We willen later geen spijt van krijgen van ontwikkelingen. Daarom kijken we elk jaar welke ontwikkelingen wel en niet kunnen doorgaan. Daarbij houden we rekening met de capaciteit van het elektriciteitsnet.

Volgorde geschiktheid

De ene locatie is geschikter dan de andere. Onderstaande locaties staan op volgorde van geschiktheid gerangschikt. De bovenste voorbeelden zijn het geschiktst voor duurzame opwekking van elektriciteit. Er kunnen meerdere projecten tegelijkertijd starten.

Uitgangspunten

We kiezen voor haalbare en betaalbare technieken, waarvan we weten dat we daarmee de doelstellingen kunnen invullen. Daarom moet voor de periode tot aan 2030 gewerkt worden met (wetenschappelijk) bewezen systemen die in 2021 uitvoerbaar zijn.

3.2 Voorkeur hoe we energie duurzaam willen opwekken in 2030

De gemeente heeft een voorkeur hoe en waar we duurzame energie willen opwekken. Zo wil het college dat er in 2030 twee windturbines staan in Hengelo, minimaal 20% van de daken, parkeerplaatsen en gevels zijn benut en er ook energie bespaard wordt. Dat is niet genoeg om de doelstellingen van 100GWh in 2030 te halen. Daarvoor zijn ook zonnevelden nodig. De gemeente Hengelo hecht waarde aan een zonneladder die gebaseerd is op de handreiking zonnevelden van de provincie Overijssel. In de voorkeur is die mee gewogen in de realisatie van verschillende vormen van zonne-energie. De gemeente verleent voorrang aan initiatieven die hoger op de ladder staan.

In uitbreiding op deze provinciale zonneladder geldt voor de gemeente Hengelo een specifieke voorkeur, zoals hierna omschreven.

Figuur 6. Zonneladder Gebaseerd op de handreiking zonnevelden van de provincie Overijssel.

1. Maximaal inzetten op energie besparen

De energie die we niet verbruiken hoeven we ook niet op te wekken.

- We stimuleren inwoners (onder meer via het energieloket) om zoveel mogelijk energie te besparen door hun huis energiezuiniger te maken en zelf energie op te wekken.
- We stimuleren, adviseren, controleren en verplichten bedrijven om energiemaatregelen te nemen. Daarvoor werken we samen met de Omgevingsdienst Twente.

Energie besparen is zo'n belangrijk thema dat het college een bestuurlijke opdracht geeft om bovenop de acties die we al uitvoeren, een Stimuleringsplan energiebesparing op te stellen.

2. Eerst de daken vol leggen met zonnepanelen

- We stimuleren energieopwekking met zonnepanelen op daken, parkeerplaatsen en gevels.
- Een stimuleringsplan 'zon op dak, parkeerplaats of gevel' is onderdeel van het omgevingsprogramma.
- Daken die in aanmerking komen zijn daken van particuliere woningen, bedrijfsdaken en daken van boerenbedrijven. Maar ook daken van maatschappelijk vastgoed. De gemeente geeft het goede voorbeeld om daken van eigen gebouwen te gebruiken voor elektriciteitsopwekking.
- Daken die niet in aanmerking komen zijn daken van rijksmonumenten, beschermd dorpsgezicht en de rode daken van de boerderijen van Twickel.

Met alleen zon op dak, parkeerplaatsen en gevels komen we er niet; niet alle daken zijn geschikt en het totale oppervlak van de geschikte daken is te klein om voldoende energie op te wekken. Daarom is het nodig om parallel ook andere opwekkingsmogelijkheden te onderzoeken en te ontwikkelen.

3. Gronden langs snelwegen en andere infrastructuur benutten

In Hengelo komen, snelwegen, spoorwegen en hoogspanningsleidingen bij elkaar. Het gebied waar de A1 en A35 bij elkaar komen is bij uitstek geschikt om te veranderen tot energiegebied.

- Hengelo verkent via een pilot 'Duurzaamheidsroute A35' van het ministerie van Economische Zaken hoe de gronden van het Rijk langs de A35 en A1 tot Frans op de Bult, afritten en aangrenzende percelen benut kunnen worden voor zonnenvelden en windturbines. Dat doet Hengelo samen met Rijkswaterstaat, vijf andere Twentse gemeenten, de provincie Overijssel, Enexis en waterschap Vechtstromen. We nodigen andere grondeigenaren uit om hun gronden langs de snelwegen beschikbaar te stellen.

- We willen het gebied waar de A1 en A35 bij elkaar komen veranderen tot energiegebied voor windturbines, gecombineerd met zonnenvelden.

Windturbines: er zijn twee zoeklocaties voor twee windturbines in dit gebied. Deze worden nu nog niet vrij gegeven als ontwikkellocatie. Er moeten verdiepende onderzoeken worden uitgevoerd om de effecten op de omliggende wijken Woolder Es en 't Wensink Zuid in kaart te brengen. Verder liggen deze zoeklocaties in en tegen het retentiegebied aan. Daarom moet onderzocht worden volgens de Wet Natuurbescherming wat de effecten van windturbines zijn op het retentiegebied Woolde, een belangrijk weide- en watervogelgebied. Pas als alle uitkomsten van de onderzoeken bekend zijn, zal de raad op basis van de uitkomsten besluiten of zoeklocaties voor wind worden vrijgegeven als ontwikkellocaties.

4. Industrie- en bedrijventerreinen benutten voor zonnenvelden en windturbines

Op industrie- en bedrijventerreinen liggen locaties die niet benut worden en daarom ingezet kunnen worden om energie op te wekken.

- We bekijken samen met de besturen van bedrijventerreinen welke onbenutte gronden geschikt zijn om energie op te wekken via zonnepanelen. Bijvoorbeeld parkeerplaatsen die een zonnedak krijgen of stukken grond waar nu niets mee gebeurt.
- Met het bestuur van Westermaat Campus, Westermaat en de provincie Overijssel kijken we in een pilot of het haalbaar en betaalbaar is om energie op te wekken via zon op dak, op parkeerplaatsen en gevels, gecombineerd met het bevorderen van biodiversiteit. Daarvoor willen wij bedrijven de mogelijkheid bieden om onderzoeken te doen naar draagkracht van de daken en het doorberekenen van de businesscase.
- Samen met het Bedrijvenpark Twente kanaal (BIT) sluiten we een intentieovereenkomst om energie te besparen en opwekking te bevorderen.
- Verder is het industrieterrein ten zuiden van het Twentekanaal door veel inwoners en andere partijen genoemd als geschikte locatie voor een windturbine. Een windturbine past volgens hen bij de industriële uitstraling. Maar een windturbine daar geeft mogelijk een verstoring van radarsystemen die Thales ontwikkeld en test in verscheidene stadia voor meerdere eindgebruikers. Daarom moet er voor deze locatie een onafhankelijk onderzoek plaatsvinden naar de exacte effecten. Dit gebied valt pas af als uit het onderzoek blijkt dat de effecten ontoelaatbaar zijn. Ook voor deze zoeklocaties voor wind op geldt dat die en nu nog niet vrij wordt gegeven als ontwikkellocatie. Eerst moeten de uitkomsten van alle onderzoeken die deze windturbine heeft op de omgeving bekend zijn. Daarna neemt de raad een besluit of deze zoeklocaties voor wind wordt vrijgegeven als ontwikkellocatie.

Zonnenveld Twente

5. Gronden langs stadsranden met industrie en met bedrijvigheid gebruiken voor intensieve opwekking via zonnenvelden

Zonnenvelden passen bij het beeld van industrie en bedrijvigheid. Daarom zijn de stadsranden langs industrie- en bedrijventerreinen geschikte locaties.

- Twentekanaal Zuid: het gebied tussen Nobian en Twente willen we veranderen in een energiegebied. Vanwege de aanwezigheid van cavernes (holtes in de bodem als gevolg van de zoutwinning) is het minder geschikt voor bebouwing, maar wel zeer geschikt voor zonnenvelden.

6. Overige zoekgebieden in het buitengebied voor kleinschalige zonnenvelden

Uit het locatieonderzoek en de landschappelijke studie komt naar voren dat de zoekgebieden Beckum/Oele, Slangenbeek-West en Slangenbeek-Noord vanwege het kleinschalige landschap weinig ruimte bieden voor zonnenvelden.

Daarom staan we in die gebieden alleen maar kleinschalige zonnenvelden toe die passen binnen het landschap en met betrokkenheid en acceptatie van omwonenden. Het ontwikkelen van zonnenvelden komt alleen 'van onderop' en we kiezen in deze gebieden voor 100% lokaal eigenaarschap. Dat betekent dat energieprojecten, zoals een zonnenveld, eigendom zijn van lokale bewoners en bedrijven. Beckum/Oele valt als zoekgebied voor wind af, vanwege de radar van vliegveld Twente.

7. Hasseler Es valt voor de opgave van 2030 af

Het zoekgebied Hasseler Es is een essenlandschap. Uit het locatieonderzoek blijkt dat dit gebied vanwege het landschap en de cultuurhistorische waarde minder geschikt is om te gebruiken voor zonnenvelden.

Het gebied bestaat uit hoog gelegen es-gronden. Het essenlandschap is door eeuwenlange bewerking ontstaan en is op veel plaatsen al verdwenen. Dat maakt dit zoekgebied bijzonder. Het landschapstype is van oorsprong kleinschalig, met houtwallen en laanbeplanting. Tot 2030 staan we de aanleg van zonnenvelden niet toe, tenzij de doelstellingen voor duurzame elektriciteit niet gehaald kunnen worden via zon op dak, parkeerplaatsen, gevels en in de andere zoekgebieden. Voor de doelstellingen van 2050 moeten we te zijner tijd een nieuwe afweging maken.

8. De twee zoeklocaties voor windturbines op de Westermaat vallen af

De twee zoeklocaties voor hoge windturbines op de Westermaat Campus en de Westermaat kennen geen wettelijke belemmeringen, maar ze liggen wel heel dicht tegen de wijk de Bornsche Maten. Deze twee locaties liggen in een gebied waar de meeste woningen worden geraakt. Binnen een straal van 500 meter liggen 353 woningen en binnen een straal van 1000 meter liggen 1727 woningen. Dit zal veel overlast geven aan de bewoners van Bornsche Maten. Ook scoren deze twee zoeklocaties slechter op landschappelijk effecten. Daarom valt dit zoekgebied in dit omgevingsprogramma af.

NEDERLAND EN DE REGIO

De temperatuur op aarde stijgt door de toename van broeikasgassen, zoals CO₂. Dat heeft ingrijpende gevolgen voor het leven op aarde.

De RES (Regionale Energiestrategieën)

2030 = 49% minder CO₂ uitstoot ten opzichte van 1990
2050 = 95% minder CO₂ uitstoot ten opzichte van 1990

HENGELO

Hoe gaan we in Hengelo minder CO₂ uitstoten en voldoende duurzame energie opwekken door zon en wind te gebruiken?

Hengelose doelstellingen

2023 → 20% duurzaam → 78 GWh
2030 → 40% duurzaam → 156 GWh
2050 → 100% duurzaam → 390 GWh

In Hengelo kiezen we ervoor om elektriciteitsopwekking te clusteren om versnippering te voorkomen.

www.hengelo.nl/nieuwe-energie

1 Maximaal inzetten op energie besparen

2 Eerst de daken vol leggen met zonnepanelen

✓ Woningen, bedrijfspanden, boerenbedrijven.
✗ Rijksmonumenten, rode daken van Twickel, beschermd dorpsgezicht.

8 De twee zoeklocaties voor windturbines op de Westermaat vallen af

3 Energiegebied met twee windturbines en zonnenvelden waar de A1 de A35 kruist

4 Energiegebied op industrie- en bedrijventerreinen om zonne-energie op te wekken. Op Twentekanaal Zuid is ook een zoeklocatie voor een windturbine.

5 Gronden langs stadsranden met industrie en bedrijvigheid gebruiken als energiegebied om intensieve opwek via zonnenvelden mogelijk te maken

6 Overige zoekgebieden in het buitengebied: Initiatieven voor kleinschalige zonnenvelden komen 'van onderop' met 100% lokaal eigenaarschap

7 Zoekgebied Hasseler Es valt af als zoekgebied voor zon voor de opgave van 2030 onder meer vanwege cultuurhistorische en landschappelijke waarde

IN GESPREK MET INWONERS

- Bedrijventerrein zoekgebied zonnepanelen op veld, dak, parkeerplaatsen, gevels
- Bedrijventerrein zoekgebied zonnepanelen (op daken)
- Energiegebied voor zonnenvelden (op grote schaal)
- Zoekgebied voor zonne-energie op kleine schaal onder strikte voorwaarden
- Zoekgebied voor zonnepanelen op grond langs rijswegen
- Zoeklocaties windturbines

5 digitale energiemarkten over de zoekgebieden

60 telefoon-gesprekken en 65 fysieke gesprekken, 2 inloopspreekuren

2 webinars over zonne- en windenergie

8 haltes van de Karavaan van de Nieuwe Energie

Bijna 200 (online) reactieformulieren of mailtjes ontvangen

7 digitale nieuwsbrieven met ruim 450 abonnees

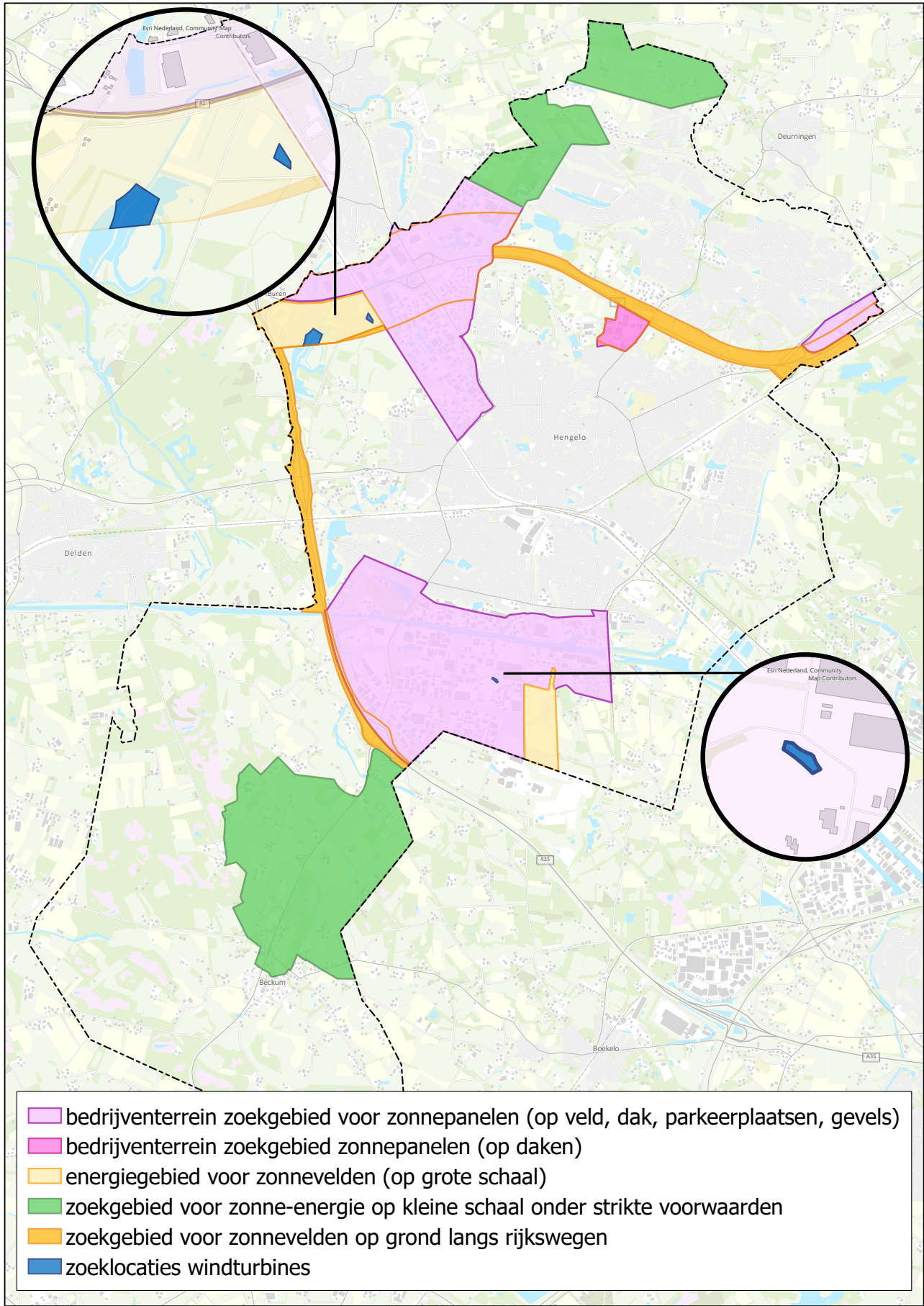

2x 13.000 papieren nieuwsbrieven aan omwonenden zoekgebieden

8000 bezoekers aan Hengelo.nl/nieuwe-energie

3.3 Zoeklocaties en zoekgebieden voor zon en wind
Waar we duurzame energie opwekken zijn in een kaart met zoeklocaties voor windturbines en zonnevelden.

4 Zoeklocaties wind en zon

Al eerder in dit omgevingsprogramma was te lezen waar grootschalige opwekking binnen de gemeente Hengelo is toegestaan. Daartoe zijn zoeklocaties opgenomen die gebaseerd zijn op het 'Locatieonderzoek grootschalige zon en wind' (zie bijlage A) en input uit de omgeving. In dit hoofdstuk worden deze locaties toegelicht. De afwegingen waarmee deze locaties tot stand zijn gekomen worden toegelicht in hoofdstuk 5 Ruimtelijk afwegingskader.

Wat zijn zoekgebieden, zoeklocaties en energiegebieden

Zoekgebied: een gebied waar we toestaan dat er zonnevelden en/of windturbines geplaatst kunnen worden onder de voorwaarden uit het omgevingsprogramma.

Zoeklocatie: een plek in een zoekgebied waar we toestaan dat er een zonnenveld en/of windturbine geplaatst wordt onder de voorwaarden uit het omgevingsprogramma.

Energiegebied: een groot gebied dat we maximaal willen inzetten om zonnevelden en/of windturbines te plaatsen om de doelstellingen voor duurzame energieopwekking te halen.

Zoeklocaties windenergie

Voor windenergie is bij voorbaat gekozen voor gebieden langs snelwegen en op bedrijventerreinen. De gemeente Hengelo kiest ervoor om voor 2030 twee windturbines te plaatsen, bij voorkeur binnen één zoekgebied. Er is een technisch onderzoek (Bijlage B Potentiële studie grootschalige zon en wind) en locatieonderzoek (Bijlage A Locatieonderzoek grootschalige zon en wind) uitgevoerd, waar op basis van wettelijke belemmeringen zoeklocaties voor windturbines in kaart zijn gebracht. Dit onderzoek toont aan dat er in de gemeente Hengelo weinig ruimte is voor het plaatsen van grote windturbines (met een tiphoogte van 200 meter of meer). In totaal passen er vier windturbines binnen de zoekgebieden.

De gemeente Hengelo brengt de zoeklocaties in bij de RES Twente voor het opstellen van een omgevingseffectrapportage (OER). Pas als alle effecten op de omgeving bekend zijn en er een regionale afweging is gemaakt neemt de raad een besluit of ze de zoeklocaties aanwijst als ontwikkellocaties.

Zoeklocaties Westermaat vallen af

Er zijn drie zoekgebieden met vijf zoeklocaties waar wind mogelijk is, waarvan één zoekgebied met twee zoeklocaties. Alle zoeklocaties kennen in meer of mindere mate belemmeringen. De gemeente heeft ervoor gekozen om in eerste instantie met inwoners en omwonenden van Hengelo en de buurgemeenten in gesprek te gaan zonder locaties op voorhand uit te sluiten.

Er zijn veel reacties binnengekomen over de zoeklocaties voor wind. Ook het locatieonderzoek laat zien dat binnen dit zoekgebied het hoogste aantal woningen ligt. Daarom sluiten we het zoekgebied Westermaat uit. Daarmee blijven er 2 zoekgebieden over voor windturbines met 3 zoeklocaties. Uit vervolgonderzoek moet blijken of hier daadwerkelijk windturbines geplaatst kunnen worden.

Figuur 7. Zoeklocaties windenergie (groen) binnen de zoekgebieden.

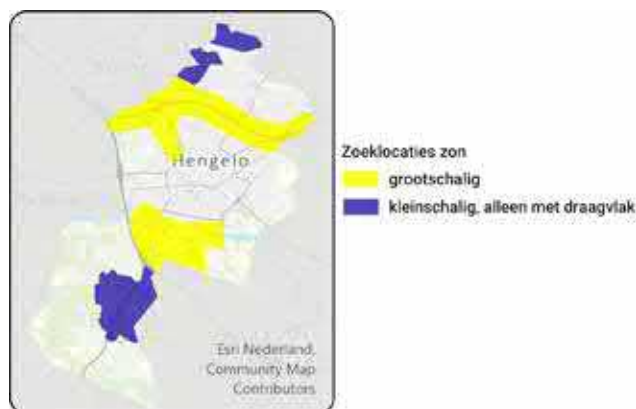
4.1 Zoeklocaties zonnevelden

We hebben voor zonnevelden zoekgebieden gekozen langs snelwegen, op industrie- en bedrijventerreinen en langs de stadsranden met industrie- en bedrijventerreinen. Ook enkele gebieden in het buitengebied die hoofdzakelijk gericht zijn op landbouw zijn aangewezen als zoekgebied voor zonnevelden.

In het locatieonderzoek zijn elf gebieden onderzocht op hun geschiktheid voor zonnevelden. Hierbij is voor het bepalen van de potentie gekeken naar de landschappelijke draagkracht: het buitengebied van Hengelo kenmerkt zich door de kleinschaligheid van het landschap, waardoor er er geen gebieden zijn die ruimte bieden voor grootschalige zonnevelden.

Energiegebieden

Om de doelstellingen voor grootschalige energieopwekking te halen is het nodig om ruimte te maken voor zonnevelden. We willen versnippering voorkomen. Daarom transformeren we een tweetal gebieden tot energiegebied. Het ligt voor de hand om energiegebieden alleen toe te passen langs snelwegen of op en naast industrie- en bedrijventerreinen. In deze gebieden wordt gestreefd naar maximale benutting van de grond, zodat de opwekkingspotentie een stuk hoger is. Dat zorgt voor onderscheid tussen grootschalige energiegebieden en kleinschalige zoekgebieden, zoals weergegeven in figuur 8 op de volgende pagina.

Figuur 8. Zoeklocaties voor zonnevelden in Hengelo.

4.1.1 Grootschalige zoeklocaties

Binnen de volgende gebieden ziet de gemeente Hengelo ruimte voor intensieve opwekking van duurzame elektriciteit met zonnevelden:

- Direct aansluitend aan de A1. Uit het locatieonderzoek volgt een onbelemmerd oppervlak van ca. 150 ha¹. en daarmee een opwekkingspotentie van ca. 150 GWh/jr.
- Een gebied ten zuidoosten van bedrijventerrein Twentekanaal ('Twence'). Uit het locatieonderzoek volgt een onbelemmerd oppervlak van ca. 29 ha. en daarmee een opwekkingspotentie van ca. 29 GWh/jr.
- Op bedrijventerrein Westermaat. Uit het locatieonderzoek volgt een onbelemmerd oppervlak van ca. 46 ha. en daarmee een opwekkingspotentie van ca. 46 GWh/jr.
- Op bedrijventerrein Twentekanaal. Uit het locatieonderzoek volgt een onbelemmerd oppervlak van ca. 72 ha. en daarmee een opwekkingspotentie van ca. 72 GWh/jr.

4.1.2 Kleinschalige zoeklocaties

Binnen de volgende gebieden is er beperkte ruimte voor kleinschalige en/of extensieve zonnevelden, ingepast in het landschap of op en langs boerenerven, op voorwaarde dat er voldoende lokaal draagvlak is voor realisatie en 100% lokaal eigendom:

- Slangenbeek-Noord. Uit het locatieonderzoek volgt dat dit gebied een landschappelijke draagkracht heeft van ca. 3-9 ha. (dus een opwekkingspotentie van ca. 3-9 GWh/jr).
- Slangenbeek-West. Uit het locatieonderzoek volgt dat dit gebied een landschappelijke draagkracht heeft van ca. 3-4 ha. (dus een opwekkingspotentie van ca. 3-4 GWh/jr).
- Beckum/Oele. Uit het locatieonderzoek volgt dat dit gebied een landschappelijke draagkracht heeft van ca. 13-39 ha. (dus een opwekkingspotentie van ca. 13-39 GWh/jr).

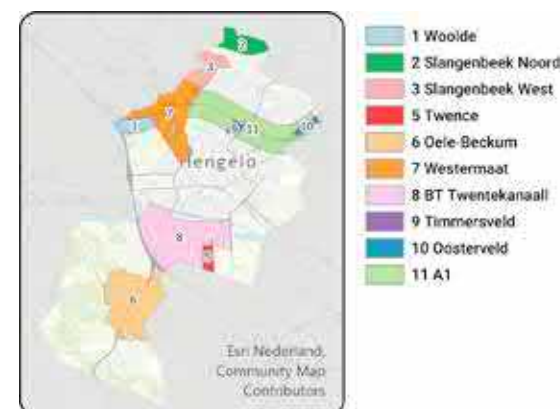
4.1.3 Totstandkoming zoeklocaties in zoekgebieden

Om tot onafhankelijke onderbouwing te komen voor de keuzes die gemaakt worden in het omgevingsprogramma heeft adviesbureau Bosch en Van Rijn een vergelijkend locatieonderzoek uitgevoerd naar 11 zoekgebieden binnen de gemeentegrenzen.

Deze zoekgebieden zijn tot stand gekomen op basis van de omgevingsvisie Hengeloos Buiten. De raad heeft opdracht gegeven om voor het binnenstedelijk gebied ook de bedrijventerreinen en de zone langs Rijkswegen mee te nemen als zoekgebied. Het gaat om zoekgebieden 1. Woolde, 2. Slangenbeek Noord, 3. Slangenbeek West, 4. Hasseler Es, 5. Twence en 6. Beckum/Oele, alsmede de bedrijventerreinen 7. Westermaat, 8. Twentekanaal, 9. Timmersveld en 10. Oosterveld en een zone langs de A1, zoekgebied 11.

Alleen in de zoekgebieden 1, 7 en 8 is naar de mogelijkheden voor windenergie gekeken. Binnen de andere zoekgebieden zijn vanwege de diverse harde belemmeringen die volgen uit de technische studie (Bijlage B Potentiële studie grootschalige zon en wind) geen mogelijkheden voor het plaatsen van grootschalige windturbines.

Zie onderstaand figuur. Op basis van het locatieonderzoek is een verdere selectie tot zoeklocaties gemaakt.

Figuur 9. Zoekgebieden uit het locatieonderzoek.

Uit het locatieonderzoek (Bijlage A Locatieonderzoek grootschalige zon en wind) is verder naar voren gekomen dat zoekgebied 9 geen ruimte biedt voor zonnevelden en dat zoekgebied 4 zodanig slecht scoort op het onderwerp 'Landschap' dat hier geen zoeklocatie is opgenomen.

Zoekgebieden 3 en 6 grenzen weliswaar aan een bedrijventerrein, maar zijn door hun landelijke karakter niet aangezien als potentiële energiegebieden waar grootschalige zonnevelden worden toegestaan.

5 Ruimtelijk afwegingskader

Wind- en zonne-energie in het landschap

Grootschalige zonne- en windprojecten moeten aan verschillende voorwaarden voldoen. Deze staan beschreven in dit ruimtelijk afwegingskader. De belangrijkste kaders komen uit de gemeentelijke omgevingsvisie Hengeloos Buiten en de provinciale Omgevingsvisie Overijssel. In landelijke milieueisen staan voorwaarden voor bescherming tegen eventuele hinderlijke of schadelijke effecten van zonne- en windparken².

De uitkomsten uit het participatieproces (zie hoofdstuk 6) zijn ook meegenomen in het afwegingskader.

5.1 Windenergie

5.1.1 Inleiding

Het opwekken van duurzame elektriciteit met windturbines heeft een aantal belangrijke voordelen:

- Ruimte-efficiënt: één grote windturbine met een tiphoogte van 210 meter kan evenveel elektriciteit opwekken als een zonneveld van ca. 13 hectare (dat is ca. 19 voetbalvelden). Een grotere windturbine van 255 meter tiphoogte wekt zelfs evenveel op als 23 hectare aan zonneveld (33 voetbalvelden).
- Kosten-efficiënt: op dit moment is windenergie de goedkoopste manier om op grote schaal elektriciteit te produceren in Nederland.
- De CO₂-belasting om elektriciteit op te wekken met windturbines is lager dan voor zonnevelden en nog veel lager dan voor hout, gas en kolen.

Zelfs als je rekening houdt met productie, plaatsing en het opruimen aan het einde van de levensduur.

- Het waait in Nederland harder dan in de buurlanden die niet aan zee liggen. Zelfs op een binnenlandlocatie als in Hengelo.
- Een windturbine levert ook 's nachts stroom, terwijl een zonneveld alleen overdag energie opwekt. In het voorjaar en de zomer schijnt vooral de zon en in de herfst en de winter waait het vaker. Dat draagt bij aan een goede energiemix. Windturbines zijn nodig voor een stabiel energiesysteem.
- Door technologische ontwikkelingen worden windturbines steeds stiller, efficiënter en groter.

Natuurlijk zijn er ook nadelen:

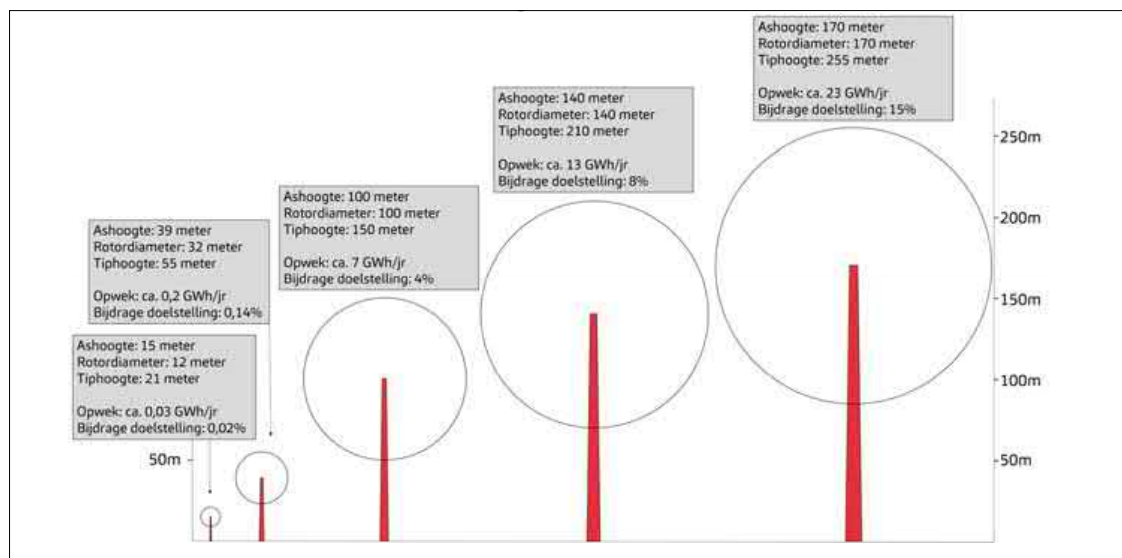
- Ondanks dat ze minder ruimte nodig hebben zijn windturbines wel zichtbaar vanaf grote afstand.
- Een windturbine maakt geluid en geeft slagschaduw, ondanks de strenge milieunormen. Er gelden behoorlijk strenge geluidsnormen. Maar ook al wordt aan de norm voldaan, dan kunnen mensen die redelijk dichtbij wonen de turbine af en toe horen. Langs snelwegen zal het geluid meer opgaan in het geluid van de weg dan in andere gebieden. Voor slagschaduw is er ook een wettelijke maximumnorm. Om die norm niet te overschrijden wordt de turbine soms stilgezet.
- Een windturbine geeft alleen maar stroom als het waait. De combinatie met zonnevelden vangt dit gedeeltelijk op.

Hoogspanningstation Oele

¹ Dit betreft gezamenlijke zoekgebieden 9, 10 en 11.

² Uit een uitspraak van de Raad van State (30 juni 2021) blijkt dat er in Hengelo geen windparken van 3 of meer windturbines mogelijk zijn.

Figuur 10. Eigenschappen van verschillende afmetingen windturbines, met daarbij aangegeven welk percentage van de gemeentelijke doelstelling voor 2030 met 1 windturbine kan worden ingevuld.

5.1.2 Aantal en afmetingen

Grote windturbines wekken meer energie op dan kleine. Door ruimte te bieden aan grotere windturbines zijn er minder nodig, waardoor er ook een kleiner effect op de omgeving optreedt. Ook uit het participatieproces blijkt dat mensen de voorkeur geven een kleiner aantal grotere windturbines op één plek. Lagere windturbines (met een tiphoogte van minder dan 150 meter) zijn niet onderzocht in het technisch onderzoek en het locatieonderzoek. Zoals toegelicht in paragraaf 2.6 vallen dergelijke windturbines buiten de reikwijdte van dit omgevingsprogramma.

5.1.3 Gesocialiseerde grondvergoeding als gebiedsbijdrage (alleen windenergie)

Om scheve verhoudingen tussen grondeigenaars en omwonenden te voorkomen moet een initiatief werken met een gesocialiseerde gebiedsbijdrage. Dat is een verdeelsleutel tussen enerzijds een vergoeding voor omwonenden vanwege eventuele hinder en anderzijds de grondvergoeding voor grondeigenaren. Hiervoor wordt een gebiedsovereenkomst opgesteld over de hoogte en verdeling van de gebiedsbijdrage. Uitgangspunt is een eerlijke verdeling tussen de lusten en de lasten.

5.2 Zonne-energie

5.2.1 Inleiding

Voor zonnevelden hanteren wij de principes uit de 'handreiking zonnevelden' van de provincie Overijssel die stelt dat er 20% van de locatie benut moet worden voor inpassing. Dat houdt in dat zonnevelden in het landschap moeten passen, door groene heggen, houtwallen en andere omheiningen te plaatsen. Naast deze handreiking en de beleidskaders uit het Omgevingsprogramma Nieuwe Energie vinden wij het van groot belang dat een zonneveld voldoende maatschappelijke meerwaarde genereert. In de provinciale handreiking worden vijf principes van het provinciale kwaliteitsbeleid genoemd:

1. Zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik en de mate van meervoudig ruimtegebruik.
2. Inpassen in of bijdragen aan het landschap.
3. Maatregelen die getroffen worden om de impact op de omgeving te beperken.
4. Beperken en compenseren van de effecten op landschap en ecologie.
5. Evenwichtige verdeling van lusten en lasten en realisatie van maatschappelijke meerwaarde.

Hengelose maat

Voor de ene locatie is meer ruimte nodig voor inpassing dan de andere. De Gemeente Hengelo maakt gebruik van de Omgevingswet om afhankelijk van het gebied af te wegen hoe we de zonnevelden inpassen.

Afweging die we hierbij maken:

- Bij bedrijventerreinen en langs stadsranden met bedrijvigheid hoeft er minder ruimte van de locatie benut te worden voor inpassing.
- In de groene buitengebieden willen we dat er meer oppervlakte wordt benut voor inpassing, zodat het zonneveld opgaat in het landschap. We sluiten aan bij bestaande gebiedseigen randen, zoals houtwallen.
- De gemiddelde inpassing moet uitkomen op 20% voor heel Hengelo. Dat vraagt om maatwerk en zorgvuldige afwegingen per projectlocatie.
- We zetten in op meervoudig ruimtegebruik door een verbinding te leggen met andere belangrijke thema's, zoals waterberging, natuur, landbouw en door de verbinding te zoeken met andere opgaven in de zoekgebieden, zoals landschappelijke structuren.
- Het streven is dat het effect op de omgeving minimaal is.

5.2.2 Stimuleringsplan voor zon op dak, parkeerplaatsen en gevels

Om invulling te geven aan trede 1 van de provinciale zonneladder en stap 2 van de Hengelose voorkeursvolgorde (zie paragraaf 3.2), stellen we een stimuleringsplan 'zon op dak, parkeerplaatsen gevels' op.

Stimuleringsplan zon op dak, parkeerplaatsen en gevels

Hengelo heeft weinig buitengebied, dus daar willen we zorgvuldig mee omgaan. Daarom willen wij de daken, parkeerplaatsen en gevels optimaal benutten voor zonnepanelen, zodat er minder zonnevelden in het buitengebied nodig zijn. Dit komt terug in het stimuleringsplan zon op dak, parkeerplaats of gevel dat een onderdeel is van het omgevingsprogramma.

Onze uitgangspunten:

- We stimuleren particulieren om zonnepanelen op hun daken te leggen. Hiervoor zetten we onder meer het energieloket in. We zijn zuinig op rijksmonumenten en beschermd dorpsgezicht. Die worden daarom uitgesloten.
- Wij geven het goede voorbeeld door de daken van ons eigen vastgoed te benutten voor het opwekken van elektriciteit via zonnepanelen.
- We onderzoeken wat nodig is om daken van scholen en ander maatschappelijk vastgoed vol te leggen met zonnepanelen.
- We stimuleren bedrijven om daken, parkeerplaatsen en gevels te gebruiken voor het opwekken van energie via zon. Daarvoor zetten we pilots in om samen te verkennen wat hiervoor nodig is. We maken een regeling voor financiële ondersteuning en onderzoeken de mogelijkheid om korting te geven op vergunningaanvragen (zogenoemde 'groene leges') om zon op parkeerplaatsen en gevels te stimuleren, zodat dit financieel haalbaar is. Maar het moet ook passen in de omgeving. Daarvoor stellen wij richtlijnen op.
- We benutten daken van boerderijen en schuren optimaal om zonnepanelen te leggen. De rode daken van Twickel worden hiervoor uitgesloten. We onderzoeken de mogelijkheden om kleine zonneveldjes mogelijk te maken op het erf.
- We ontwikkelen een aanpak en werken samen met de ervencoaches die in opdracht van provincie Overijssel werken.
- We stellen kaders op hoe we invulling geven aan nieuwe wet en regelgeving vanaf 1 juli 2022 met de inwerking-treding van de Omgevingswet. Daarbij kan de gemeente gebouw-eigenaren verplichten om zonnepanelen op hun dak te leggen.

Elk dak een zonnedak

Onder deze naam is een pilot gestart om met bedrijven op het bedrijventerrein Westermaat een begin maken om zonne-energie op te wekken met hun dak of parkeerplaats. De gemeente werkt in de pilot samen met ondernemingsvereniging Westermaat In Bedrijf. Hiervoor heeft het college €30.000,- beschikbaar gesteld. De provincie draagt eenzelfde bedrag bij.

Zonnepanelen op het dak van het Twentebad (foto: Christian van der Meij)

5.2.3 Zonnevelden

Grootschalige zonnevelden zijn in toenemende mate een belangrijk onderdeel van de Nederlandse energiemix. Zonnepanelen op daken, parkeerplaatsen en gevels zijn niet voldoende om invulling te geven aan de doelstellingen voor duurzame elektriciteitsopwekking. Bij het gebruik van landbouwgronden voor zonnevelden streven we er naar om grootschalige opwek te combineren met behoud van de landbouwfunctie en het bodemleven. Net als windparken kennen ook zonnevelden een aantal belangrijke voor- en nadelen:

Voordelen zijn:

- Ruimtelijke impact is lokaal: een zonneveld valt op grote afstand niet op, zeker wanneer gebiedseigen randen (zoals houtwallen) worden toegepast om het zonnepark aan het zicht te onttrekken.
- Inpassing kan ook gebruikt worden om landschappelijke structuren te herstellen of te versterken.
- Geen omgevingseffecten: zonnevelden veroorzaken geen geluid, uitstoot of andere hinderlijke effecten.

Nadelen zijn:

- Groot ruimtebeslag: er is relatief veel grond nodig om elektriciteit met zonnevelden op te wekken, zeker als het zonnepark ruim wordt opgezet.
- Concurrerend ruimtegebruik: de meest efficiënte zonnevelden passen op grootschalige (landbouw)gronden die al een agrarische toepassing kennen. Deze concurrentie vereist een zorgvuldige belangenafweging.
- Hoge maatschappelijke kosten: de kostprijs van elektriciteit uit zonnevelden is hoger dan van windparken. Daar komen nog de kosten bovenop die de netbeheerder moet betalen om het park aan te sluiten.
- Reflectie is een veel gehoorde zorg, maar reflectiehinder op omliggende woningen kan met de landschappelijke inpassing worden voorkomen. Ook kan reflectie in zijn algemeenheid wordt gereduceerd door het gebruik van antireflectiecoating op de zonnepanelen.

We starten een pilot om op landbouwgronden verticale panelen te benutten om landbouwfunctie en bodemleven te behouden

Zonneveld 't Rikkerink van Twence

5.2.4 Zoeklocaties

De zoeklocaties zijn beschreven in hoofdstuk 4. De gemeente werkt in alleen mee aan initiatieven binnen de zoeklocaties.

Uit het locatieonderzoek zijn de volgende conclusies te trekken:

- Het kleinschalige Hengelse landschap biedt weinig ruimte voor het inpassen van grootschalige zonnevelden.
- Wanneer in alle gebieden recht gedaan wordt aan wat past bij het landschap (de zogenoemde 'landschappelijke draagkracht'), bieden de zoekgebieden gezamenlijk een opwekkingspotentie van ca. 60 GWh/jr. Dat is ongeveer 60% van de gemeentelijke doelstelling van 2030 om 100 GWh via zon en wind op te wekken. In de landschappelijke studie wordt een onderbouwing gegeven van de landschappelijke draagkracht van de zoekgebieden.
- Het aanwijzen van 1 of meer gebieden als energielandschap levert een hoge opwekkingspotentie.
- Door enkele gebieden als energielandschap aan te wijzen kunnen andere gebieden gevrijwaard blijven of enkel extensief worden benut.

De gemeente Hengelo maakt daarom onderscheid tussen gebieden waar grootschalige zonnevelden zijn toegestaan en gebieden waar hoogstens extensief zonne-energie opgewekt kan worden in kleinschalige, zorgvuldig ingepaste zonnevelden.

Binnen de volgende gebieden ziet de gemeente Hengelo ruimte voor intensieve opwekking van duurzame elektriciteit met zonnevelden:

- Direct aansluitend aan de A1 - A35 dat zoekgebied is voor zon en wind.

- Een gebied ten zuidoosten van bedrijventerrein Twentekanaal ('Twence').
- Op bedrijventerrein Westermaat.
- Op bedrijventerrein Twentekanaal.

Binnen de volgende zoekgebieden ziet de gemeente Hengelo ruimte voor kleinschalige en/of extensieve zonnevelden, ingepast in het landschap, met lokale acceptatie voor realisatie:

- Slangenbeek-Noord
- Slangenbeek-West
- Beckum/Oele

Figuur 12: Zoeklocaties voor zonnevelden in Hengelo.

5.2.5 Gebiedsovereenkomsten

Voor de zoekgebieden Beckum/Oele, Slangenbeek-Noord en -West streven we naar eigenaarschap van het gebied.

- Daar faciliteert de gemeente alleen initiatieven uit het gebied. Hierover maakt de gemeente afspraken met het gebied waaraan initiatieven moeten voldoen.
- Alleen kleinschalige initiatieven met 100% lokaal eigendom.

5.2.6 Kansen voor het gebied

- Gebiedswaarde: een deel van de inkomsten uit een energieproject gaat naar een gebiedsfonds. Inwoners in het gebied kunnen samen doelen opstellen voor het gebied. De middelen in een gebiedsfonds kunnen bijdragen aan het realiseren van die doelen.
- Gebruikswaarde: het realiseren van energieprojecten koppelen aan andere relevante maatschappelijke doelen zoals klimaatadaptatie, natuur of landbouw. Ook waterbekkens, wadi's en retentievijvers bieden kansen om elektriciteit op te wekken.
- Belevingswaarde: aansluiting bij gebiedskenmerken om een nieuwe landschappelijke structuur te ontwikkelen door bijvoorbeeld nieuwe houtwallen aan te leggen. We gaan verrommeling tegen en zorgen voor samenhangend en leefbaar landschap dat ook aansluit bij buurgemeenten.
- Toekomstwaarde: als zonnevelden of windturbines na het bereiken van hun levensduur worden weggehaald is de kwaliteit van het landschap dat achterblijft beter dan daarvoor.

5.3 Tijdelijkheid

De ontwikkeling van zonnevelden en windturbines zullen mogelijk worden gemaakt door een omgevingsvergunning met een instandhoudingstermijn van 25 jaar (uitgebreide voorbereidingsprocedure). Belangrijk daarbij is dat de agrarische of andere bestemmingen van de gronden blijft gelden. In afwijking van deze bestemming kan gedurende een periode van 25 jaar een zonneveld of windturbine worden geëxploiteerd.

De landschappelijke inpassing en de maatschappelijke meerwaarde na afloop van de termijn van 25 jaar vraagt daarbij om aandacht. Van een ontwikkelaar of grondeigenaar wordt verwacht dat de omgeving teruggebracht wordt naar de originele staat of dat de landschappelijke inpassing en de maatschappelijke meerwaarde ook na het verwijderen van het zonneveld of windturbine blijft gehandhaafd. Deze voorzieningen worden gerealiseerd om een goede inpassing van het zonneveld in de omgeving te verzekeren en bij te dragen aan het maatschappelijk draagvlak.

Na het verwijderen van zonnevelden hoeft landschappelijke inpassing niet langer in stand gehouden te worden. Er zullen zich echter situaties voordoen, waarbij instandhouding van de voorzieningen ook na afloop van de 25 jaar een meerwaarde heeft. Denk daarbij bijvoorbeeld aan een wandelpad, een waterberging of beplanting die de kwaliteit van de omgeving versterkt. In die situaties zullen we in overleg met ontwikkelaar en grondeigenaar afspraken maken over de instandhouding van de landschappelijke inpassing en de maatschappelijke meerwaarde. Deze afspraken zullen worden vastgelegd in de af te sluiten overeenkomst.

5.4 Opruimplicht

Ieder zonneveld en iedere windturbine moet na gebruik opgeruimd worden. Dat wil zeggen dat de grond en omgeving teruggebracht moet worden in de originele staat, of een betere staat indien vooraf afgesproken. De omgeving waarin het zonneveld of windturbine is geplaatst is afhankelijk voor de wijze waarop opgeruimd moet worden. Dit wordt schriftelijk vastgelegd voorafgaand aan de verlening van de omgevingsgunning. De maximale termijn is 25 jaar.

- De materialen worden ten minste gerecycled conform de dan geldende wet- en regelgeving.
- Een principeverzoek beschrijft op welke wijze het opruimen van het zonne- en/of windpark wordt gewaarborgd en de normen waaraan voldaan moet worden en hoeveel financiële middelen hiervoor worden gereserveerd.

Karavaan van de Nieuwe Energie

6 Participatie

Energie opwekken kan gevolgen hebben voor het landschap. Met de komst van lokale, schone energiebronnen als zon en wind wordt onze energievoorziening steeds zichtbaarder in de leefomgeving. Omwonenden krijgen hiermee te maken en kunnen ook hinder ervaren. Daarom is het belangrijk dat inwoners, bedrijven en stakeholders mee kunnen praten tijdens alle fases van dit project. Dit noemen we participatie. De input van de Hengeloërs heeft het traject voor een groot deel bepaald. We hebben gebruikgemaakt van ideeën en opvattingen die inwoners en andere partners op verschillende momenten met ons hebben gedeeld. Door inwoners te betrekken en goed te informeren willen we draagvlak creëren. Maar we zijn ons ervan bewust dat er altijd weerstand blijft bestaan tegen dit soort grote en ingrijpende projecten. Participatie betekent dan ook niet 'meebeslissen'. Het is belangrijk om aan te geven wat de invloed van onze inwoners is. De mate van participatie hebben we daarom benoemd door gebruik te maken van de participatieladder.

In dit hoofdstuk beschrijven we hoe en wanneer inwoners en partners hebben meegedacht over de inhoud van het omgevingsprogramma. Er is een apart communicatie- en participatieplan gemaakt voor dit project dat in loop van het project telkens is aangescherpt. Basis voor de communicatie- en participatie is de website: www.hengelo.nl/nieuwe-energie

We hebben ingezet op **zes fasen** in communicatie en participatie.

Fase 1: coproduceren of co-creëren

In de omgevingsvisie voor het buitengebied kwam grootschalige opwek aan de orde bij het thema 'Toekomstvast'. Hier hebben we gesproken met mensen uit het buitengebied. In samenwerking met deze mensen zijn tijdens dit proces randvoorwaarden voor grootschalige opwek van zon- en windenergie opgesteld. Dat is gebeurd in cocreatie. Het participatieproces en de vragen die aan samenleving zijn gesteld hebben veel input opgeleverd. Er zijn gebieden benoemd waar grootschalige opwekking mogelijk is ná een zorgvuldige afweging en een traject met de direct betrokkenen. [<https://www.hengelo.nl/bestanden/documenten/Inwoners/Projecten%20en%20plannen/Omgevingsvisie%20Hengelo%20Buiten.pdf>].

Fase 2: informeren (najaar 2020)

Naast de bewoners van het buitengebied is het onderwerp bij veel Hengeloërs nog een 'ver-van-mijn-bedshow'. We hebben in deze fase vooral informatie gegeven over duurzame energie opwekken en vooral waarom dat nodig is. De communicatie was daarom informierend en in grote lijnen. De doelgroep is breed. We wilden zoveel mogelijk mensen bereiken. Van jong tot oud. We vroegen mensen mee te denken in het verdere communicatie- en participatietraject, ook in in latere fasen. We hebben de kaart met zoekgebieden ingezet om aandacht te vragen en wakker te schudden. We hebben de huisstijl van Nieuwe Energie Hengelo gebruikt en we hebben veel communicatiemiddelen ingezet; van online (social media campagne en digitale nieuwsbrief) tot offline (borden langs de weg, pagina's in het Hengelo's Weekblad en de media (Tubantia).

Fase 3: adviseren

We zijn eind september 2020 tot en met januari 2021 gestart met de derde fase van het participatieproces. In deze fase luisterden we goed naar wat we online en offline hoorden. Daarbij hoorde ook een enquête onder het Hengelo Panel bij. Tijdens deze fase werkten we op de middelste trede van de participatieladder: adviseren. We hebben de samenleving gevraagd om input aan te leveren voor de inpassing van grootschalige opwekking. Daarbij vroegen we de samenleving om locaties aan te dragen om te ontwikkelen binnen de zoekgebieden. Maar ook om bij te dragen aan toekomstige realisatie via een energiecoöperatie of andere initiatieven, zoals bijvoorbeeld collectieve acties voor zon op dak.

We zijn in deze fase in gesprek gegaan met de hele samenleving van Hengelo en de buurgemeenten. In de coronaperiode konden we helaas niet fysiek met elkaar in gesprek. Toch wilden we zoveel mogelijk mensen bereiken; van jong tot oud. Daarvoor zijn er digitale energiemarkten georganiseerd waar ideeën en overwegingen zijn gedeeld. Er waren drie energiemarkten algemeen, één energiemarkt voor stakeholders en één voor ondernemers. Daarnaast waren er fysieke spreekuren en Zoom-meetings georganiseerd met belangstellenden.

Fase 4: raadplegen

In de vierde fase zijn de plannen steeds concreter geworden. Om een goede en zorgvuldige afweging te maken van de effecten van grootschalige zonne- en windenergie heeft adviesbureau Bosch & van Rijn een locatieonderzoek uitgevoerd. De gebieden die in aanmerking komen voor deze uitgebreide energieopwekking (de zogenoemde 'zoekgebieden') zijn met elkaar vergeleken; van zoekgebieden naar zoeklocaties. Daarom voelden steeds meer Hengeloërs en inwoners van buurgemeenten zich betrokken. We wilden graag weten wat de mensen van onze plannen vonden.

Daarom zochten we ze op om te raadplegen. In deze fase hebben we mensen in de zoekgebieden twee keer actief benaderd met een huis-aan-huis nieuwsbrief. We hebben zeven buurten bezocht in Hengelo en Borne rondom de zoekgebieden met de Karavaan van de Nieuwe Energie. Iedereen kon reageren op de uitkomsten van de energiemarkten. Maar ook op het locatieonderzoek en de hoofdlijnen van dit omgevingsprogramma. Er was gelegenheid om beelden te zien van de zoeklocaties voor windturbines en zonnepanelen door middel van een visualisatie via een digitale tool. De input van de Karavaan van de Nieuwe Energie hebben we mee laten wegen bij het opstellen van dit ontwerp omgevingsprogramma. Het college van burgemeester en wethouders neemt daarover een besluit.

Fase 5: formele inspraak

Het voorlopig ontwerp omgevingsprogramma wordt vastgesteld door het college, waarna er een inspraakperiode start van zes weken. Inwoners, bedrijven en belanghebbenden kunnen een zienswijze indienen. We gebruiken veel verschillende offline en online communicatiemiddelen om mensen hierop de wijzen. Er is een inloopspreekuur om in gesprek te gaan over het voorlopig ontwerp omgevingsprogramma.

We verwerken de zienswijzen en geven aan wat we daarmee hebben gedaan. Uiteindelijk stemt het college in met het definitieve omgevingsprogramma en daarna neemt de gemeenteraad een besluit.

In fase 6 gaat de aandacht in communicatie vooral uit naar direct betrokkenen. Dus mensen die in de omgeving wonen van plekken waar energie opgewekt gaat worden (zie hoofdstuk 7).

6.1 Tijddlijn participatie 2019-2020

- Omgevingsvisie. Inwoners en belanghebbenden uit het buitengebied hebben meegedacht bij het toewijzen van de zoekgebieden.
- Omgevingsprogramma. Inwoners en belanghebbenden uit Hengelo en buurgemeenten hebben op verschillende manieren en momenten meegedacht over mogelijkheden voor elektriciteitsopwekking, de zoekgebieden en de voorwaarden.
- Het HengeloPanel heeft een vragenlijst over duurzame elektriciteitsopwekking ingevuld.
- Met alle input uit deze fase en de informatie uit het onderzoek zijn de hoofdlijnen geschreven van het omgevingsprogramma. Daarover gaan we weer in gesprek met inwoners.

2021

- Januari - mei 2021 Digitale bijeenkomsten met bedrijven over verduurzaming via zon op dak, parkeerplaatsen en gevels. Bijeenkomsten met bewoners over de impact van duurzame elektriciteit op de leefomgeving en de participatie van inwoners.
- Juni 2021 College stemt in met de hoofdlijnen van het omgevingsprogramma Nieuwe Energie en het locatieonderzoek met aansluitend uitgebreide communicatiecampagne om mensen te informeren en uit te nodigen om hun reactie te geven.
- Juni 2021 Webinar zon en wind, terugkoppeling over het locatieonderzoek: wat zijn de effecten van wind en zon op de omgeving?
- Juni - juli 2021 Bezoek aan de wijken via de Karavaan van de Nieuwe energie om in gesprek te gaan met inwoners over het locatieonderzoek en de hoofdlijnen van het omgevingsprogramma Nieuwe Energie.
- Augustus - september 2021 Beantwoorden van alle vragen en verwerken van alle opmerkingen, ideeën in het voorlopig ontwerp omgevingsprogramma Nieuwe Energie.
- Oktober 2021 Vaststellen van het voorlopig ontwerp omgevingsprogramma Nieuwe Energie door het college van burgemeester en wethouders en vrijgeven voor inspraak.
- Oktober - november 2021 Behandeling van het voorlopig ontwerp omgevingsprogramma Nieuwe Energie Hengelo in een politieke markt met de gemeenteraad.
- December 2021 vaststellen van het omgevingsprogramma Nieuwe Energie door de gemeenteraad.
- Januari - februari 2022 een energiemarkt om een terugkoppeling te geven aan de samenleving.

7 Participatie bij energieprojecten

Zodra er een concreet duurzaam energieproject in beeld komt, ligt het vormgeven van de participatie grotendeels bij de initiatiefnemer van dat project. Vanaf dat moment spreken we over projectparticipatie en is de initiatiefnemer verantwoordelijk om omwonenden van de locatie en belanghebbenden te betrekken bij het proces. Dan gaat het niet alleen over het inpassen en vormgeven, maar ook over financiële participatie. De gemeente blijft wel verantwoordelijk bij vergunningverlening en ziet erop toe dat de afspraken en regels uit het omgevingsprogramma Nieuwe Energie worden nageleefd.

Ieder project voor duurzame energie op land is anders. Er zijn verschillen in omvang, gebiedskenmerken, type project en betrokkenen. Projectparticipatie is maatwerk. Het is daarom belangrijk dat de initiatiefnemer zo vroeg mogelijk met de omgeving in gesprek gaat om de participatie vorm te geven.

7.1 Procesparticipatie meedenken - meedoen

Ook nadat het omgevingsprogramma is vastgesteld, blijft communicatie en participatie belangrijk bij de realisatie van plannen voor het opwekken van duurzame elektriciteit, maar ook om uitvoeringsregelingen en stimuleringsfondsen op te stellen om opwek te stimuleren. In ons participatiebeleid voor hernieuwbare energieprojecten geven wij aan hoe inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties bij de voorbereiding van besluitvorming worden betrokken. Dat draagt bij aan acceptatie.

Dat doen we Hengelo de komende jaren zo!

Om de komende jaren energieprojecten te kunnen realiseren hanteren we volgende uitgangspunten:

- 1 Duidelijkheid bieden aan initiatiefnemers, omwonenden en belanghebbenden waar energieprojecten aan moeten voldoen in een vroeg stadium.
- 2 De lokale bevolking laten meedoen in de plan- en besluitvormingsprocedures. (Omwonenden en belanghebbenden hebben een goede omgevingsdialoog via procesparticipatie.)
- 3 Duidelijkheid over de rol van initiatiefnemers, de gemeente en omwonenden.
- 4 Goede afweging tussen het belang van de omwonende versus het belang van de maatschappelijke opgave.
- 5 Stimuleren en faciliteren van initiatieven van inwoners om invulling te geven aan de energieprojecten.
- 6 Stem geven aan jongeren.
- 7 Eerlijke en duidelijke communicatie.
- 8 Bewonersorganisaties inzetten als spreekbuis.
- 9 Omgeving en Hengeloërs mee laten profiteren, ook mensen met een kleine beurs.

Hoe we dat doen is opgenomen in de participatiewaai in paragraaf 7.2.

Deze uitpunten worden toegelicht in het uitvoeringsprogramma Nieuwe Energie.

7.2 Participatiewaai

Voor de uitvoering en inrichting van energieprojecten is maatschappelijke acceptatie van groot belang. Daarbij moet aandacht zijn voor landschappelijke kwaliteit en de mogelijkheid om mee te kunnen profiteren. Daarom werken we subregionaal samen met andere gemeenten. We werken gebiedsgericht en grensoverschrijdend bij het realiseren van energieprojecten. De gemeente hecht veel

waarde aan lokaal eigenaarschap. We willen het liefst meer dan 50% lokaal eigendom en voor eigengronden 100%. We maken gebruik van de participatiewaai:

De verschillende vormen van participatie worden toegelicht in het uitvoeringsprogramma Nieuwe Energie en waarborgen de participatie en maatschappelijke betrokkenheid.

Procesparticipatie bij energieprojecten		De initiatiefnemers doorlopen samen met de omgeving een proces voor wenselijke en haalbare participatie. Hieruit volgen afspraken over ruimtelijke inpassing en hoe lokaal eigenaarschap vorm krijgt en de opbrengsten voor de omgeving.	
Omwonenden profiteren mee als mede-eigenaar van wind- en zonneprojecten. Voor windprojecten maken we afspraken hoe omwonenden gecompenseerd worden. We werken samen met de Hengelose Energie Coöperatie.	De samenleving kan risicodragend deelnemen aan een project bijvoorbeeld door aandelen, certificaten of obligaties.	Een deel van de opbrengsten komt ten goede aan het verbeteren van landschappelijke kwaliteit en maatschappelijke- en duurzaamheidsdoelen.	Inwoners ontvangen een voordeel, bijvoorbeeld in de verduurzaming van energieverbruik. Ook voor mensen met een smalle beurs.
Eigenaarschap	Financiële deelname	Gebiedsfonds	Energierегeling

Figuur 12. Participatiewaai.

Bronnen en referenties:
Bosch en Van Rijn Potentiestudie grootschalige zon en wind 2 september 2020
Bosch en Van Rijn Locatieonderzoek grootschalige zon en wind 28 mei 2021
Bosch en Van Rijn Bijlage A | Technische bijlage landschap 28 april 2021
Bureau Waardenburg: Bijlage B, Ecologische beoordeling zon- en windenergielocaties 24 mei 2021

Bezoekadres stadhuis
Burgemeester van der Dussenplein 1

Postadres
Postbus 18, 7550 AA Hengelo

Telefoonnummer
14-074

E-mail
Gemeente@hengelo.nl

Colofon

November 2021. Uitgave van de gemeente Hengelo.
Aan de inhoud van deze brochure kunnen geen rechten
ontleend worden.

www.hengelo.nl

Gemeente
Hengelo

Zon op dak, parkeerplaats en gevel

Stimuleringsplan

Nieuw Energie
in Hengelo

www.hengelo.nl

Gemeente
Hengelo

Inhoud

1 Inleiding

1.1 Grootschalige opwekking op grote daken

1.1.1 Locaties/gebieden en beschikbare netcapaciteit

1.1.2 Gemeentelijke daken-het goede voorbeeld

1.1.3 Scholen

1.1.4 Maatschappelijk vastgoed

1.1.5 Nieuwbouw en nieuwbouwdaken

1.1.6 Bestaande bouw-stimuleren van zon op bestaande daken

1.1.7 Zon op daken van grote schuren (bedrijven) in het buitengebied

1.1.8 Zon op parkeerplaatsen

1.1.9 Zon op gevels

1.2 Recyclen van zonnepanelen

Bijlage: kleinschalige opwekking op daken van woningen

Nieuwe woningen

Bestaande woningen

3

3

4

4

4

5

5

6

7

7

7

9

9

9

1 Inleiding

Hengelo heeft weinig buitengebied, dus daar willen we zorgvuldig mee omgaan. Daarom willen wij daken, gevels en parkeerplaatsen zo optimaal mogelijk benutten voor zonnepanelen om grootschalige zonnevelden in het buitengebied zo veel mogelijk te vermijden. In dit stimuleringsplan beschrijven we een aanpak om maximale benutting te bevorderen. Zon op dak alleen is onvoldoende om de doelstellingen van Hengelo voor 2030 en 2050 voor het opwekken van duurzame elektriciteit via zon en wind te behalen. In de technische studie van adviesbureau Bosch & Van Rijn naar de potentie voor duurzame elektriciteitsopwekking via zon en wind in heel Hengelo, wordt verder ingegaan op de potentie van zon op daken, gevels en parkeerterreinen.

Vooral grotere installaties
De opgave van de Regionale Energiestrategie (RES) richt zich op grootschalige elektriciteitsopwekking, dat wil zeggen: installaties met een opgesteld vermogen van 15 kiloWattpiek (15 kWp) of meer. Dat zijn gemiddeld genomen installaties met circa 45 zonnepanelen of meer. Dit stimuleringsplan richt zich voornamelijk op grotere installaties op daken, gevels en boven parkeerplaatsen. Hierbij wordt aangegeven wat er vanuit de gemeente gedaan zal worden om het benutten hiervan voor elektriciteitsopwekking te stimuleren. Verder bevat dit stimuleringsplan aanknopingspunten en tips voor het zelf realiseren van zon op dak.

Opwekking op daken van woonhuizen
De opwekking van zonne-energie op daken van woonhuizen draagt bij aan de nationale opgave en mag daarom niet meegerekend worden aan de bijdrage van Hengelo aan de RES Twente. De energie die wordt opgewekt op daken van woonhuizen, draagt bij aan het verminderen van het energieverbruik en hoeft niet elders te worden opgewekt; dit zien we dan ook als energie besparen. De opwekking via daken van woonhuizen wordt daarom ook gestimuleerd. In de bijlage ‘kleinschalige opwekking op daken van woningen’ gaan wij in op het stimuleren van opwekking op daken van woonhuizen.

1.1 Grootschalige opwekking op grote daken

1.1.1 Locaties/gebieden en beschikbare netcapaciteit
De capaciteit van het elektriciteitsnet is beperkt. Zonnepanelen geven geen constante opbrengst; de netcapaciteit moet worden gebaseerd op (zonnige) dagen waarop de capaciteit van de panelen maximaal wordt benut. Om ondernemers en organisaties te stimuleren hun daken te voorzien van zonnepanelen, moet wel zeker zijn dat er netcapaciteit aanwezig is om aansluiting op het elektriciteitsnet mogelijk te maken. Dat onderzoeken we op de volgende manier:

- De tool ‘Zonnedakje’ biedt de mogelijkheid om grote daken (> 300 m²) in Hengelo te selecteren.
- Met de tool filteren we:
 - o alle grote daken die al belegd zijn met zonnepanelen;
 - o alle grote daken, waar al een SDE++-beschikking voor is afgegeven (dit is de categorie waar het versnellers-team van de provincie zich op richt).
- Periodiek voegen we aan de overzichtskaart de grote daken toe waarvoor de SDE++-beschikkingen zijn teruggegeven (met als bron de RVO).
- Voor logische clusters van gemeenten wordt een overzichtskaart met potentiële daken voorgelegd aan de netbeheerders met de vraag of er capaciteitsproblemen verwacht worden als deze daken stroom gaan produceren.
- Dakpotentieel waarvan bij benutting netcapaciteitsproblemen worden verwacht, halen we uit de overzichtskaart en worden door de netbeheerders op een reservelijst geplaatst (dit moet door de initiatiefnemer worden aangevraagd bij de netbeheerder).

- Op basis van de resulterende overzichtskaart wordt een prioritering en fasering gemaakt voor wat betreft de te benaderen dakeigenaren, zodat de doelstellingen ook daadwerkelijk gerealiseerd kunnen worden.
- Op basis van de eerste selectie van kansrijke daken wordt met de dakeigenaar een afspraak ingepland voor een inhoudelijk gesprek om de behoefte van de eigenaar in kaart te brengen.

Smart grids
In dit verband wordt ook onderzocht wat de mogelijkheden zijn van zogenoemde ‘smart grids’ op bedrijventerreinen. Op bedrijventerreinen zijn er (grote) verschillen tussen bedrijven voor wat betreft het dakoppervlak van bedrijfspanden (=opwekkingscapaciteit) en voor wat betreft de elektriciteitsbehoeften. We willen (laten) onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om als bedrijventerrein de gezamenlijke elektriciteitsopwekkingscapaciteit en de elektriciteitsbehoefte op elkaar af te stemmen en te optimaliseren.

1.1.2 Gemeentelijke daken-het goede voorbeeld
Als de gemeente bedrijven en organisaties wil gaan stimuleren om zonnepanelen op het dak te plaatsen, moet de gemeente dat natuurlijk ook betrekken op de daken van haar eigen vastgoed. Behalve dat hiermee het goede voorbeeld wordt gegeven, wordt ook praktische ervaring opgedaan die gebruikt kan worden bij het stimuleren van (andere) organisaties en bedrijven. Daarvoor wordt een routekaart opgesteld:

1. Welke daken van gemeentelijk vastgoed zijn qua ligging en oppervlak in potentie geschikt?
2. Wat is het voor zonnepanelen beschikbare oppervlak?
3. Is de dakconstructie geschikt op zonnepanelen te plaatsen met een planning in de tijd wanneer ze geschikt gemaakt kunnen worden?
4. Welke belemmeringen komen we tegen en hoe zijn die op te lossen?
5. Willen we onze daken als gemeente zelf benutten voor het elektriciteitsnet of beschikbaar stellen om te laten ontwikkelen?
6. We stellen een meerjareninvesteringsplan op om de daken te benutten die nu al geschikt zijn. Ook maken we daken geschikt zodat ze in de toekomst benut kunnen worden.

Vervolgens moeten de daken die geschikt zijn bevonden en/of geschikt worden gemaakt, worden voorzien van panelen. Om daarmee ervaring op te doen voor de praktijk, lijkt het zinvol daarbij twee strategieën uit te proberen:

1.1.4 Maatschappelijk vastgoed

Voor het verduurzamen van het overige maatschappelijk vastgoed, zoals zorg, sport en verenigingen is er een kennis- en innovatieplatform verduurzaming maatschappelijk vastgoed. Hier bundelen organisaties van de sectoren zorg, sport, monumenten, musea, onderwijs en gemeenten hun krachten. Binnen het platform wisselen zij kennis uit, worden goede voorbeelden gedeeld en innovaties aangejaagd. Zo kunnen zij binnen hun maatschappelijke sector faciliteren en ondersteunen bij het verduurzamen van gebouwen.

1.1.5 Nieuwbouw en nieuwbouwdaken

Als er sprake is van nieuwbouw van bedrijfspanden, nieuwbouw op nieuw uit te geven percelen of (vervangende) nieuwbouw of verbouw op bestaande percelen, is het zaak dat nieuwe daken in ieder geval zo worden uitgevoerd dat deze in constructieopzicht geschikt zijn of worden gemaakt voor zonnepanelen. Bij voorkeur worden deze daken meteen na de verbouwing ook zo optimaal mogelijk voorzien van zonnepanelen.

1. Geschikte daken zelf (laten) voorzien van panelen en aansluitingen regelen.
2. Het dak beschikbaar stellen aan derden om daar panelen op aan te brengen (bijvoorbeeld een energiecoöperatie).

1.1.3 Scholen

Hoewel de gemeente verantwoordelijk is voor onderwijs-huisvesting, is het verduurzamen van schoolgebouwen een verantwoordelijkheid van de schoolbesturen. De middelen voor beheer en onderhoud zijn voor hen beperkt. De beste manier om de brede opgave voor onderwijshuisvesting goed aan te pakken is een planmatige aanpak, waar ook de verduurzamingsopgave een belangrijk onderdeel van is. Daarvoor kunnen schoolbesturen een stappenplan doorlopen. Dit begint met het inzichtelijk maken van waar ze staan en wat hun lokale opgave is en vervolgens met het bepalen van ambities en het opstellen van een plan van aanpak. Hiervoor is een spoorboekje opgesteld. Energie opwekken is een onderdeel van de aanpak.

Bouwbesluit

Voor een deel geeft het Bouwbesluit hiervoor een handvat. Op grond van de energiezuinigheidseisen wordt er een eis gesteld aan de maximale energiebehoefte van verschillende gebouwfuncties en in de resterende energievraag moet worden voorzien in een bepaald aandeel hernieuwbare energie. Dit stimuleert de plaatsing van zonnepanelen. Het brengt overigens niet automatisch met zich mee dat een dak optimaal voor zonne-energieopwekking wordt toegepast.

Deze eisen gelden niet voor gebouwen met een industrie- of andere gebruiksfunctie of voor bouwwerken die geen gebouw zijn. Het Bouwbesluit en de huidige bestemmingsplannen geven dan ook geen aanknopingspunten om zonne-energie op industriedaken te verplichten.

Beleid voor nieuwbouw

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet (naar verwachting 1 juli 2022) geeft het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl) de mogelijkheid (artikel 3.86a) om bij maatwerkvoorschrift te bepalen dat een dak wordt gebruikt voor de opwekking van hernieuwbare energie.

Zonnepanelen op het stadhuis

De criteria waaronder dit maatwerkvoorschrift zal worden toegepast, zullen worden vastgelegd in de omgevingsvisie en het omgevingsplan. De omgevingsvisie voor bedrijventerreinen en het omgevingsplan zullen op 1 juli 2022 waarschijnlijk nog niet gereed zijn.

Daarom wordt vooruitlopend daarop nu al beleid vastgesteld. Voor nieuwbouw gaat gelden dat:

- verkaveling en lokalisering van gebouwen zodanig gebeurt dat deze zo optimaal mogelijk zijn voor de opwekking van zonne-energie;
- nieuwe daken zoveel als redelijkerwijs gevraagd kan worden voorzien van een zo groot mogelijk oppervlak aan zonnepanelen;
- als directe plaatsing van zonnepanelen in redelijkheid niet gevraagd kan worden, dat dan:
 - o de constructie van het dak in ieder geval zo wordt uitgevoerd dat het een maximale bedekking met zonnepanelen kan dragen;
 - o zo mogelijk voorzieningen worden aangebracht waarmee zonnepanelen rechtstreeks aan de dakconstructie kunnen worden verbonden;
 - o voorzieningen worden aangebracht om de zonnepanelen te kunnen aansluiten (vooral dakdoorvoeren voor kabels).

Tot aan 1 juli 2022, zolang het Omgevingsplan en het Bbl nog niet in werking zijn, zullen wij projectontwikkelaars, eigenaren en gebruikers bij verkoop van percelen en bij vergunningaanvragen voor nieuw- en verbouw wijzen op dit beleid. We benadrukken dat de verplichting er op korte termijn gaat komen en dat het daarom heel raadzaam is om nu al bij het ontwerp en de bouw rekening te houden met bovengenoemde. Er zal een aanpak uitgewerkt worden om uitvoering te geven aan het Besluit bouwwerken leefomgeving.

1.1.6 Bestaande bouw-stimuleren van zon op bestaande daken

Bestaande gebouwen betreft de grootste groep gebouwen om zon op dak te stimuleren. Bij bestaande gebouwen zijn maatregelen om te verduurzamen, waaronder zon op dak, soms wat minder gemakkelijk te realiseren. Maar omdat het een groot aantal gebouwen betreft, is er een groot potentieel en is het belangrijk hier veel aandacht aan te besteden.

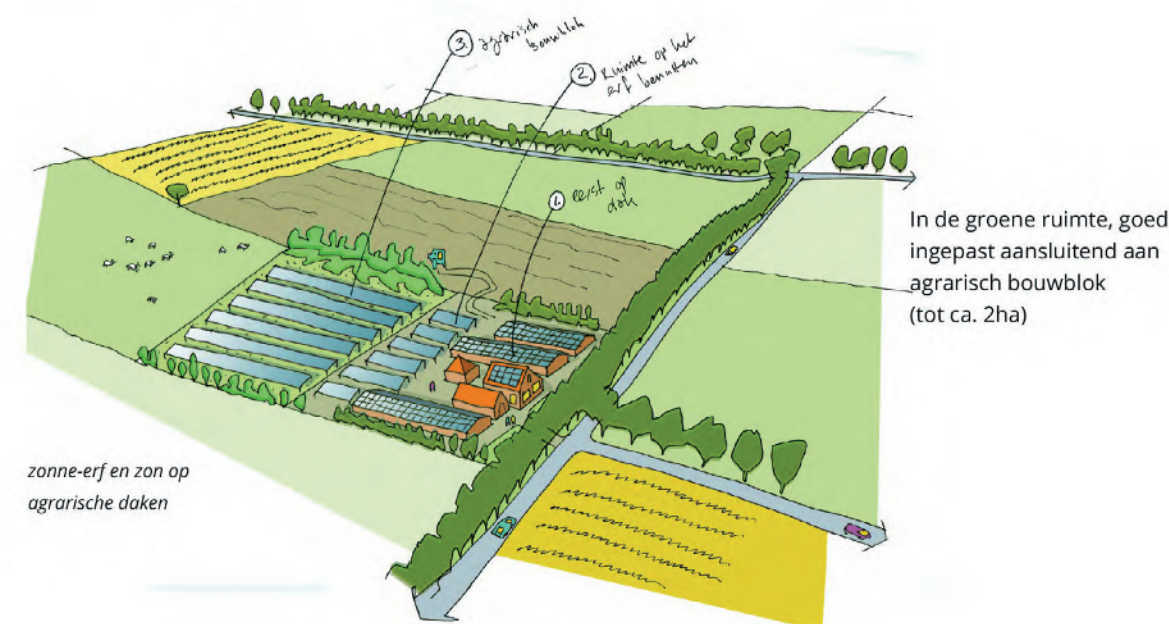
Zonnepanelen op het dak van Klokkstee van Zonnecollectief Tuindorp

Maatregelen midden- en kleinbedrijf

Het overgrote deel betreft gebouwen die in gebruik zijn door bedrijven uit het midden- en kleinbedrijf (mkb). Vaak is een mkb-bedrijf huurder en geen eigenaar van het pand.

Lang niet in alle gevallen zal de opwekkingscapaciteit van het dak van het bedrijf in verhouding staan met de elektriciteitsbehoefte van het bedrijf. Daarnaast zullen mkb-bedrijven in veel gevallen in de eerste plaats vooral gericht zijn op de kerntaak van het bedrijf en niet op het plaatsen van zonnepanelen. Daarom moeten de stimuleringsmaatregelen vooral gericht zijn op het informeren, enthousiasmeren en ontzorgen van gebruikers en/of eigenaren van de gebouwen/daken. De volgende maatregelen worden geïnitieerd/bevorderd:

- In de eerste plaats is het belangrijk om te onderzoeken of een bestaand dak geschikt is voor het plaatsen van zonnepanelen. En als dat niet zo is of er maatregelen nodig zijn om het dak alsnog geschikt te maken. Een mogelijkheid is om hiervoor een energiescan aan te bieden; een scan die de geschiktheid van de dakconstructie en het potentieel van het dak voor opwekking beoordeelt. We onderzoeken of dergelijk scans (deels) gesubsidieerd kunnen worden. Bijvoorbeeld door het aanbieden van een scan die alleen terugbetaald hoeft te worden als blijkt dat een dak geschikt is en dat er sprake is van een haalbare businesscase (terugverdientijd van maximaal x jaar).
- Faciliteren van SDE++-aanvraag. Marktpartijen opdracht geven om de SDE-aanvragen voor dakeigenaren te faciliteren. De dakeigenaren worden hierin maximaal ontzorgd en het kost de eigenaren geen geld.
- Voor diegenen die zon op het eigen dak niet zelf kunnen of willen financieren, stimuleren we dat zij hun dak ter beschikking te stellen aan derden die wel zon op dak-installaties willen realiseren. Hiervoor worden contacten gelegd met lokale energiecoöperaties.
- Onderzoek naar tijdelijk eigendom/leaseconstructies om de noodzaak van langetermijninvesteringen te voorkomen.
- Oprichten van energiecoöperaties om de opgewekte en benodigde elektriciteit en warmte inzichtelijk te maken en zo mogelijk te sturen op efficiënte onderlinge uitwisseling en verrekening.
- We onderzoeken hoe bevorderd kan worden dat de verzekering geen belemmerende factor is voor het plaatsen van zonnepalen. De methode 'Scope 12' lijkt een werkwijze waar verzekeraars positief op reageren (<https://www.scios.nl/welcome/scope-12>)
- We starten een pilot binnen Hengelo om inzicht te krijgen waar mkb'ers tegenaan lopen wat betreft zon op dak (Westermaat).
- Onderzoeken of via een compensatie, daken maximaal benut kunnen worden voor zonnepanelen (b.v. via de WOZ)
- Mogelijkheid verkennen of daken maximaal kunnen worden benut door bij te dragen aan de kosten voor netaansluiting of opslag wat bijdraagt aan een rendabele business case.
- Met de ondernemersvereniging Bedrijvenpark Twentekanaal (BIT) wordt een intentieovereenkomst gesloten om zon op dak te stimuleren.
- Voor bedrijven zijn er verschillende subsidies en belastingvoordelen (EIA, KIA, VAMIL) toe te passen bij de aanschaf van zonnepanelen.

Overigens is de bepaling uit het Besluit bouwwerken leefomgeving (artikel 3.86a) dat bij maatwerkvoorschrift kan worden bepaald dat een dak wordt gebruikt voor de opwekking van hernieuwbare energie, ook van toepassing op bestaande daken. Uitgangspunt zijn bovengenoemde stimuleringsmaatregelen. Maar zo nodig kan ook met maatwerkvoorschriften het plaatsen van zonnepanelen worden bevorderd.

1.1.7 Zon op daken van grote schuren (bedrijven) in het buitengebied

Ook in het buitengebied staan grote schuren met daken die mogelijk geschikt zijn voor grootschalige opwekking. In Hengelo functioneren erfcoaches die contacten hebben met bedrijven in het buitengebied. Er wordt contact gelegd met deze erfcoaches om eigenaren van grote schuren in het buitengebied te benaderen om de mogelijkheden te bespreken van zon op dak. (<https://www.erfcoach.com/de-gemeenten/hengelo/>)

Combineren met andere opgaven:

Asbest verwijderen en zonnepanelen laten installeren is een aantrekkelijke combinatie. Hiervoor is landelijk geen subsidie meer beschikbaar. De provincie Overijssel verstrekt wel informatie: <https://www.overijssel.nl/onderwerpen/asbestdaken/>

Belastingvoordeel

Ook kan gekeken worden naar belastingvoordeel als EIA, KIA en VAMIL. Voor agrariërs/bedrijven zijn er verschillende subsidies en belastingvoordelen toe te passen bij de aanschaf van zonnepanelen. Samen met een erfcoach is het mogelijk om dit uit te zoeken.

Daken Twickelboerderijen

De boerderijen van Twickel met de rode dakpannen zijn beeldbepalend voor het landschap en de streek. Ze bepalen in belangrijke mate het beeld en de beleving van het buitengebied. Gebruik en geschiedenis van het (cultuur)landschap zijn af te lezen aan de erven en boerderijen. Daarmee zijn ze vanuit cultuurhistorisch oogpunt waardevol. Het in stand

houden van de karakteristieken van deze waardevolle elementen is een belangrijke bijdrage aan de kwaliteit van het buitengebied en de identiteit van de gemeente en zorgt voor een aantrekkelijke landschappelijke beleving. De gemeente Hengelo wil dan ook zorgvuldig omgaan met deze waardevolle erven.

Daarom geldt voor de daken van de boerderijen van Twickel dat:

- zonnepanelen op de Twickelboerderijen niet zijn toegestaan;
- dakpannen met zonnecellen wel zijn toegestaan (in de kleur van het bestaande dak);
- daarom gezocht wordt naar een grondopstelling op/bij het erf om energieverbruik te verduurzamen;
- grondopstellingen goed ingepast worden (bijvoorbeeld een omheining van een beukenhaag).
- (kap)schuren in overleg met de gemeente en Twickel wel zijn toegestaan.

1.1.8 Zon op parkeerplaatsen

Grote parkeerplaatsen zijn goed te gebruiken om te overdekken met PV-installaties. Dit kan goed worden gecombineerd met laadpalen voor elektrische auto's. Ook deze installaties gaan, net als installaties op het dak, geruime tijd mee (meer dan 20 jaar). De benodigde investeringen zijn echter groter dan zon op dak. Daarom is het lastiger hier een haalbare businesscase van te maken. Bovendien is voor dergelijke installaties (anders dan voor zon op dak) een omgevingsvergunning nodig, waarvoor de Welstandsnota wordt gehanteerd. Om de potentie boven parkeerplaatsen optimaal te benutten moet de Welstandsnota aangepast worden. We gaan onderzoeken wat er mogelijk is om de businesscase aantrekkelijker te maken, bijvoorbeeld door geen of minder leges voor de benodigde omgevingsvergunning te vragen (groene leges).

Zonnepanelen als gevelbekleding

1.1.9 Zon op gevels

Anders dan voor zonnepanelen op het dak, geldt voor zonnepanelen aan de gevels een vergunningplicht. Bij vergunningverlening speelt vooral het aspect welstand een rol (op grond van de Wabo kan een vergunning worden geweigerd als het uiterlijk van een gebouw in strijd is met redelijke eisen van welstand). In sommige gevallen zou ook lichthinder (reflectie/schittering) een rol kunnen spelen. We onderzoeken of de Welstandsnota hierop moet worden aangepast. Daarnaast geldt dat zonnepanelen op gevels, vanwege de niet optimale positionering ten opzichte van de zon, een wat lager rendement hebben dan panelen op het dak.

Deze twee aspecten samen maken dat zonnepanelen aan de gevel minder rendabel zijn. We gaan onderzoeken of de businesscase wat aantrekkelijker gemaakt kan worden, bijvoorbeeld door 'groene leges' of door het vervangen van de vergunningplicht door een meldingsplicht (mits wordt voldaan aan de welstandseisen) na de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Afhankelijk van de uitkomsten passen we de Welstandsnota al dan niet aan. We stellen een aanpak op om het benutten van gevels te stimuleren en onderzoeken wat nodig is om gebouweigenaren hierin te faciliteren.

1.2 Recyclen van Zonnepanelen

Zonnepanelen kunnen bij de milieustraat worden ingeleverd in overeenstemming met regelgeving. Zonnepanelen zijn goed te recyclen: tot wel 96% van de materialen is herbruikbaar. Vanuit Europese wetgeving zijn onder andere installateurs en gemeentes verantwoordelijk voor het correct recyclen van PV-systemen. Over het algemeen zullen installateurs zelf voor de correcte recycling van PV-systemen zorgen. Toch moet het voor elke burger ook mogelijk zijn om zelf zon-PV-systemen naar een juiste plek te brengen van waaruit de systemen in overeenstemming met de wet gerecycled worden.

De (gemeentelijke) milieustraten gaan zon-PV-systemen apart inzamelen.

Twente Milieu start hiervoor een communicatiecampagne. Zij zijn in overleg met Stichting Organisatie Producentenverantwoordelijkheid E-Wast Nederland, die verantwoordelijk is voor het inzamelen en verwerken van zonnepanelen.

Zonnepanelen op het dak van een boerenschuur

Zonnepanelen boven parkeerplaatsen

Bijlage: kleinschalig opwekken op daken van woningen

Nieuwe woningen

Op grond van de BENG-regelgeving zullen de meeste nieuwe woningen van zonnepanelen worden voorzien. Hoe pakt dit uit? Wordt het dak over het algemeen optimaal benut voor opwekking? Of blijft er dakoppervlak over? Als dakoppervlak niet benut wordt, kunnen geïnteresseerden overwegen of maximale benutting via groene leges gestimuleerd kan worden.

Bestaande woningen

Een goed moment voor het inzetten op verduurzaming is nadat de woning van eigenaar is gewisseld. Particulieren missen vaak de kennis over de mogelijkheden van zon op dak. Daarnaast mist een deel van de woningeigenaren het investeringsvermogen om deze systemen te laten installeren. De gemeente treft daarom de volgende maatregelen:

1. We continueren het gemeentelijk energieloket en werken die bij met de laatste ontwikkelingen. De toegankelijkheid van dit loket is essentieel voor burgers die zon-PV-systemen overwegen. Er is een nieuwe tool 'Zonnedakje' waar iedereen onder meer kan zien of het dak geschikt is qua ligging. Financieringsmogelijkheden worden hier op een rij gezet. www.hengelo.nl/energieloket
2. We organiseren wijkbijeenkomsten-digitale bijeenkomsten die duidelijkheid geven over de kansen van zon op dak.
3. We ontzorgen particulieren door uit te zoeken wat de mogelijkheden voor collectieve inkoop zijn.
4. Het proces om te komen tot zon op dak bij VvE's wordt vaak als gecompliceerd gezien. Het energieloket voor VvE's kan hierbij uitkomst bieden. We benaderen actief de grote VvE's in de gemeente om met hen de (juridische) mogelijkheden voor zon op dak door te spreken.
5. We faciliteren groepen bewoners die zichzelf willen verenigen om in gezamenlijkheid duurzame energie op te wekken.

Tuindorp 't Lansink, monumenten

Voor Tuindorp 't Lansink (als beschermd stad- en dorpsgezicht) en voor monumentale gebouwen gelden beperkingen. Voor zonnepanelen en collectoren en dakpanzonnecellen hanteert Hengelo het volgende beleid:

Tuindorp 't Lansink

Onder bepaalde voorwaarden zijn, behoudens bij beschermde monumenten, panelen vergunningvrij aan te brengen.

- We staan geen zonnepanelen of -collectoren (voor opwarmen van warm water) op woningen toe indien een vergunning noodzakelijk is (er is een alternatief).
- We staan geen zonnepanelen of -collectoren op woningen toe indien een vergunning noodzakelijk is (er is een alternatief).
- We staan dakpannen met zonnecellen toe voor vrijstaande woningen en bijgebouwen mits in de kleur van de aanwezige dakpannen en ze dezelfde afmeting hebben. Dit is wel vergunningsplichtig.

- We staan plaatsing van dakpannen met zonnecellen bij dubbele of rijtjeswoningen en bijgebouwen toe mits in de kleur van de aanwezige dakpannen, ze dezelfde afmeting hebben en als alle eigenaren meedoen.

Monumenten

Zowel voor zonnepanelen als -collectoren zijn er mogelijkheden voor monumenten, mits de cultuurhistorische waarden niet worden geschaad (omkeerbaar aanbrengen) en het qua zicht minimaal of acceptabel is. Monumenten zijn altijd vergunningsplichtig en de plaatsing van zonnepanelen of -collectoren dient plaats te vinden in overeenstemming met de Erfgoedcommissie.

Bezoekadres stadhuis
Burgemeester van der Dussenplein 1

Postadres
Postbus 18, 7550 AA Hengelo

Telefoonnummer
14-074

E-mail
Gemeente@hengelo.nl

Colofon

November 2021. Uitgave van de gemeente Hengelo.
Aan de inhoud van deze brochure kunnen geen rechten ontleend worden.

www.hengelo.nl

Gemeente
Hengelo

Nieuwe energie Hengelo 2022 - 2025

Uitvoeringsprogramma

Samen duurzame
elektriciteit opwekken
met wind- en
zonne-energie

november 2021

www.hengelo.nl

Gemeente
Hengelo

Inhoud

1 Inleiding	3
1.1 Aanleiding en context	3
1.2 Verankering in omgevingsbeleid	4
1.3 Stimuleringsplan Energie besparen	4
2 Bestuurlijke keuzes	5
3 Ruimtelijke voorwaarden voor wind en zon	7
3.1 Energieopwekking via wind	7
3.1.1 Ruimtelijke voorwaarden windturbines - algemeen	7
3.1.2 Ruimtelijke voorwaarden projectontwikkeling	7
3.1.3 Ruimtelijke voorwaarden per zoeklocatie	7
3.2 Energieopwekking via zonnevelden	8
3.2.1 Aanvullende voorwaarden grootschalige zoeklocaties	8
3.2.2 Aanvullende voorwaarden kleinschalige zoeklocaties	8
3.2.3 Initiatiefnemers	8
3.2.4 Lopende projecten	9
3.3 Opruimplicht zon en wind	9
4 Maatschappelijke meerwaarde	11
4.1 Windturbines	11
4.1.1 Maatschappelijke meerwaarde	11
4.1.2 Gesocialiseerde grondvergoeding als gebiedsbijdrage (alleen windenergie)	11
4.2 Zonnevelden	11
4.2.1 Maatschappelijke meerwaarde	11
4.2.2 Gebiedsovereenkomsten	12
5 Participatie bij energieprojecten	13
5.1 Meedenken - meedoen	13
5.2 Participatiewaaiër	13
5.2.1 Eigenaarschap	13
5.2.2 Lokale Energie Initiatieven direct betrekken bij projectontwikkelingen	14
5.2.3 Financiële deelneming	14
5.2.4 Gebiedsfonds	14
5.2.5 Duurzaamheidsfonds	14
5.2.6 Energieregeling	15
6 Ontwikkeling windturbine	17
7 Ontwikkeling zonnevelden	19
7.1 Eerste tranche	19
7.2 Latere tranches	20
8 Vervolg	21

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en context

In het programma Nieuwe Energie Hengelo (2017-2021) zijn doelstellingen opgenomen voor het duurzaam opwekken van energie. Zo willen we 20% van de energie die we verbruiken duurzaam opwekken in 2023, 40% in 2030 en 100% in 2050. Naast het besparen van energie is het ook nodig om ruimte te geven aan het inpassen van windturbines en zonnepanelen om elektriciteit duurzaam op te wekken.

Nieuwe Energie in Hengelo

In 2030 willen we 100 GWh (gigawatt uur) elektriciteit opwekken via zon op dak (meer dan 45 zonnepanelen), parkeerplaatsen en gevels, zonnevelden en windturbines. Dit is de bijdrage die Hengelo levert aan de Regionale Energiestrategie (RES) Twente.

In het omgevingsprogramma geven we aan waar en hoe we duurzame energie gaan opwekken met zon en wind. Maar ook waar ontwikkelingen aan moeten voldoen en met wie we dat doen. Het eerste omgevingsprogramma Nieuwe Energie is in 2021 opgesteld. De oplossingen die in dit omgevingsprogramma staan komen uit gesprekken met inwoners en belanghebbenden uit Hengelo en buurgemeenten. Daarbij zijn de volgende doelstellingen geformuleerd:

- **Ruimte bieden:**

In de omgevingsvisie Hengeloos Buiten zijn zoekgebieden aangewezen om energie op te wekken via zon en wind. Ook industrie- en bedrijventerreinen en de zone langs de snelwegen A1-A35 zijn zoekgebieden. We willen dat daken. Parkeerplaatsen en gevels maximaal benutten voor zonnepanelen
- **Kennisontwikkeling:**

De gemeente kiest voor bewezen technieken om de doelstellingen voor 2030 te halen. We geven ruimte aan technologische ontwikkelingen. De samenwerking in de RES Twente speelt daarin een belangrijke rol.
- **Bewustwording:**

De gemeente faciliteert initiatieven uit de samenleving en helpt partners en bewoners bij het kiezen voor duurzame energie en het promoten van energiebesparing. Het Regionaal Energieloket is daarvoor samen met andere partijen opgezet.
- **Samenwerking:**

Hengelo draagt bij aan de regionale opgave als één van de veertien gemeentes in Twente. We werken samen met netbeheerders, waterschap, woningcorporaties, maatschappelijke partners, bedrijven, kennisinstellingen en bewoners om de energietransitie te verwezenlijken. Gemeenten hebben hierin de regierol.

- **Monitoring:**

We maken de resultaten van onze inzet om energie duurzaam op te wekken samen met onze partners in de RES Twente inzichtelijk en sturen op beleid en planvorming. Daarvoor gebruiken we de monitor van de RES Twente.

Lokaal duurzame energie opwekken

De ambitie om alleen nog energie uit duurzame bronnen te gebruiken in 2050 betekent dat we lokaal duurzame energiebronnen beschikbaar: wind, zon, lucht, bodem, water en duurzame restwarmtebronnen. Uit technisch onderzoek blijkt dat de opgave voor elektriciteitsopwekking voor 2030 ingevuld kan worden binnen de aangewezen zoekgebieden. Voor 2050 moet een heroverweging gemaakt worden. Het buitengebied van Hengelo is kleinschalig en biedt onvoldoende ruimte om energieneutraal te kunnen zijn. Daarom moeten keuzes gemaakt worden die de nodige effecten zullen hebben. Om de gemeente Hengelo energieneutraal te maken op basis van de huidige technieken, vormen wind- en zonne-energie belangrijk onderdeel van de maatregelen.

Het uitvoeringsprogramma

Dit uitvoeringsprogramma (ook wel uitnodigingskader) geeft richting voor de uitvoering van het omgevingsprogramma. In het uitvoeringsprogramma staat uitgewerkt wat de gemeente zelf in de komende periode te doen staat. Ook staan de randvoorwaarden en een beoordelingskader voor concrete wind- en zonprojecten beschreven. Hierdoor weten initiatiefnemers zoals lokale energiecoöperaties of ontwikkelaars hoe ze hun projecten moeten vormgeven.

De afwegings- en uitnodigingskaders voor windturbines en zonnevelden zijn positief gericht en bevatten onder andere onderdelen als landschappelijke voorwaarden, lokale financieringsmogelijkheden en het jaarlijks tempo van de uitgifte van vergunningen voor de te ontwikkelen locaties.

Stimuleringsplan zon op dak

Omdat in de voorkeursvolgorde van het omgevingsprogramma zon op dak voorrang krijgt boven zon en wind op land is een stimuleringsplan zon op dak opgesteld. Bij zon op dak is de vraag niet zozeer aan wat voor voorwaarden het moet voldoen, maar hoe het gestimuleerd en gerealiseerd kan worden. Omdat het doel hiervan niet het beoordelen en uitvoering geven van randvoorwaarden is, maar juist het vanuit gemeentelijk beleid stimuleren van meer zonnepanelen op daken, is hiervoor een Stimuleringsplan zon op dak, gevels en parkeerplaatsen opgesteld.

1.2 Verankering in omgevingsbeleid

Om in Hengelo een goede balans te vinden tussen de energie die we in de toekomst nodig hebben en hoe en waar we die energie op kunnen wekken, hebben we gekozen om hiervoor nu al een koppeling te maken met de instrumenten van de Omgevingswet. Namelijk de omgevingsvisie en het omgevingsprogramma. Dat vraagt de komende jaren om:

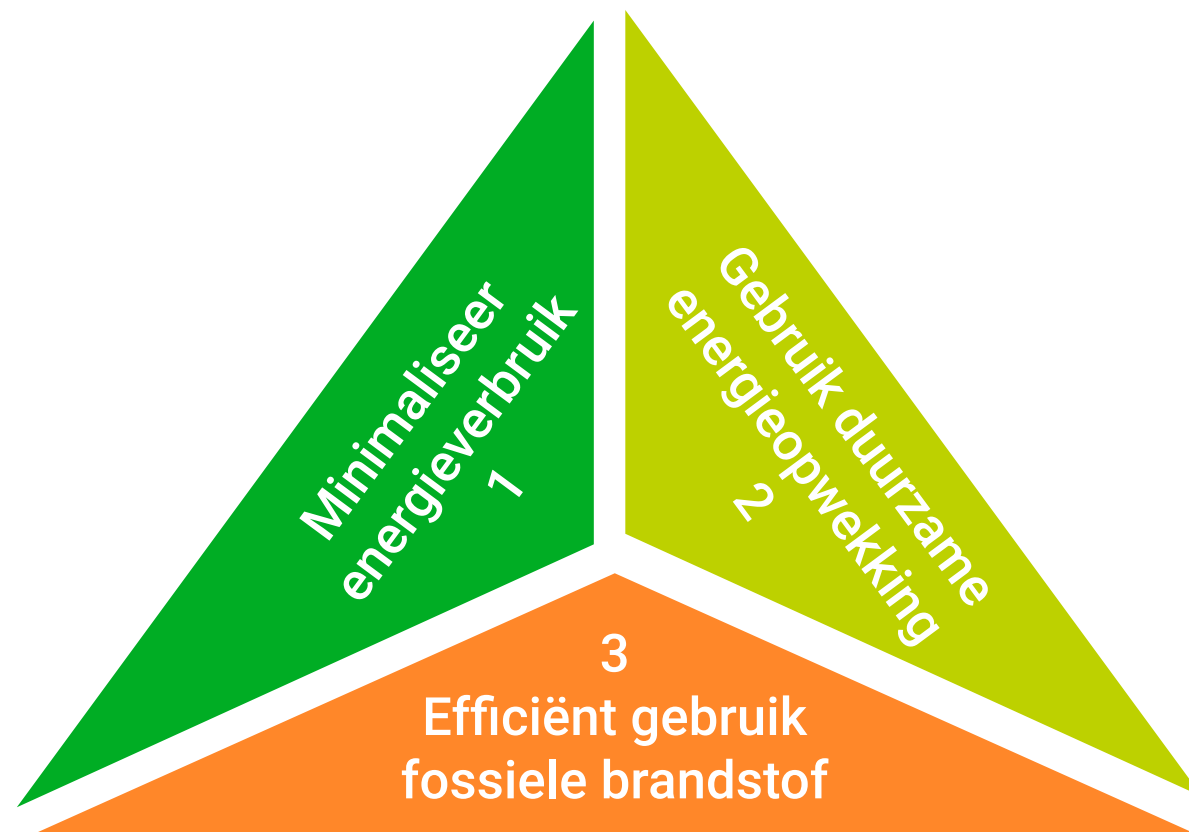
- Vanuit de instrumenten van de Omgevingswet het omgevingsprogramma te verankeren in het omgevingsplan en omgevingsvisie voor heel Hengelo.
- Gedurende de fase van een tijdelijk omgevingsplan via een omgevingsplanactiviteit (vergunning voor afwijken) vergunningen te verstrekken voor energieprojecten.

1.3 Stimuleringsplan Energie besparen

Energie besparen is een belangrijk thema in de energietransitie. Om de opgave voor duurzame energieopwekking te beperken zetten we maximaal in op energie besparen. We hanteren in Hengelo het uitgangspunt van de 'trias energetica':

Maximaal inzetten op energiebesparen

Het college van burgemeester en wethouders geeft een bestuurlijke opdracht om bovenop de acties die we nu al uitvoeren een stimuleringsplan energiebesparing op te stellen.

Trias Energetica

1. Minimaliseer het energieverbruik, want de energie die je niet verbruikt hoeft je ook niet op te wekken.
2. Gebruik energie uit duurzame bronnen.
3. Efficiënt gebruik van fossiele brandstof.

2 Bestuurlijke keuzes

Het college van B en W wil dat Hengelo voldoende duurzame elektriciteit opwekt in 2030. Hoe we dat gaan doen staat in het omgevingsprogramma Nieuwe Energie, het uitvoeringsprogramma en het Stimuleringsplan Zon op dak, parkeerplaats en gevel. De opgaven uit de energietransitie en de koppelkansen met de andere duurzaamheidsthema's (zoals klimaatadaptatie, verdroging tegengaan, biodiversiteit en stikstofaankpak) hebben de komende jaren hoge prioriteit en staan hoog op de agenda. De aard, omvang en complexiteit van de vraagstukken vragen om bestuurlijke keuzes over de inzet van mensen en middelen, maar ook om beleidsaanpassingen. Om dit allemaal mogelijk te maken moeten er ook middelen komen vanuit het Rijk. Dit in relatie tot de doelstellingen die in hoofdstuk 1 zijn geformuleerd: ruimte bieden, kennisontwikkeling, bewustwording, samenwerking en monitoring. Dit geldt niet alleen voor duurzame elektriciteitsopwekking, maar ook voor de warmtetransitie en duurzaamheid in de breedte. We kunnen niet wachten vanwege de klimaatverandering. Er is urgentie om nu aan de slag te gaan met de opgave van 2030.

In dit hoofdstuk staat per thema samengevat wat de belangrijkste bestuurlijke keuzes zijn uit het omgevingsprogramma en het Stimuleringsplan zon op dak, parkeerplaatsen en gevel en waar we komende jaren uitvoering aan gaan geven. Als we het hebben over bestuurlijke keuzes, dan hebben we het over keuzes van het college (als het daartoe bevoegd is) of van de gemeenteraad (als daar de bevoegdheid ligt).

Energie besparen

Om de opgaven uit de energietransitie zoveel mogelijk te beperken is energie besparen essentieel.

- Het college van burgemeester en wethouders geeft met het vaststellen van het voorlopig ontwerp omgevingsprogramma een bestuurlijke opdracht om een stimuleringsplan energie besparen op te stellen, bovenop de acties die nu al worden uitgevoerd.

Regionale samenwerking

Hengelo levert een bijdrage aan de Twentse opgave zoals opgenomen in de Regionale Energiestrategie (RES) Twente 1.0.

- Om de bijdrage aan de RES Twente 1.0 in lijn te brengen met de doelstellingen voor 2030 uit het programma Nieuwe Energie Hengelo 2017-2021 wordt de bijdrage aan de RES Twente 1.0 opgehoogd van 67 GWh naar 100 GWh.
- We dragen bij aan een evenwichtige mix van 60% windenergie en 40% zonne-energie in Twente om het elektriciteitsnet efficiënt te benutten. Daarvoor willen we in Hengelo twee windturbines realiseren mede vanwege de beperkte netnetcapaciteit.
- Via subregionale samenwerking moet vroegtijdig afstemming plaatsvinden met de buurgemeenten over uitgangspunten voor kwaliteit van het landschap, inpassing, participatie en communicatie en mogelijkheden voor clustering. We stemmen onderzoeken en plannen met elkaar af.
- Vanuit de RES Twente wordt er een pilot gestart voor het

doorlopen van een Milieu Effect Rapportage (MER). Hierin worden ook de gezondheidseffecten van windturbines op de omgeving meegenomen. Hengelo neemt deel aan deze pilot.

Daken, gevels en parkeerplaatsen benutten

We willen dat daken, gevels en zelfs de ruimte boven parkeerplaatsen maximaal benut worden voor zonnepanelen.

- De gemeente geeft het goede voorbeeld en stelt een routekaart op voor haar eigen vastgoed.
- De Welstandsnota wordt aangepast om ruimte te bieden aan elektriciteitsopwekking via zonnepanelen op daken, parkeerplaatsen en gevels.
- We stellen een aanpak op om gebouw-eigenaren te stimuleren om zonnepanelen te plaatsen op daken en gevels. Hierin worden ook de benodigde financiële middelen opgenomen om dit mogelijk te maken.
- We stellen een aanpak op om uitvoering te geven aan het Besluit bouwwerken leefomgeving om daken van gebouwen te gebruiken voor zonnepanelen.
- We onderzoeken of het mogelijk is om korting op vergunningaanvragen (zogenoemde 'groene leges') in te voeren voor zonnepanelen op gevels en boven parkeerplaatsen.

Energiegebieden

Om versnippering van duurzame energieopwekking in het landschap te voorkomen, worden energieprojecten zoveel mogelijk geconcentreerd. Hiervoor zijn in het omgevingsprogramma gebieden opgenomen die worden getransformeerd tot energiegebieden.

- Om de energiegebieden zo optimaal mogelijk te benutten worden de doelstellingen voor duurzame elektriciteitsopwekking zoveel mogelijk binnen deze gebieden ingevuld.
- Daarvoor is het nodig om bodenkap onder nader vast te stellen voorwaarden mogelijk te maken. Dit wordt in 2022 na het vaststellen van het omgevingsprogramma door de raad opgepakt. Hiervoor moet de Kapverordening aangepast worden.
- In het omgevingsprogramma zijn drie zoeklocaties voor windturbines opgenomen. Zoekgebied Woolde waar de A1 en de A35 elkaar kruisen biedt de mogelijkheid om twee windturbines te realiseren, waarbij ook een combinatie met zonnepanelen mogelijk is. Deze locatie heeft de voorkeur om de twee windturbines te ontwikkelen. De andere zoeklocatie is op het industrieterrein ten zuiden van het Twentekanaal. We doorlopen een zorgvuldig proces om de samenleving zo goed en zo vroeg mogelijk te betrekken bij de ontwikkelingen. De gemeente neemt zelf regie voor verdiepende onderzoeken en werkt daarin samen met de RES Twente. Daarbij gaat zorgvuldigheid boven snelheid.
- Met twee gezinnen die in het energiegebied Woolde wonen gaan we in gesprek om samen de mogelijkheden te onderzoeken om hen uit te kopen, zodat ze kunnen verhuizen naar een ander gebied.

- Wij geven oppervlakte voor zonnevelden niet in één keer uit, maar hanteren daarvoor een aantal tranches, zodat gefaseerd invulling kan worden gegeven aan de realisatie van de noodzakelijke zonnevelden in samenhang met ontwikkelingen van zon op dak, parkeerplaatsen en gevels.

Zoekgebieden kleinschalige zonnevelden

- Binnen de overige zoekgebieden in het buitengebied (Slangenbeek-Noord, Slangenbeek-West en Beckum/Oele) maken we alleen kleinschalige energieprojecten mogelijk die passen binnen het landschap. Ook moeten ze 'van onderop' zijn ontstaan met acceptatie van omwonenden met 100% eigenaarschap.
- Met vertegenwoordigers van bewoners in de zoekgebieden Beckum/Oele, Slangenbeek-Noord en Slangenbeek-West sluiten we gebiedsovereenkomsten met afspraken over kleinschalige ontwikkelingen en lokaal eigenaarschap.

Zoekgebieden die afvallen

- Het zoekgebied voor zonnevelden in de Hasseler Es valt af voor het invullen van de opgave van 2030, vanwege landschappelijke en cultuurhistorische waarde. Voor het invullen van de opgave van 2050 zal een heroverweging moeten worden gemaakt voor heel Hengelo.
- Het zoekgebied Westermaat waar twee zoeklocaties voor windturbines zijn valt af vanwege de impact op de wijk Bornsche Maten en landschappelijke effecten.

Ruimtelijke afwegingen

- Grootschalige zonne- en windprojecten moeten aan verschillende voorwaarden voldoen die zijn opgenomen in het ruimtelijk afwegingskader dat onderdeel is van het omgevingsprogramma.
- De ontwikkeling van zonnevelden en windturbines op de daarvoor bestemde locaties zal mogelijk worden gemaakt door een omgevingsvergunning met een maximale instandhoudingstermijn van 25 jaar.
 - We hanteren de zonneladder van de provincie Overijssel die bestaat uit een voorkeursvolgorde voor duurzame energieopwekking via zon.
 - Zonnevelden moeten in de omgeving worden ingepast. We volgen daarbij de handreiking zonnevelden van de provincie Overijssel, maar hanteren daarvoor wel de Hengelse maat.
 - We koppelen de energie-opgave aan andere relevante maatschappelijke opgaven zoals klimaatadaptatie, natuur, landbouw, en/of projecten die aansluiten bij de infrastructuur. Ook waterbekkens, wadi's en retentievijvers bieden kansen om elektriciteit op te wekken, mits goed ingepast.
 - Voor het opheffen van zonnevelden en windturbines geldt een opruimplicht.

Maatschappelijke meerwaarde

- We willen een goede balans tussen de lusten en lasten en de samenleving laten meeprofiteren van energieprojecten.
- Voor de realisatie van energieprojecten kiezen we voor

Karavaan van de Nieuwe Energie.

- meer dan 50% lokaal eigenaarschap. Bij realisatie van energieprojecten op gemeentegronnen wil Hengelo dat de opbrengsten ten goede komen aan de samenleving van Hengelo en kiezen we voor 100% lokaal eigenaarschap. We gaan niet altijd voor het hoogste rendement, maar voor de beste keuze voor Hengelo.
- Inwoners van Hengelo kunnen hun eigen energieverbruik verduurzamen door deel te nemen in een energieproject.
 - Er wordt een gebiedsfonds en duurzaamheidsfonds opgezet waar ieder energieproject een financiële bijdrage aan levert (een afdracht). Als lokaal eigenaarschap niet ingevuld kan worden dan kan dat gecompenseerd worden met een afdracht in deze fondsen.
 - We verdelen de lusten en lasten door omwonenden mee te laten profiteren. Maar ook de rest van de Hengelse samenleving kan meeprofiteren van energieprojecten, ook de mensen met een smalle beurs die zelf niet de middelen hebben om te investeren in zonnepanelen. Hiermee kan energiearmoede voorkomen worden. Dit werken we uit in een voorstel en we gaan hierover in overleg met de Hengelse energiecoöperatie.
 - Voor het ontwikkelen van windturbines willen we werken met een gesocialiseerde grondvergoeding. Dat moet bijdragen aan een eerlijke verdeling van de lusten en de lasten voor vergoedingen voor realisatie van windturbines tussen grondeigenaren en omwonenden.

Communicatie en participatie

- Ook nadat het omgevingsprogramma is vastgesteld, blijft communicatie en participatie belangrijk bij de realisatie van plannen voor het opwekken van duurzame elektriciteit.
- Bij het ontwikkelen van energieprojecten moeten initiatiefnemers omwonenden en belanghebbenden betrekken. Er moet een zorgvuldig participatieproces worden doorlopen dat voldoet aan de uitgangspunten zoals opgenomen in het uitvoeringsprogramma.
 - Er worden werkbezoeken georganiseerd naar verschillende windturbineslocaties om te ervaren wat de effecten van windturbines zijn.
 - We ontwikkelen een instrument om de CO₂ footprint van Hengelo inzichtelijk te maken.

3 Ruimtelijke voorwaarden voor wind en zon

We doen het samen

In gesprek met de samenleving maken we afwegingen over hoe windturbines en zonnevelden passen in het landschap (bijvoorbeeld door groene heggen, houtwallen of andere omheiningen (inpassen)) en de ruimtelijke kwaliteit, maar ook over hoe we inwoners en bedrijven op een haalbare en betaalbare wijze van energie kunnen voorzien en wat ze daarin zelf kunnen doen. Voor goede landschappelijke inpassing op basis van de aanwezige gebiedskenmerken kan (externe) expertise worden betrokken van bijvoorbeeld een landschapsarchitect.

Om vooraf duidelijk te maken welke projecten kans maken op planologische medewerking van de gemeente worden hieronder de ruimtelijke voorwaarden voor wind en zon uiteengezet. Projectvoorstellen dienen te voldoen aan de voorwaarden en richtlijnen zoals hier genoemd. In de opvolgende hoofdstukken worden overige voorwaarden en de te volgen procedure toegelicht.

3.1 Energieopwekking via wind

Zoals aangegeven in het omgevingsprogramma vallen alleen grote windturbines met een tiphoogte van circa 210-250 meter binnen dit uitvoeringsprogramma en de bijbehorende randvoorwaarden.

3.1.1 Ruimtelijke voorwaarden windturbines - algemeen

In de 'Handreiking energieopwekking in de landschappen van Overijssel' van H+N+S Landschapsarchitecten en de beleidskaders uit het omgevingsprogramma Nieuwe Energie 2021-2030 is opgenomen dat het plaatsen van windturbines voldoende maatschappelijke meerwaarde genereert. De tijd van monofunctionele energieprojecten is voorbij. Door in een groter gebied voor een samenhangend energieconcept te kiezen kan er een brug geslagen worden tussen grootschalige energieopwekking, ruimtelijke kwaliteit en het aanpakken van andere urgente opgaves in het buitengebied. Denk aan verdrogingsproblematiek, biodiversiteit, verbeterde gebieden voor weidevogels, verduurzaming van de landbouw en behoud of terugbrengen van cultuurhistorisch landschap. Hiermee ontstaat er een energiemaatpak waarbij per landschapstype of samenhangend gebied de energieopwekking een logisch geheel vormt met de lokale karakteristieken en er door de schaal van de ingreep geheel nieuwe kwaliteiten ontstaan.

Meervoudige aanpak

In de handreiking staan talloze voorbeelden van de kansen die meervoudigheid met zich meebrengen. Om dit voor elkaar te krijgen is dat een belangrijke voorwaarde om kwaliteit te kunnen realiseren binnen de provincie. Ook in de doorrekening voor de energiemvang en businesscases dienen realistische getallen genomen te worden waarin kwaliteit is meegenomen. Als algemeen uitgangspunt geldt dat het combineren van windturbines met andere, intensieve functies in een gebied de voorkeur heeft. Het kan de beleving van een gebied onderstrepen en concentreert milieueffecten. De voorkeur van de provincie ligt bij de volgende combinaties:

- Combinatie met infrastructuur ((water)wegen en railverbindingen).
- Combinatie met regionale bedrijventerreinen, of als windbaken.

Voordat we windturbines kunnen plaatsen, doorlopen we als gemeente een zorgvuldig proces vanuit subregionale samenwerking met buurgemeenten en partners en met omwonenden. Zo neemt de gemeente deel aan de plan-MER die in regionaal verband wordt georganiseerd. Ook worden daarin de gezondheidseffecten van windturbines op de omgeving in kaart gebracht. Dit doet de gemeente onder eigen regie met onafhankelijke procesbegeleiders.

3.1.2 Ruimtelijke voorwaarden projectontwikkeling

Partijen die een windturbine binnen een van de genoemde gebieden willen realiseren, kunnen een principeverzoek indienen bij de gemeente nadat locaties definitief zijn. Een principeverzoek voor een initiatief bevat ten minste:

- Informatie over de ligging en beoogde afmeting van de windturbine.
- Informatie over de wijze waarop onherstelbare schade aan de bodem en het gebied wordt voorkomen.
- Een voorlopige ruimtelijke onderbouwing, waarin de effecten op de omgeving in beeld zijn gebracht (geluid, slagschaduw, externe veiligheid).
- Ecologisch vooronderzoek waaruit blijkt in hoeverre een vergunning Wet natuurbescherming nodig is.

3.1.3 Ruimtelijke voorwaarden per zoeklocatie

In het omgevingsprogramma zijn twee zoekgebieden vastgelegd, namelijk Zoekgebied 1 – Woolde met twee zoeklocaties en Zoekgebied 8 – Bedrijventerrein Twentekanaal met één zoeklocatie. Partijen die een windturbine binnen een van de genoemde gebieden willen realiseren kunnen een principeverzoek in de vorm van een projectvoorstel indienen bij de gemeente. Voor de twee gekozen zoekgebieden voor windenergie gelden verschillende voorwaarden. Deze worden hieronder toegelicht.

Zoekgebied 1 – Woolde

Voor realisatie van twee windturbines voor 2030 ligt de focus op het gebied waar de A1 en A35 elkaar kruisen.

- Transformeren tot energiegebied, waarbij wind en zon worden gecombineerd.

- Verdiepend onderzoek is nodig naar de effecten op de woonwijken, gezondheid en beschermde vogel- en diersoorten volgens de Wet natuurbescherming.
- De voet dient op te gaan in het landschap; eventueel montageverharding afschermen met natuurlijke omheining.
- Onderzoek naar het effect van om één van de wiken zwart te maken om vogelsterfte tegen te gaan, in verband met het aangrenzende retentiegebied (naar aanleiding van studie Noorse Instituut voor Natuuronderzoek). De windturbines worden daardoor wel zichtbaarder. Dat vraagt om een afweging van de verschillende belangen.
- In afstemming met omwonenden en belanghebbenden.
- Aandacht voor samenhang met windenergie in het zoekgebied Woolde en windenergie over de gemeentegrens bij Knooppunt Buren.

Zoekgebied 8 – Bedrijventerrein Twentekanaal

- Inventarisatie van grote energieverbruikers op het bedrijventerrein.
- Aandacht voor effecten op de radar van Thales; schakel hiervoor een onafhankelijk expert in zoals TNO.
- Verdiepend onderzoek is nodig naar de effecten op de woonwijken, gezondheid en beschermde vogel- en diersoorten volgens de Wet natuurbescherming.
- In afstemming met omwonenden en belanghebbenden.

3.2 Energieopwekking via zonnevelden

Voor zonnevelden hanteren wij de principes uit de ‘handreiking zonnevelden’ van de provincie Overijssel die stelt dat er 20% van locatie benut moet worden voor inpassing. De gemeente Hengelo maakt gebruik van de ruimte die de Omgevingswet biedt. Afhankelijk van het gebied maken wij de afweging hoe we de zonnevelden inpassen.

Afweging die we hierbij maken:

- Bij bedrijventerreinen en langs stadsranden met bedrijvigheid hoeft er minder ruimte van de locatie benut te worden voor inpassing.
- In de groene buitengebieden willen we dat er meer oppervlakte wordt benut voor inpassing, zodat het zonneveld opgaat in het landschap. We sluiten aan bij bestaande gebiedseigen randen, zoals houtwallen.
- De gemiddelde inpassing moet uitkomen op 20% voor heel Hengelo. Dat vraagt om maatwerk en zorgvuldige afwegingen per projectlocatie.
- We zetten in op meervoudig ruimtegebruik door de verbinding te zoeken met andere opgaven in de zoekgebieden, zoals landschappelijke structuren.
- Het streven is dat het effect op de omgeving minimaal is.

3.2.1 Aanvullende voorwaarden grootschalige zoeklocaties

- Om te zorgen dat de minst kwetsbare gebieden optimaal worden benut geldt voor initiatieven binnen deze gebieden een ondergrens voor het ontwikkelen oppervlakte van 10 hectare, met uitzondering van bedrijventerreinen; daar geldt geen ondergrens.

- Een initiatief voor een zonneveld mag de eventuele realisatie van grootschalige windturbines niet belemmeren, tenzij kan worden aangetoond dat realisatie van een windturbine niet mogelijk is.
- Bomen zijn belangrijk voor schone lucht en vangen veel CO₂ af. Om bomen te kappen moet altijd eerst advies worden gevraagd. Als er bomen moeten worden gekapt, geldt een herplantplicht.
- In de gebieden die we willen ontwikkelen tot energiegebieden willen we maximale energieopwekking realiseren en staan we bomenkap toe. Daarvoor stellen we nieuwe voorwaarden op. Oude bomen willen we zoveel mogelijk sparen. Als compensatie hanteren we een ruimere herplantplicht gelijkwaardig aan de CO₂ opname van de bomen die gekapt moeten worden.
- Bij het gebruik van landbouwgronden voor zonnevelden streven we er naar om grootschalige opwek te combineren met behoud van de landbouwfunctie en het bodemleven door benutten van verticale panelen.

3.2.2 Aanvullende voorwaarden kleinschalige zoeklocaties

- Zonnevelden in deze gebieden zijn alleen toegestaan indien zij de landschappelijke structuur herstellen of versterken.
- De omranding van het zonneveld moet aansluiten bij het gebied en de landschappelijke structuur herstellen of versterken.
- De omranding van het zonneveld moet tenminste zo hoog zijn als de bouwhoogte van de paneeltafels.
- De omranding moet gedurende de levensduur van het zonneveld worden onderhouden
- Zonnevelden moeten rekening houden met (het versterken van) biodiversiteit en ecologische waarden in het gebied (bv. bijen, padden, beschutting voor dieren etc.).
- Afweging maken voor een zuid of een oost-west georiënteerde opstelling.
- Zonnevelden mogen geen onherstelbare schade aan de bodem toebrengen.
- Zonnevelden moeten rekening houden met de aanwezige landbouwstructuur.
- Zonnevelden mogen niet gerealiseerd worden in beschermde natuurgebieden (Natuurnetwerk Nederland).
- Zonnevelden moeten een minimale afstand van 50 meter aanhouden tot woonbestemmingen, tenzij de eigenaars van de betreffende woonbestemmingen geen bezwaar hebben tegen een kleinere afstand.

3.2.3 Initiatiefnemers

Partijen die een zonneveld binnen een van de genoemde energiegebieden willen realiseren kunnen een principeverzoek in de vorm van een projectvoorstel indienen bij de gemeente. Een projectvoorstel voor een initiatief bevat ten minste:

- Informatie over de omvang en ligging van het zonneveld.
- Een voorlopig landschappelijk ontwerp, waarin onder meer wordt ingegaan op paneeloriëntatie, bouwhoogte en wijze van omranding.
- Informatie over beheer van het zonneveld en de landschappelijke inpassing gedurende de exploitatieperiode.

- Informatie over de wijze waarop onherstelbare schade aan de bodem wordt voorkomen.
- Ecologisch vooronderzoek waaruit blijkt in hoeverre een vergunning Wet natuurbescherming benodigd is.
- Voorwaarden voor projectparticipatie en lokaal eigenaarschap zoals beschreven in hoofdstuk 7.

Jaarlijks monitort de gemeente het tempo van uitgifte van vergunningen voor de te ontwikkelen locaties en bepaalt ze welke gebieden ontwikkeld worden.

3.2.4 Lopende projecten

- Hengelo verkent samen met Rijkswaterstaat, vijf andere Twentse gemeenten, de provincie Overijssel, Enexis en waterschap Vechtstromen via een pilot ‘Duurzaamheidsroute A35’ van het ministerie van Economische Zaken hoe de gronden van het Rijk langs de A35 en A1 tot Frans op de Bult, afritten en aangrenzende percelen benut kunnen worden voor zonnevelden en windturbines. We nodigen andere grondeigenaren uit om hun gronden langs de snelwegen beschikbaar te stellen. Voor deze projecten gelden andere voorwaarden en hiervoor worden vooraf geen projectvoorstellen opgesteld.
- We bekijken samen met de besturen van bedrijventerreinen welke onbenutte gronden geschikt zijn om energie op te wekken via zonnepanelen. Bijvoorbeeld parkeerplaatsen die een zonnedak krijgen of stukken grond waar nu niets mee gebeurt.
- Het gebied tussen Nobian en Twence willen we veranderen in energiegebied. We willen de mogelijkheid bieden om op korte termijn een zonneveld van ca. 20 tot 25 hectare te ontwikkelen. De gemeente heeft hier grondposities van circa 11 hectare. De gemeenteraad heeft in 2017 al opdracht gegeven om te onderzoeken hoe eigen gronden kunnen worden ingezet voor de energietransitie. Dit gebied is opgenomen als bijdrage aan de RES Twente. Het gebied is al in de omgevingsvisie Hengeloos Buiten aangewezen als gebied voor realisatie van een groter zonneveld. Ook uit het participatieproces blijkt dat hiervoor acceptatie is.

3.3 Opruimplicht zon en wind

Tijdelijkheid

De ontwikkeling van zonnevelden en windturbines zal mogelijk worden gemaakt door een omgevingsvergunning met een instandhoudingstermijn van 25 jaar (uitgebreide Wabo-procedure). Belangrijk daarbij is dat de agrarische of andere bestemmingen van de gronden blijft gelden. In afwijking van deze bestemming kan gedurende een periode van 25 jaar een zonneveld of windturbine worden geëxploiteerd. De landschappelijke inpassing en de maatschappelijke meerwaarde na afloop van de termijn van 25 jaar vragen daarbij om aandacht. Van een ontwikkelaar of grondeigenaar wordt verwacht dat de omgeving teruggebracht wordt naar de originele staat of dat de

landschappelijke inpassing en de maatschappelijke meerwaarde ook na het verwijderen van het zonneveld of windturbine gehandhaafd blijven. Deze voorzieningen worden gerealiseerd om een goede inpassing van het zonneveld in de omgeving te verzekeren en bij te dragen aan het maatschappelijk draagvlak.

Na het verwijderen van zonnevelden hoeft de landschappelijke inpassing niet langer in stand gehouden te worden. Er zullen zich echter situaties voordoen, waarbij instandhouding van de voorzieningen ook na afloop van de 25 jaar een meerwaarde heeft. Denk daarbij bijvoorbeeld aan een wandelpad, een waterberging of beplanting die de kwaliteit van de omgeving versterkt. In die situaties zullen we in overleg met de ontwikkelaar en grondeigenaar afspraken maken over de instandhouding van de landschappelijke inpassing en de maatschappelijke meerwaarde. Deze afspraken zullen worden vastgelegd in de af te sluiten overeenkomst.

Opruimplicht

Ieder zonneveld en windturbine moet na gebruik opgeruimd worden. Dat wil zeggen dat de grond en omgeving teruggebracht moet worden in de originele staat, of een betere staat indien vooraf afgesproken. De wijze waarop opgeruimd moet worden is afhankelijk van de omgeving waarin het zonneveld of de windturbine is geplaatst. Dit wordt schriftelijk vastgelegd voorafgaand aan de verlening van de omgevingsvergunning. De maximale termijn is 25 jaar.

- De materialen worden tenminste gerecycled conform de dan geldende wet- en regelgeving.
- Nadat de termijn van de omgevingsvergunning is verlopen moet een zonneveld of windturbine worden opgeruimd. Het grondgebied moet in eenzelfde kwaliteit als bij aanvang van de realisatie of hogere kwaliteit worden opgeleverd.
- Voor windturbines geldt dat het opruimen geen nadelige effecten mag hebben op de omgeving en de aanwezige flora en fauna niet mag verstoren.
- Een projectvoorstel beschrijft op welke wijze het opruimen van het zonnevelden wordt gewaarborgd en de normen waaraan voldaan moet worden en hoeveel financiële middelen hiervoor worden gereserveerd.

4 Maatschappelijke meerwaarde

4.1 Windturbines

4.1.1 Maatschappelijke meerwaarde

De maatschappelijke meerwaarde is een aanvulling op de goede inpassing van windturbines in de omgeving, die wij als basisvoorwaarde hanteren. Er zijn veel mogelijkheden om de maatschappelijke meerwaarde vorm te geven. Enkele voorbeelden zijn:

- Aanvullende inrichtingselementen bovenop de landschappelijke inpassing: extra landschap/natuur, recreatie/informatieverstrekking, waterberging.
- Procesparticipatie met omwonenden en belanghebbenden.
- Financiële participatie in de windturbine door omwonenden en inwoners uit Hengelo, ook door mensen met een kleine beurs.
- Gesocialiseerde gebiedsbijdrage en de mate waarin omwonenden een vergoeding krijgen vanwege eventuele hinder en anderzijds de grondvergoeding voor grondeigenaren die worden betrokken bij de realisatie en inrichting.
- Verduurzaming van woningen van omwonenden.
- Financiële ondersteuning van maatschappelijke voorzieningen.

Ontwikkelaars bepalen samen met de omgeving de maatschappelijke meerwaarde en leveren een goede onderbouwing op van die meerwaarde. Het uitwerken van de maatschappelijke meerwaarde vraagt om het betrekken van de omgeving; maatwerk, afgestemd op de specifieke situatie.

We beoordelen de maatschappelijke meerwaarde ook op de openbare betekenis; naarmate er meer mensen gebruik van kunnen maken, scoort de maatschappelijke meerwaarde hoger. Als het niet mogelijk is voor de initiatiefnemer om de maatschappelijke meerwaarde zelf te realiseren, zal de financiële equivalent per MWh (megawattuur) per jaar worden gestort in het in te stellen duurzaamheidsfonds.

Voorwaarden projectvoorstellen

Daarnaast gelden ook een aantal harde voorwaarden voor projectvoorstellen. Deze bevatten in ieder geval de volgende beschrijvingen:

- Hoe omwonenden en belanghebbenden worden betrokken.
- Hoe lokaal eigenaarschap, financiële participatie, gebiedsfonds en duurzaamheidsfonds wordt ingevuld.
- Of het project voldoet aan 'Gedragscode windenergie op land' van de Nederlandse Windenergie Associatie (NWEA).

4.1.2 Gesocialiseerde grondvergoeding als gebiedsbijdrage (alleen windenergie)

Om scheve verhoudingen tussen grondeigenaars en omwonenden te voorkomen moet een initiatief werken met een gesocialiseerde gebiedsbijdrage. Dat is een verdeelsleutel tussen enerzijds een vergoeding voor omwonenden vanwege eventuele hinder en anderzijds de grondvergoeding voor grondeigenaren. Hiervoor wordt een

gebiedsovereenkomst opgesteld door de initiatiefnemer over de hoogte en verdeling van de gebiedsbijdrage. Uitgangspunt is een eerlijke verdeling tussen de lusten en de lasten.

- De hoogte en verdeling van de gebiedsbijdrage wordt in een gebiedsovereenkomst opgenomen. Dit gebeurt voordat de uiteindelijke windturbineposities gekozen worden. De grondeigenaren zijn partij in deze overeenkomst.
- De initiatiefnemer is verplicht de dialoog betreffende de gebiedsbijdrage te voeren met omwonenden en grondeigenaren. Bij voorkeur komt hierbij een unaniem voorstel tot stand.
- De grondeigenaren van de uiteindelijke windturbineposities en kabeltracés worden volledig gecompenseerd voor de opbrengstderving als gevolg van het ter beschikking stellen van de (landbouw)grond.
- Een projectgebied bestaat bij voorkeur uit één ononderbroken zone.

4.2 Zonnevelden

4.2.1 Maatschappelijke meerwaarde

De maatschappelijke meerwaarde is een aanvulling op de goede inpassing van zonnevelden in de omgeving (locatiekeuze, opstelling en inrichting en landschappelijke inpassing), die wij als basisvoorwaarde hanteren. De projectvoorstellen dienen voldoende aandacht te besteden aan de maatschappelijke meerwaarde. Er zijn veel mogelijkheden om de maatschappelijke meerwaarde vorm te geven. Enkele voorbeelden zijn:

- Aanvullende inrichtingselementen bovenop de landschappelijke inpassing: extra landschap/natuur, recreatie/informatieverstrekking, waterberging.
- Procesparticipatie met omwonenden en belanghebbenden.
- Lokaal eigenaarschap van ontwikkeling tot exploitatie, financiële participatie, gebieds- en duurzaamheidsfonds in het zonneveld door omwonenden en inwoners uit Hengelo, ook mensen met een kleine beurs.
- De mate waarin omwonenden worden betrokken bij de realisatie en inrichting.
- Verduurzaming van woningen van omwonenden.
- Financiële ondersteuning van maatschappelijke voorzieningen.

Voorwaarden projectvoorstellen

Daarnaast gelden ook een aantal harde voorwaarden voor projectvoorstellen. Deze bevatten in ieder geval de volgende beschrijvingen:

- Hoe omwonenden en belanghebbenden worden betrokken.
- Hoe lokaal eigenaarschap, financiële participatie, bijdrage gebieds- en duurzaamheidsfonds worden ingevuld door onder andere lokale initiatieven direct te betrekken bij de ontwikkeling.

Watermolen Oele

- Dat voldaan wordt aan 'Gedragscode zon op land', ondertekend door branchevereniging Holland Solar, de vereniging van omwonenden van energieprojecten NLVOW, Energie Samen, Greenpeace, Milieudefensie, Natuur & Milieu, de Natuur en Milieufederaties, Natuurmonumenten en de Vogelbescherming.
- Voor private gronden geldt de eis van meer dan 50% lokaal eigenaarschap, zowel in de ontwikkelfase als in de exploitatiefase. Daarvoor werken we samen met de Hengelose Energie Coöperatie en andere initiatieven uit de samenleving. Als dit niet haalbaar is moet dit op een andere wijze worden ingevuld door bijvoorbeeld een extra afdracht in het duurzaamheids- of gebiedsfonds.
- Voorkeursbehandeling bij projectontwikkeling op basis van de mate van verankering van lokaal eigenaarschap.

4.2.2 Gebiedsovereenkomsten

Voor de zoekgebieden Beckum/Oele, Slangenbeek-Noord en Slangenbeek-West streven we naar eigenaarschap van het gebied.

- Daar faciliteert de gemeente alleen initiatieven uit het gebied. De gemeente maakt afspraken met het gebied waaraan initiatieven moeten voldoen.

- In Beckum/Oele is al een energiewerkgroep die zelf het initiatief heeft genomen om binnen het zoekgebied Beckum een bijdrage te leveren aan de doelstellingen van de gemeente. Er zijn randvoorwaarden opgesteld waar initiatieven aan moeten voldoen, zoals de verdeling van lokaal eigendom. Deze afspraken worden vastgelegd in een gebiedsovereenkomst.
- Ook in Slangenbeek (Noord en West) zijn aanmeldingen om binnen dit gebied een werkgroep op te stellen die het initiatief neemt om de mogelijkheden te verkennen voor duurzame energieopwekking.
- De Hasseler Es is afgevalen als zoekgebied. Toch wil deze wijk bijdragen aan de opgave, bijvoorbeeld via zon op dak.
- Met initiatieven uit de samenleving die zelf verantwoordelijkheid nemen om opwekking in hun gebied te realiseren kunnen wij een gebiedscontract tekenen, waarin specifieke voorwaarden kunnen worden opgenomen. Daarbij gaan we uit van maatwerk.

5 Participatie bij energieprojecten

5.1 Meedenken - meedoen

Om de komende jaren energieprojecten te kunnen realiseren hanteren we volgende uitgangspunten:

1. Duidelijkheid bieden aan initiatiefnemers, omwonenden en belanghebbenden in een vroeg stadium

In het programma Nieuwe Energie zijn randvoorwaarden opgenomen, waar energieprojecten aan moeten voldoen. In co-creatie wordt de begrenzing en de inrichting van de projectlocatie, de wijze waarop de projectlocatie wordt ingepast in het landschap en de exploitatie van de installatie vastgelegd.

2. De lokale bevolking laten meedoen in de plan- en besluitvormingsprocedures.

Omwonenden en belanghebbenden moeten een goede omgevingsdialoog hebben via procesparticipatie. Ze kunnen participeren in een duurzaam energieproject en kunnen hun zorgen laten horen, meedenken over aanpassingen van het plan, hun specifieke kennis inbrengen en besluiten over het doen van investeringen. In veel gevallen komt dit de kwaliteit van de besluitvorming ten goede.

3. Duidelijkheid over de rol van initiatiefnemers, de gemeente en omwonenden.

De initiatiefnemer of ontwikkelaar van een energieproject is verantwoordelijk voor het op gang brengen van een gesprek met de omwonenden. Deze dialoog moet leiden tot concrete afspraken over het project, de inpassing in de omgeving, compensatie en/of financiële participatie. De gemeente houdt hierbij de vinger aan de pols en bemiddelt zo nodig tussen partijen. Een open en transparant participatieproces en de mogelijkheid voor de omgeving en belanghebbenden om overwegingen in te brengen kunnen bijdragen aan een positief oordeel. Ook is het mogelijk dat bewoners door het proces een beter zicht krijgen op de belangen en de waarden van anderen.

4. Goede afweging tussen de belangen van de omwonende versus het belang van de maatschappelijke opgave.

Energieprojecten hebben invloed op de leefomgeving van omwonenden. Denk daarbij aan een veranderende leefomgeving, het milieu, veiligheid en gezondheidsaspecten. Er moet een goede onderbouwing gegeven worden over de afweging tussen het maatschappelijk belang versus de impact op de leefomgeving. Deze wordt gegeven bij vergunningsverlening. Inspraak is in deze fase van het proces mogelijk via bezwaar en beroep.

5. Stimuleren en faciliteren van initiatieven van inwoners om invulling te geven aan de energieprojecten

Inwoners en ondernemers kunnen zelf initiatief nemen om energieprojecten te ontwikkelen. Met het sluiten van een intentieovereenkomsten geven wij ruimte aan de gebieden die zelf invulling willen geven aan lokaal eigenaarschap en bij willen dragen aan de opgave zoals in het locatieonderzoek is opgenomen voor de

verschillende zoekgebieden. Wij geven ruimte aan plannen en aanvullende beleidskaders die in de plaats komen van beleidsregels uit het omgevingsprogramma. Hierover vindt afstemming plaats en de spelregels worden vastgesteld door het college van burgemeester en wethouders.

6. Stem geven aan jongeren

De effecten van klimaatverandering en de gevolgen van de energietransitie zullen vooral door de volgende generatie worden ervaren. Daarom willen we jongeren een stem in geven in de uitvoering van ons energiebeleid. Ongeveer 44 procent van de Twentse tieners (12–18 jaar) en maar liefst 66 procent van de Twentse jongvolwassenen (19–30 jaar) is geïnteresseerd in duurzame energie. Hierbij sluiten wij aan bij de campagne Baas boven Baas en bij onderwijsprogramma's. We onderzoeken hoe we jongvolwassenen kunnen betrekken bij de energietransitie.

7. Eerlijke en duidelijke communicatie

Participatie, communicatie en gedragsverandering zijn essentieel om onze klimaatdoelen te behalen en diverse doelgroepen te bereiken (volwassen inwoners, jongeren en ondernemers). De gemeente heeft hierin een belangrijke rol om in haar communicatie het nut en de noodzaak van de energietransitie blijvend onder de aandacht te brengen. Over de mogelijkheden en de onmogelijkheden, de kosten en baten en over het tijdsplan en de planning is een eerlijke en duidelijke boodschap noodzakelijk.

8. Bewonersorganisaties inzetten als spreekbuis

De gemeente heeft een netwerk aan bewonersorganisaties in buurten en wijken. Deze kunnen een rol vervullen in de communicatie en participatie met inwoners via hun communicatiekanalen.

9. Omgeving en Hengeloërs mee laten profiteren, ook mensen met een kleine beurs.

Belangrijk bij de realisatie van energieprojecten is ruimte geven aan lokaal eigenaarschap en de omgeving en de samenleving mee te laten profiteren. Daarvoor maken wij gebruik van een participatiewaaiër.

5.2 Participatiewaaiër

Voor de uitvoering en inrichting van energieprojecten is maatschappelijke acceptatie van groot belang. Daarvoor hanteren we het model van de participatiewaaiër zoals opgenomen in het omgevingsprogramma.

5.2.1 Eigenaarschap

Lokale Energie Initiatieven (LEI) kunnen een belangrijke rol vervullen bij het vormgeven van duurzame opwekking van elektriciteit. In het Klimaatakkoord is afgesproken dat er wordt gestreefd naar 50% lokaal eigendom in hernieuwbare energieprojecten en financiële participatie om de maatschappelijke acceptatie te verhogen. Lokaal eigendom en financiële participatie moet zorgen voor een eerlijke verdeling van lusten en lasten. Dat willen we vormgeven met de Hengelose

Energie-coöperatie of andere lokale energie-initiatieven, maar ook met partijen die in Hengelo een rol willen spelen om energieprojecten te realiseren en de opbrengsten ten gunste van het gebied en de samenleving willen laten komen.

Er geldt een voorkeursbehandeling bij projectontwikkeling op basis van de mate van verankering van lokaal eigenaarschap. Heeft de initiatiefnemer alle mogelijke inspanningen geleverd om lokaal eigenaarschap en financiële participatie te realiseren, maar lukt dit niet, dan kan een andere vorm van lokaal eigendom worden ingezet. De collectieve gedachte en de opbrengsten terugbrengen in het gebied en de samenleving staan centraal.

5.2.2 Lokale Energie Initiatieven direct betrekken bij projectontwikkelingen

Voor private gronden dient meer dan 50% uit lokaal eigenaarschap te bestaan, zowel in de ontwikkelfase als in de exploitatiefase. Daarvoor werken we samen met de Hengelose Energie Coöperatie en andere initiatieven uit de samenleving. Als dit niet haalbaar is moet dit op een andere wijze worden ingevuld door bijvoorbeeld een extra afdracht in het duurzaamheids- of gebiedsfonds.

Voor gemeentelijke gronden en in de zoekgebieden met kleinschalige ontwikkelmogelijkheden geldt 100% lokaal eigenaarschap via een lokale partij. Dit vraagt om extra aandacht bij een mogelijke aanbestedingsprocedure.

- De ontwikkelende partij heeft de gedragscodes voor wind en zon getekend en past deze ook toe.
- Met initiatieven uit de samenleving die zelf verantwoordelijkheid nemen om opwekking in hun gebied te realiseren kunnen wij een gebiedscontract tekenen, waarin specifieke voorwaarden kunnen worden opgenomen. Daarbij gaan we uit van maatwerk.
- Voorkeursbehandeling bij projectontwikkeling op basis van de mate van verankering van lokaal eigenaarschap.

5.2.3 Financiële deelneming

Financiële deelneming is het (individueel) risicodragend deelnemen in een wind- of zonneproject. De initiatiefnemer maakt tijdig kenbaar hoe dit kan. De vorm van financiële deelneming is verschillend per project. Dit kan op verschillende manieren worden ingevuld:

- Aandelen.
- Obligaties.
- Ander financieel voordeel.

5.2.4 Gebiedsfonds

De gemeente Hengelo vindt het belangrijk dat de omgeving en samenleving van grootschalige opweklocaties baat hebben bij de ontwikkeling. Daarom moet elk project een jaarlijkse afdracht doen in een omgevingsfonds en in een duurzaamheidsfonds.

Omgevingsfonds

Voor elk grootschalig zonne- of windproject moet een omgevingsfonds worden ingericht dat ten goede komt aan de omgeving. De hoogte van de afdracht moet in het principeverzoek worden benoemd. Als richtlijn hanteren

we een bedrag van € 1/MWh. Dit is wel afhankelijk van de ruimte binnen de business case. De gemeente gaat hierover in gesprek met initiatiefnemers bij vergunningverlening.

Het doel van het omgevingsfonds is het stimuleren van lokale gebiedsontwikkeling in en om de zoeklocatie. De bestedingsdoelen worden als voorwaarden vastgelegd in de vergunning of de anterieure overeenkomst van het zonne- en/of windpark.

Een deel van de opbrengsten komt ten goede aan het verbeteren van de landschappelijke kwaliteit en het onderhoud daarvan zoals is opgenomen de omgevingsvisie Hengeloos Buiten.

- Voor elk project moet een lokaal omgevingsfonds worden ingericht waarin jaarlijks een bedrag wordt gestort. Het doel van het omgevingsfonds is lokale gebiedsontwikkeling. Dit is een extra manier waarop zonne- en windparken concrete maatschappelijke meerwaarde kunnen genereren in de directe omgeving. Zo kunnen lokale ondernemers uit het gebied voor onderhoud ingezet worden. Het omgevingsfonds wordt beheerd door een afvaardiging van personen uit de betreffende omgeving. De gemeente heeft een controlefunctie in het beheer van deze gelden.
- De besteding van het omgevingsfonds moet een fysiek en/of ruimtelijk karakter hebben. De bestedingsdoelen worden als voorwaarden vastgelegd in de anterieure overeenkomst en in de vergunning van het zonne- en/of windpark. Een deel van de opbrengsten komt ten goede aan het verbeteren van de landschappelijke kwaliteit zoals is opgenomen in de omgevingsvisie Hengeloos Buiten (art. 6.24 lid 1 onder a Wro).
- Indien een project een significante bijdrage levert aan de ontwikkeling en verbetering van het betreffende gebied, kan de initiatiefnemer vrijgesteld worden voor deze afdracht. Bijvoorbeeld een stoppende veehouderij die veel geuroverlast geeft in de omgeving. Voorwaarde is dat de initiatiefnemer de bijdrage voor het gebied moet kwantificeren en moet aantonen dat deze gelijkwaardig is aan de afdracht en deze gelijkwaardig de omgeving dient. Dit is geen 'vrijstelling' maar een manier om 'in natura' te investeren in de omgeving.

5.2.5 Duurzaamheidsfonds

Elk grootschalig zonne- of windproject moet jaarlijks een afdracht storten in het gemeentelijke duurzaamheidsfonds. Het doel van het duurzaamheidsfonds is gemeente brede ondersteuning van de energietransitie. Het duurzaamheidsfonds wordt beheerd door de gemeente Hengelo.

De hoogte van de afdracht moet in het principeverzoek worden benoemd. Als richtlijn hanteren we een bedrag van € 0,5/MWh. Dit is wel afhankelijk van de ruimte binnen de business case. De gemeente gaat hierover in gesprek met initiatiefnemers bij vergunningverlening.

Hiervoor kunnen regelingen worden opgezet voor het stimuleren van zon op dak, parkeerplaatsen en gevels, het ondersteunen van lokale energie-initiatieven maar ook

om andere duurzaamheidsdoelstellingen te bevorderen, zoals biodiversiteit, circulariteit, een bijdrage aan het verduurzamen van de woning (zoals woningisolatie) en het tegengaan van energiearmoede door groene stroom met korting aan te beiden of gratis zonnepanelen te plaatsen voor mensen met een smalle beurs.

Voorbeelden wind en zon

Rekenvoorbeelden:

Onderstaande rekenvoorbeelden geven een indicatie van de hoogte van de af te dragen bedragen voor wind- en zonnevelden. Op deze manier is beter inzichtelijk in welke ordegrrootte de bedragen zullen liggen.

Een zonneveld van 10 hectare (bruto, dus inclusief landschappelijke inpassing) produceert jaarlijks ca. 10.000 MWh. De jaarlijkse bijdrage aan het gebiedsfonds is voor een dergelijk park dus minimaal € 10.000. De jaarlijkse bijdrage aan een gemeentelijk duurzaamheidsfonds is ook minimaal € 5.000.

Gezamenlijk wordt over een looptijd van 25 jaar dus minimaal € 375.000 aan lusten voor de omgeving en duurzaamheidsdoelen gegenereerd.

Twee windturbines van 4 MW (210 meterhoge windturbines) produceren jaarlijks elk ca. 13.000 MWh. De jaarlijkse bijdrage aan het gebiedsfonds is per windturbine dus minimaal € 13.000. De jaarlijkse bijdrage per windturbine aan een gemeentelijk duurzaamheidsfonds is ook minimaal € 6.500. Elke windturbine genereert dus over een looptijd van 25 jaar minimaal €487.500 aan lusten voor de omgeving en duurzaamheidsdoelen.

5.2.6 Energieregeling

Inwoners van de gemeente Hengelo kunnen via een lidmaatschap aan een LEI meeprofiten van energieprojecten. Bijvoorbeeld bij het verduurzamen van hun eigen energieverbruik. Ook mensen met een smalle beurs krijgen de gelegenheid om hiervan mee te profiteren. Dit werken we uit in een regeling.

6 Ontwikkeling windturbine

Omdat er slechts enkele zeer beperkte zoekgebieden zijn voor windenergie worden alle zoekgebieden direct opengesteld voor initiatieven. Hieronder worden de te volgen stappen toegelicht. Voordat er windturbines geplaatst kunnen worden, doorloopt de gemeente eerst een zorgvuldig proces vanuit subregionale samenwerking met buurgemeenten, partners en omwonenden.

- De gemeente Hengelo neemt deel aan een pilotproject met het Nationaal Programma RES waarbij in regionaal verband een plan-MER wordt georganiseerd. Daarbij is aandacht voor de uitspraak van de RvS van juni 2021 en ook de gezondheidseffecten van windturbines op de omgeving worden in kaart gebracht.
- De gemeente doet dit onder eigen regie met onafhankelijke procesbegeleiders.

Stap 1: Idee

Ontwikkelaars wordt de gelegenheid geboden om door middel van een principeverzoek in de vorm van een projectvoorstel hun ideeën kenbaar maken. Het principeverzoek voldoet aan de randvoorwaarden en beschrijvingen uit hoofdstuk 3 en omschrijft hoe invulling wordt gegeven aan procesparticipatie en de participatiewaai, zoals opgenomen in het Omgevingsprogramma Nieuwe Energie.

De projectvoorstellen worden door de gemeente beoordeeld aan de hand van de gestelde voorwaarden en aandachtspunten. Vermoedelijk zijn er voor de zoekgebieden geen concurrerende initiatieven en beoordeelt de gemeente alleen of voldoende tegemoet is gekomen aan de geldende randvoorwaarden van het zoekgebied. Mochten er toch meer initiatieven ingediend worden, dan zullen deze op gelijke wijze beoordeeld worden en het project met de beste score zal een verdere procedure kunnen doorlopen.

Stap 2: Kennisgeving – vanuit de Omgevingswet

De gemeente geeft officieel kennis van het voornemen om een duurzaam energieproject te realiseren. Hierin wordt bekendgemaakt hoe het participatietraject ingericht gaat worden. Door de aanpak van participatie actief te communiceren is vooraf duidelijk wat potentiële participanten kunnen verwachten.

Stap 3: Participatieproces

De gemeente en initiatiefnemer geven uitvoering aan het participatieplan. Dit kan doorlopend gedurende het gehele besluitvormingsproces plaatsvinden.

Rol initiatiefnemer

De initiatiefnemer stelt een participatieplan op waarin is opgenomen hoe de lokale omgeving deel kan nemen aan het participatieproces (procesparticipatie) en op welke wijze wordt verkend wat de wensen van de lokale omgeving zijn ten aanzien van lokaal eigendom en financiële participatie. Daarna gaat de initiatiefnemer in gesprek met de lokale omgeving. Het is belangrijk dat hierbij aan verwachtingsmanagement wordt gedaan. Welke kaders

staan al vast, en waarover kan echt worden meegepraat? Het participatieplan kan het gesprek sturing geven. De wensen van de lokale omgeving ten aanzien van financiële participatie worden in beeld gebracht. De initiatiefnemer treedt in overleg met de gemeente en doet een principeverzoek. Op basis van de wensen van de omgeving wordt een voorstel gedaan voor financiële participatie. Bij dit voorstel wordt aangegeven wat met de inbreng van de lokale omgeving is gedaan en waarom bepaalde ideeën wellicht niet zijn overgenomen. Over dit voorstel wordt overleg gevoerd met de lokale omgeving, waarna de initiatiefnemer een definitief voorstel doet. Als samenwerking met een (lokale) energiecoöperatie onderdeel is van het voorstel, kan in deze fase een samenwerkingsovereenkomst of intentieovereenkomst gesloten worden. Tot slot maakt de initiatiefnemer een participatieverslag. In dat verslag wordt tevens gemotiveerd op welke wijze het voorstel voor financiële participatie tot stand is gekomen.

Rol gemeente

In het participatieplan is een rolverdeling afgesproken tussen de gemeente en de initiatiefnemer. De taken die bij de gemeente zijn belegd, worden conform het participatieplan uitgevoerd. De gemeente bewaakt de kwaliteit van het participatieproces. Dit kan bijvoorbeeld door met de initiatiefnemer af te spreken dat de gemeente regelmatig informatie ontvangt over de stand van het participatieproces. Desgewenst kan de gemeente dan aanwijzingen geven voor aanpassingen. Onder de Omgevingswet blijft de gemeente voor een groot aantal instrumenten eindverantwoordelijk voor het participatieproces.

Rol omgeving

De lokale omgeving is de gesprekspartner van de initiatiefnemer. Zij geven hun wensen over financiële participatie en reageren op het voorstel dat de initiatiefnemer op basis van deze wensen heeft geformuleerd. Als samenwerking met een (lokale) energiecoöperatie gewenst is, dan kan deze ook deelnemen aan het participatieproces.

Stap 4: Overeenkomst

Partijen sluiten een overeenkomst waarin afspraken worden vastgelegd over financiële participatie. De aard van de overeenkomst is afhankelijk van de reikwijdte van de rol van de gemeente. Wordt het zonnenveld op grond van derden gerealiseerd, dan zal de gemeente een overeenkomst aangaan waarin ze verklaart het initiatief te steunen. Betreft het eigen gronden, dan zal de gemeente een overeenkomst aangaan waarbij verplichtingen voortvloeien passend binnen de bevoegdheden van het college en de raad. Zo kan met betrekking tot financiële ondersteuning een toezegging worden gedaan om alles in het werk te stellen om het project bestuursrechtelijk mogelijk te maken.

Stap 5: Besluitvorming

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet kunnen via een zogenaamde binnenplanse bevoegdheid vergunningen worden verstrekt. Uiterlijk 31 december 2029 moet het volwaardige omgevingsplan vastgesteld zijn. Met het participatieverslag (zie stap 3) onderbouwt de initiatiefnemer dat wordt voldaan aan de inspanningsverplichting. In het participatieverslag staat beschreven welk participatieproces is doorlopen, wie daarbij betrokken zijn en wat de resultaten daarvan zijn. Heeft de initiatiefnemer voldoende inspanningen verricht om het participatieproces conform het eigen participatieplan vorm te geven, dan zal naar verwachting aan de inspanningsverplichting zijn voldaan. Dit wil niet zeggen dat het ook altijd daadwerkelijk tot afspraken over (meer dan 50% lokaal eigendom of) financiële participatie of over de bijdrage aan het gebiedsfonds en duurzaamheidsfonds is gekomen. Belangrijk is dat in het participatieproces omwonenden zijn gehoord, hun input is verwerkt en over het resultaat opnieuw afstemming heeft plaatsgevonden. Heeft de initiatiefnemer – gelet op het voorgaande – onvoldoende inspanningen verricht, dan kan dat voor de gemeente reden zijn de gewenste medewerking niet te verlenen.

Stap 6: Uitvoering project

Nadat alle stappen zijn doorlopen en de besluitvorming is voltooid, kan de initiatiefnemer het project gaan realiseren. Wanneer het project is gerealiseerd, worden de gemaakte afspraken over lokaal eigendom en financiële participatie in de praktijk gebracht.

Windturbines

7 Ontwikkeling zonnevelden

Om de doelstelling te halen om 40% van de energiebehoefte voor 2030 duurzaam te kunnen opwekken, is naast de realisatie van twee windturbines, 20% van alle daken, parkeerplaatsen en gevels een oppervlakte van 65 tot 70 hectare aan zonnevelden nodig. Wij geven dit oppervlak voor zonnevelden niet in één keer uit, maar hanteren daarvoor een aantal tranches, zodat gefaseerd invulling kan worden gegeven aan de realisatie van de noodzakelijke zonnevelden. Daarbij zijn de volgende aspecten van belang:

- Door niet de totale oppervlakte direct vrij te geven, kunnen de ervaringen met de eerste projecten betrokken worden bij de ontwikkeling van volgende projecten.
- In de loop van de tijd wordt de opbrengstpotentie van zonnepanelen groter, waardoor de benodigde oppervlakte zonnevelden afneemt.
- Wellicht worden ook andere technieken voor de duurzame opwekking van energie ontwikkeld, waardoor de benodigde oppervlakte zonnevelden verder zal dalen.
- In de loop van de tijd wordt duidelijk of de gronden langs de snelwegen ontwikkeld kunnen worden.
- We willen maximaal ruimte bieden aan duurzame opwekking op daken, parkeerplaatsen en gevels, waardoor er minder zonnevelden nodig zijn.

7.1 Eerste tranche

Na vaststelling van het omgevingsprogramma en het uitvoeringsprogramma wordt de eerste tranche opengesteld. Daarvoor starten we met het energiegebied bij Twence voor het ontwikkelen van 20 tot 25 hectare zonneveld. Voor de eerste tranche doorlopen we een stappenplan van zes stappen.

Stap 1: Idee

Ontwikkelaars wordt de gelegenheid geboden om door middel van een principeverzoek in de vorm van een projectvoorstel hun ideeën kenbaar maken. Het principeverzoek voldoet aan de randvoorwaarden en beschrijvingen uit hoofdstuk 3 en omschrijft hoe invulling wordt gegeven aan procesparticipatie en de participatiewaai, zoals opgenomen in het Omgevingsprogramma Nieuwe Energie. Onze inzet daarbij is om ontwikkelaars die al concrete plannen hebben uitgewerkt de mogelijkheid te geven om nog in 2022-2023 SDE-subsidie aan te vragen. De projectvoorstellen worden door de gemeente op gelijke wijze beoordeeld aan de hand van de gestelde voorwaarden

en aandachtspunten. In deze fase wordt bepaald welke initiatiefnemers het beste hebben gescoord en met wie de gemeente een vergunningprocedure gaat doorlopen. De initiatiefnemers die te laag zijn gerangschikt ontvangen een negatief principebesluit.

Stap 2: Kennisgeving vanuit de Omgevingswet

De gemeente geeft officieel kennis van het voornemen om een duurzaam energieproject te realiseren. Hierin wordt bekendgemaakt hoe het participatietraject ingericht gaat worden. Door de aanpak van participatie actief te communiceren is vooraf duidelijk wat potentiële participanten kunnen verwachten.

Stap 3: Participatieproces

De gemeente en initiatiefnemer geven uitvoering aan het participatieplan. Dit kan doorlopend gedurende het gehele besluitvormingsproces plaatsvinden.

Rol initiatiefnemer

De initiatiefnemer stelt een participatieplan op, waarin is opgenomen hoe de lokale omgeving deel kan nemen aan het participatieproces (procesparticipatie) en op welke wijze wordt verkend wat de wensen van de lokale omgeving zijn ten aanzien van lokaal eigendom en financiële participatie. Daarna gaat de initiatiefnemer in gesprek met de lokale omgeving. Het is belangrijk dat hierbij aan verwachtingsmanagement wordt gedaan. Welke kaders staan al vast, en waarover kan echt worden meegepraat? Het participatieplan kan het gesprek sturing geven. De wensen van de lokale omgeving ten aanzien van financiële participatie worden in beeld gebracht. De initiatiefnemer treedt in overleg met de gemeente en doet een principeverzoek. Op basis van de wensen van de omgeving wordt een voorstel gedaan voor financiële participatie. Bij dit voorstel wordt aangegeven wat met de inbreng van de lokale omgeving is gedaan en waarom bepaalde ideeën wellicht niet zijn overgenomen. Over dit voorstel wordt overleg gevoerd met de lokale omgeving, waarna de initiatiefnemer een definitief voorstel doet. Als samenwerking met een (lokale) energiecoöperatie onderdeel is van het voorstel, kan in deze fase een samenwerkingsovereenkomst of intentieovereenkomst gesloten worden. Tot slot maakt de initiatiefnemer een participatieverslag. In dat verslag wordt tevens gemotiveerd op welke wijze het voorstel voor financiële participatie tot stand is gekomen.

Rol gemeente

In het participatieplan is een rolverdeling afgesproken tussen de gemeente en de initiatiefnemer. De taken die bij de gemeente zijn belegd, worden conform het participatieplan uitgevoerd. De gemeente bewaakt de kwaliteit van het participatieproces. Dit kan bijvoorbeeld door met de initiatiefnemer af te spreken dat de gemeente regelmatig informatie ontvangt over de stand van het participatieproces. Desgewenst kan de gemeente dan aanwijzingen geven voor aanpassingen. Onder

de Omgevingswet blijft de gemeente voor een groot aantal instrumenten eindverantwoordelijk voor het participatieproces.

Rol omgeving

De lokale omgeving is de gesprekspartner van de initiatiefnemer. Zij geven hun wensen weer over financiële participatie en reageren op het voorstel, dat de initiatiefnemer op basis van deze wensen heeft geformuleerd. Als samenwerking met een (lokale) energicoöperatie gewenst is, dan kan deze ook deelnemen aan het participatieproces.

Stap 4: Overeenkomst

Partijen sluiten een overeenkomst waarin afspraken worden vastgelegd over financiële participatie. De aard van de overeenkomst is afhankelijk van de reikwijdte van de rol van de gemeente. Wordt het zonnenveld op grond van derden gerealiseerd, dan zal de gemeente een overeenkomst aangaan waarin ze verklaart het initiatief te steunen. Betreft het eigen gronden dan zal ze een overeenkomst aangaan waarbij verplichtingen voortvloeien passend binnen de bevoegdheden van het college en de raad. Zo kan met betrekking tot financiële ondersteuning een toezegging worden gedaan om alles in het werk te stellen om het project bestuursrechtelijk mogelijk te maken.

Stap 5: Besluitvorming

Met de inwerkingtrekking van de Omgevingswet kunnen via een zogenaamde binnenplanse bevoegdheid vergunningen worden verstrekt. Uiterlijk 31 december 2029 moet het volwaardige omgevingsplan vastgesteld zijn. Met het participatieverslag (zie stap 3)

onderbouwt de initiatiefnemer dat wordt voldaan aan de inspanningsverplichting. In het participatieverslag staat beschreven welk participatieproces is doorlopen, wie daarbij betrokken zijn en wat de resultaten daarvan zijn. Heeft de initiatiefnemer voldoende inspanningen verricht om het participatieproces conform het eigen participatieplan vorm te geven, dan zal naar verwachting aan de inspanningsverplichting zijn voldaan. Dit wil niet zeggen dat het ook altijd daadwerkelijk tot afspraken over (meer dan 50% lokaal eigendom of) financiële participatie of de bijdrage aan een gebiedsfonds of duurzaamheidsfonds is gekomen. Belangrijk is dat in het participatieproces omwonenden zijn gehoord, hun input is verwerkt en over het resultaat opnieuw afstemming heeft plaatsgevonden. Heeft de initiatiefnemer – gelet op het voorgaande – onvoldoende inspanningen verricht, dan kan dat voor de gemeente reden zijn de gewenste medewerking niet te verlenen.

Stap 6: Uitvoering project

Nadat alle stappen zijn doorlopen en de besluitvorming is voltooid, kan de initiatiefnemer het project gaan realiseren. Wanneer het project is gerealiseerd, worden de gemaakte afspraken over lokaal eigendom en financiële participatie in de praktijk gebracht.

7.2 Latere tranches

Jaarlijks wordt er gekeken naar de ontwikkelingen van duurzame energieopwekking. Afhankelijk van het tempo waarmee de doelstellingen worden gehaald worden latere tranches vrijgegeven.

8 Vervolg

Na vergunningverlening en realisatie van de eerste tranche kan een nieuwe tranche worden gestart, waarin de ervaringen van eerdere tranches worden meegenomen. Dat betekent dat het uitnodigingskader tussentijds bijgesteld kan worden. We gaan uit van een periode van circa 2 jaar tussen de tranches. Afhankelijk van de totale omvang van de initiatieven in de eerste tranche, sluiten we overigens niet uit dat een tweede tranche eerder wordt uitgeschreven, mogelijk in een beperkte omvang. Ook kan gekozen kan worden voor andere besluitvormingsprocessen, zoals een maatschappelijke tender of actief grondbeleid. Hierover moeten het college van B en W en de gemeenteraad dan een besluit nemen.

Daarnaast vormt de monitoring van de provinciale eis van 20% vrij oppervlakte een aandachtspunt. Nu hier maatwerk per project mogelijk wordt gemaakt, moet mogelijk bijgestuurd worden om te verzekeren dat over alle zonnenveld initiatieven gemiddeld 20% vrij oppervlakte overblijft.

Specifiek voor windenergie geldt dat de legesverordening van de gemeente Hengelo geen rekening houdt met de situatie van windturbines. Er zal worden bekeken of een uitzondering opgesteld moet worden voor windturbines om onevenredig hoge leges te voorkomen.

Zonnepanelen op het dak van het nieuwe stadhuis

Bezoekadres stadhuis
Burgemeester van der Dussenplein 1

Postadres
Postbus 18, 7550 AA Hengelo

Telefoonnummer
14-074

E-mail
Gemeente@hengelo.nl

Colofon

November 2021. Uitgave van de gemeente Hengelo.
Aan de inhoud van deze brochure kunnen geen rechten ontleend worden.

www.hengelo.nl

Gemeente
Hengelo